

**GÖÇ OLGUSUNUN TİYATRO OYUNLARINA
YANSIMASI**

Erkan AKÇELİK

Yüksek Lisans Tezi

Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı

2021

(Her hakkı saklıdır.)

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANA SANAT DALI

GÖÇ OLGUSUNUN TİYATRO OYUNLARINA YANSIMASI

(The Reflection of Migration To the Theater Plays)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erkan AKÇELİK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tamer TEMEL

Erzurum

Temmuz, 2021

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Erkan AKÇELİK Tarafından hazırlanan “Göç Olgusunun Tiyatro Oyunlarına Yansıması” başlıklı çalışması 30/07/2021 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sanat Kuramı ve Eleştiri Ana Bilim Dalı, Sanat Kuramı ve Eleştiri Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

06/10/2021

Aslı ıslak imzalıdır

Erkan AKÇELİK

Başkan: Prof. Dr. Ayşe Pınar ARAS

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Öğretim Üyesi Tamer TEMEL

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Süreyya TEMEL

Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü yönetim
kurulunun .../.../ tarihi ve
.... Sayılı kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmenliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Ahmet Selim Doğan

Aslı ıslak imzalıdır

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Göç Olgusunun Tiyatro Oyunlarına Yansıması” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

06/10/2021

Erkan AKÇELİK

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve Sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve Sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

ÖNSÖZ

İnsan yaradılışından bugüne devam eden bir göç serüveni içerisinde yaşıyor. Oradan oraya göçüp ısrarla yaşama tutunmaya çalışıyor. Zor bir hayat, ağır kurallar ve başa çıkması gereken binlerce sorun. Bugün dünyanın her yerinde devam eden bu göç hali, beraberinde tanık olduğumuz binlerce masum insanın canlarından olmalarıyla sonuçlanıyor. Bu acı insan ölüm fotoğraflarını sosyal medya platformlarından izleyip empati yapmak ne derece samimi olduğunu sorgulamak beni bu tez çalışmasını yapmaya sürükleyen sebep olmuştur. Sadece daha güzel yaşamak için, savaştan kurtulmak yani yaşamak için, fikirlerini özgürce paylaşmak yani yaşamak için göç eden bu insanların tek bir gayesi var, yaşamak! En doğal hakları da bu değil midir zaten?

Erasmus yaptığım bir Avrupa ülkesi olan Portekiz’de, food bank’ de gönüllü olarak çalışıyordum. Gözlem yapmama ve farkındalık kazanmama sebep olan bu gönüllü kuruluştaki göç eden insanların yaşama çabalarına şahit oldum. Sabah erkenden bir kutu yiyecek almak için gelen ve saatlerce kuyrukta bekleyen kocaman bir ordusunu her sabah karşılıyordum. Aciziyetlerini, ihtiyaçlarını gözlemlerinden okuyordum. Dillerini bilmedikleri bir ülkede aç olduklarını, hayatta kalmak istediklerini, yaşamamanın onların da hakkı olduklarını anlatacak bir dilleri yoktu belki ama ortak duygu olan yüz ifadeleri vardı. Her şeyi anlatan asık suratlı, acı bakışlı, merhamet dileyen yüz ifadeleri... Canımı yakıyordu bu durum benim ve yine fark ediyordum, alışmışlardı hem göç edenler hem göç edenlere hizmet eden Lizbon’lu insanlar. İnsan her şeye alışıyor diye bir cümle geliyordu aklıma. Şimdi ise şunun farkındalığını yaşıyorum; insan her şeye alışmak zorunda bırakılıyor.

Bu çalışmada, tez sürecinde desteklerini ve kıymetli tecrübelerini esirgemeyen, danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Tamer TEMEL’e şükranlarımı sunuyorum. Her zaman yanımda olan ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek veren kıymetli müdürüm, Saliha KARAHASAN’A, kardeş olmanın eşsiz destekçisi her yoluma eli değen kardeşlerim, Emre AKÇELİK, Mesut AKÇELİK, İlknur AKÇELİK’e, annem Hatice Akçelik babam Adnan AKÇELİK ve son olarak sabrıyla, ilgisiyle, sevgisiyle her türlü gönülden desteğiyle yanımda olan değerli hayat arkadaşım Sara AKÇELİK’e ve bana umut olan güzel kızım Sabire Serra’ya teşekkür ediyorum.

Erkan AKÇELİK

ERZURUM-2021

ÖZ

YÜKSEL LİSANS TEZİ GÖÇ OLGUSUNUN TİYATRO OYUNLARINA YANSIMASI

Erkan AKÇELİK

Tez Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tamer TEMEL

2021, 101 Sayfa

Tez Savunma Jüri

Başkan: Prof. Dr. Ayşe Pınar ARAS

Jüri Üyesi : Dr.Öğr. Öğretim Üyesi Tamer TEMEL

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Süreyya TEMEL

Göçmenlik insanlık tarihinin başlangıcından bugüne kadar devam eden bir yaşayış şekli haline gelmiştir. Bir yerden başka bir yere, birçok sebep ve sonuca ilişkin olarak hareketlilik halini alarak farklı yaşayış biçimlerini bir araya getirmiştir. Ancak ne var ki bu çok da kolay bir yaşayış biçimi değildir. Kimi zaman savaşları kimi zaman coğrafi sorunlar, kimi zaman ırkçı dayatmalar, ve neredeyse en başında gelen dini ve ekonomik sebepler iç göç ve dış göç için büyük zeminler oluşturuyor. Göç etmek zorunda kalan insan arafta yaşaması, yer edinmesi, din, dil, ırk, cinsiyet özgürlüğünü rahatça yaşayabilmesi için sürekli çaba halinde ve uyum zorunluluğunda kalmıştır. Bu dinamik dönüşüm sanat ve sanatçı için farkındalık kazandırmıştır. Tiyatro eserleri de göç olgusunun yönünü değiştirecek bir farkındalık kazandırabilir. İnsan istediği her yerde yaşayabilmeli, hayatını idame ettirecek temel haklara sahip olmalı. Asırlardır süre gelen göç sorunu, günümüz basın yayın, medya, sinema da az da olsa yer buluyor. Ancak göçmenliğin empatisini nedense bir türlü yaşayamıyoruz. Mülteci olmak ve arafta yaşamak bir çok acı hikaye oluşturmaktadır. Tiyatro bu acıyı insana doğrudan sunabilecek en etkili yol olacağı için önemlidir. Bu çalışmada göç ve mülteci kavramlarının ortaya çıkışını ve tiyatro oyun yazarlığında uygulama süreçlerini tiyatro oyun yazarlarına ve oyunlarına etkisini, kaynak taraması yapılmış ve göç oyunları incelenerek değerlendirmeler örnekler ile gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Mülteci, Göç Sebepleri, Göç Sonuçları, Dramaturji, Matei Visniec, David Greig, Ali Cüneyd Kılıcıoğlu, Nesrin Kazankaya, Haldun Taner, Yılmaz Kayakoyunlu,

ABSTRACT

MASTER THESIS THE REFLECTION OF MIGRATION TO THE THEATER PLAYS

Erkan AKÇELİK

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Tamer TEMEL

2021, 101 Pages

Jury: Prof. Dr. Ayşe Pınar ARAS

Asst. Prof. Dr. Tamer TEMEL

Prof. Dr. Süreyya TEMEL

Immigration has become a way of life that has continued since the beginning of human history. It has brought together different lifestyles by taking the form of mobility concerning many causes and results from one place to another. However, this is not an easy way of life. Sometimes wars, sometimes geographical problems, sometimes racist impositions, and religious and economic reasons, which are almost at the beginning, create great grounds for internal and external migration. People who had to migrate have been in constant effort and have to adapt to live in purgatory, to have a place, to live comfortably in freedom of religion, language, race, and gender. This dynamic transformation has brought awareness to art and artists. Theatrical works can also bring an awareness that will change the direction of the migration phenomenon. People should be able to live wherever they want and have basic rights to survive. The immigration problem, which has been going on for centuries, finds a place in today's press, media, and cinema, albeit a little. However, for some reason, we cannot experience the empathy of immigration. Being a refugee and living in purgatory creates many sad stories. The theater is important because it will be the most effective way to present this pain directly to people. In this study, the emergence of the concepts of migration and refugee and the effects of the application processes in theater playwrights on theater playwrights and plays, a literature review was made and the evaluations were shown by examining the migration plays.

Keywords: Migration, Migrant, Refugee, Reasons For Migration, Consequences Of Migration, Dramaturgy, Matei Visniec, David Greig, Ali Cüneyd Kılıcıoğlu, Nesrin Kazankaya, Haldun Taner, Yılmaz Kayakoyunlu,

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	I
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	II
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

Göç Olgusu Ve Göçmenlik

Göç Kavramı	3
Göçmenliğin Kavramsal İncelenmesi	6
İç Göç	6
Dış Göç	7
Gönüllü veya Zorunlu Göç	8
Mülteciliğin Kavramsal İncelemesi	9
Savaş ve Siyasi Sebepler.....	15
Diğer Göç Tipleri ve Farklı Göç Sebepleri.....	18
Psikolojik Sorunlar	19
Sosyolojik Sorunlar	21
Fizyolojik Sorunlar	22

İKİNCİ BÖLÜM

Göç Olgusunun Tiyatro Oyunlarına Yansıması

Matei Visniec “Mültecileeeeer”	31
Nesrin Kazankaya “Dobrinja’da Düğün”	39
Haldun Taner “Keşanlı Ali Destanı”	44
David Greig “Avrupa”	45
SONUÇ.....	52
KAYNAKLAR.....	57
EKLER.....	59
Ek1: Model Oyun	59
ÖZGEÇMİŞ	103

GİRİŞ

“Oğlum, seni sevişim kanımdan olduğun için değil, günbegün bir Iraklı çocuk canından olduğu içindir.” (Aytan, 2012, s. 58).

Geçmiş ve gelecek insanın var oluşundan beri yaşayışını ve seçimlerini belirlemede etkili olmuştur. Peki geçmişi ve geleceği elinden alınmak nasıl bir şeydir? Doğup büyüdüğü evi, toprağını, komşusunu, bahçesini, belki yıllarca emek verip büyüttüğü ağacını, hatıralarla dolu sokaklarını, dünyanın en rahat yeri dediği kendi yatağını, bırakmak ve bir daha bu güzellikleri yaşayamamak. Uğruna çileler çekip, uzun yolları yağmur, çamur, kar gibi birçok olumsuz hava şartlarına rağmen günlerce aylarca yürümek. Geçtiği yabancı ülkelerde, istismar edilmek. İşte göçmenlik insanın geçmişini ve geleceğini elinden alarak, zamansız, mekânız ve vatansız bırakmıştır. İnsanlık kadar eski olan göç, savaşlar, afetler, sürgünler, ırkçılık, din ve yoksulluk sebep ve sonuçlarına dayanarak şekillenmiştir. Ya da daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak, özgürce yaşamak ve sanatını yapabilmek adına da göç büyük bir sebep olmuştur.

Uluslararası göç büyük boyutlara ulaşarak farklı kültürde insanları bir araya getirmiştir. Ancak bu pek de kolay bir yaşayış haline gelmemiştir. Farklı kültürlerin uyum sorunlarını doğurmuştur. Tarihteki bütün göçler ya insanlık dışı baskı sonucu orda yaşayan insanın canlarını mallarını kurtarmak uğruna ya da sanayileşmenin günümüzde global kentler denilen yeni oluşumlarında ortaya çıkarmak için göçe mecbur bırakılmasından kaynaklanır. Global kentler, günümüzde iletişim ağları ile birbirlerine bağlıdır. Ve bu iletişim ağları bağlayıcılığı finans sektörü ile gelip orada yerleşmeyi hedef alıyor. Finans ve denetim gücünü elde tutan ülkeler güçlü devletler oluyor. New York gibi bu tip kentler göçün merkezileşmesinden dolayı tercih ediliyor. Cazibe merkezi olarak ayrı bir göç çekiyor. Zenginlik yoğunlaştıkça göç veren ülkeler fakirleşmeye devam ediyor. Çünkü kayıt dışı emek günü oluşuyor.

Göç etmek insanı sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik olarak tahrip ettiği için toplumda çatışmalar, krizler ve yıkımlar meydana getirmektedir. Özgür olamamak, aidiyet kazanamamak, gittiği yerde orali olmamak, birey denilen kavramın dışında sadece hizmet eden olmak birçok açıdan psikolojik olarak tahribe sebep oluyor.

Göç etmek ebetteki sadece bir insanın ya da bir toplumun bir yerden başka bir yere göç etmesi değildir. Aynı zamanda zekanın, dilin, dinin, kültürün, sanatçının, bilim insanının vb. göç etmesi de demektir. Bu sebeple de göçle birlikte birçok değişim

kaçınılmaz hale gelmektedir. Sanatsal, bilimsel, kültürel değişimler. Bu ve bunun gibi güçlü faktörler de farklı insan tiplerinin bir araya gelmesini oluşturmaktadır. Buna sevgililik ya da daha güçlü olan evlilik kavramları da katkıda bulunmaktadır. Çünkü göç edilen yerde bir süre sonra her ne kadar uyum sorunu yaşansa da birliktelik isteyen grupları da ortaya çıkarmıştır. Göçün sonunda oluşan bu birliktelik ve uyum sanat içinde muhteşem bir oluşum ortaya çıkarmıştır. Farklı kültürlerin bir araya gelerek farklılığın empozesi ile sanat boyutlanabilir olmuştur. Bu sebeple göç sanat için yaratıcı olmakla birlikte üretici bir haleden gelebilir. Bu da günümüzde yaşanan göçlerin sanata ve özellikle de konu edindiğim tiyatro oyun yazarlığına farklı bir zemin yaratmıştır.

Bu tez çalışmamızda Göç ve mülteci temasını tiyatro metinlerinde yer verilerek farkındalık kazandırılmaya çalışılmış oyunların incelemeleri yapacağız. Tiyatro metinlerinde göç ve mülteciliğin en acı yönleri en yıkıcı halleri ve en dayanılmaz ırkçılık boyutları ele alınmıştır. Ancak farkındalığın daha güçlü ve daha olumlu ele alınması için sanatın ve sanatçının günün, yaratıcılığını ortaya koyan çalışmaların olmasını umut ediyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

Göç Olgusu ve Göçmenlik

Göç Kavramı

Göçmenlik insanlık tarihinin başlangıcından bugüne kadar devam eden bir yaşayış şekli haline gelmiştir. Bir yerden başka bir yere, birçok sebep ve sonuca ilişkin olarak hareketlilik halini almış farklı yaşayış biçimlerini bir araya getirmiştir. Ancak ne var ki bu çok da kolay bir yaşayış biçimi değildir. Kimi zaman savaşlar kimi zaman coğrafi sorunlar, kimi zaman ırkçı dayatmalar, ve neredeyse en başında gelen dini ve ekonomik sebepler iç göç ve dış göç için büyük zeminler oluşturmuştur. Türk Dil Kurumu'na göre göç kavramı: göç, ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu(TDK,2014). Başka bir kaynak olarak Wikipedia tanımına bakacak olursak: Göç, dini, iktisadi, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir iskân ünitesinden, bir başkasına yerleşmek suretiyle yaptıkları coğrafi yer değiştirme hareketidir. Kişisel nedenlerle yer değiştirmeye ve bu esnada nakledilen eşyaların hepsine de göç denmektedir. Ayrıca kuşların, balıkların ve bazı hayvan türlerinin, belli mevsimlerde dünyanın çeşitli yerlerine gitmeleri de göç adıyla anılır. Diye tanımlanır.

Birçok medeniyet göçler üzerine kuruldu. Kök saldı ve yükseldi. Tıpkı İslam dini gibi. İslam da bir göç medeniyetidir. Mekke'den Medine'ye hicret ile göç edilmiştir. Aslında daha geriye gidilirse Hz. Adem ile başlamıştır göç.

Göç kavramsal olarak bugüne kadar birçok kez tanımlanmıştır. Her tanımın ortak olan anlamı bir yerden başka bir yere gitmek, yönelmek eylemidir. Göç hep güncel bir tema olmuştur. İnsanlık tarihi kadar eski olan göç etmek, geçmişi ve geleceği elinden alınmış insan demek. Mekânsız, zamansız, vatansız, kalmış insan. Savaşlar, sürgünler, doğal afetler, ötekileştirilmek, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için;

evinden, sokağından, ailesinden, arkadaşlarından kısaca her şeyinden vazgeçmek. Göç eden pratiğin içinden geldiği için gittiği ülkede uyum sorunu yaşamak onun sorunları arasında olmayabilir. Gaye ulaşmak ve yaşamaktır.

Sınır geçişlerinin hepsi göç anlamına gelmemektedir. Bunun en büyük örneği seyahat amacıyla gelen turistler ve iş gezisi amacıyla sınır geçenlerdir. Bunlar gittikleri ülkede uzun süre kalma niyetinde olmamaktadır. Göçün asıl anlamı en azından 6 aylık bir süre için yerleşme ya da çalışma izni alınarak yapılan bir faaliyet olmasıdır. Her ülke yapılan yer değiştirme eyleminin göç sayılabilmesi için farklı alt limitler belirlemiştir. Örneğin Avustralya göçmenlerini kalıcı göçmenler, en az 12 aylık oturma ve çalışma izni almış uzun-süreli göçmenler, kısa-süreli seyahat edenler olarak kategorilere ayırmaktadır. Bu anlamda Avustralya ulus inşa sürecini kalıcı göçmenlerle oluşturmuş bir göç ülkesidir. Bazı ülkeler ise göçü tamamen “geçici” göçmenlerden oluşan bir olgu olarak algılamaktadır. Örneğin Federal Almanya Cumhuriyeti 1960’larda “misafir işçi” adını verdikleri göçmenleri işe almaya başlamış, bunların bazıları 1 yıllık çalışma izni almaya hak kazanırken bazıları “sezonluk işçi” olarak yalnızca birkaç aylığına izin almayı başaramamıştır. Bir süre sonra ise yerleşim iznini sınırlamak oldukça zor bir hale gelmiştir (Özgen, 2010, s. 8).

Göç etmek ise birey ya da toplumların sadece yaşadıkları yeri değiştirmesi demek değildir o aynı zaman da bilginin, zevkin ve inancın yer değiştirmesidir. Çünkü insan yaşadığı yeri değiştirirken temel eşyalarını yanında taşıyabildiği gibi bir de kitaplarını ve süs eşyalarını da beraberinde taşımaktadır. Bunun için göç sadece birey ya da toplumların bir yer değiştirme eylemi değildir. Toplumsal, kültürel, sanatsal bir değişim ve oluşum sürecidir. Hatta bu değişimler biyolojik açıdan bile yaşanmaktadır. Çünkü göç eden toplum ve bireyler gittikleri yerlerde yerel halk ile evlilikler gerçekleştirmekte, dolayısıyla da halklar arasında yeni genetik bağlar oluşmaktadır. Buna en iyi örnek çağlar boyunca büyük göç hareketlerine sahne olmuş Anadolu topraklarındaki antropolojik çeşitliliktir. Ayrıca yine ülkemizden Almanya’ya giden göçmenlerin Almanlarla gerçekleştirdiği evlilikler daha güncel bir örnek olarak kabul edilebilir. Bu sebeple göç olayı hem göçü gerçekleştiren hem de göç edilen yerdeki diğer insanlar açısından büyük bir karşılıklı etkileşim sürecidir. Göç edenler yaşam tarzlarını yeni yerleştikleri yerin şartlarına göre ister istemez değiştirirken, yerli halk da daha önce görmediği şeyleri yeni gelenlerden yavaş yavaş öğrenerek kendi yaşam tarzlarını yeniden şekillendirir. Tarih boyunca yaşanan sanatsal değişimler, bilimsel gelişmeler ve kültürel sentezler hep göç yolları üzerinde ya da merkezlerinde yaşanmıştır. Bu sebeple göçün niteliği aynı zamanda göçün neticesinde oluşan bilimsel, kültürel ve sanatsal değişimler de niteliksel değişimlere sebep olmuştur (Aktaş, 2016, s. 36).

Göç hareketine ve hareketi gerçekleştiren göçmene daha yakından bakılırsa göç hareketinin neden gerçekleştiği sorusuna ve devletlerin bu harekete karşı ne tür bir direnç/hoşgörü gösterdiğini anlamak daha kolay olacaktır (Özgen, 2010, s. 5).

Ülkemizde özellikle 1950’lerden sonra Almanya, Avusturya, İngiltere, Fransa ve Avustralya gibi ülkelerle yapılan işgücü alımı anlaşmaları çerçevesinde yurtdışına başlayan kitlesel göçler sonucunda Türkler Avrupa başta olmak üzere dünyanın yeni bölgelerine doğru yayılmış, dünyada bir Tük Dünyası Göç Yazınından söz etmek olası olmuştur (Tilbe, 2019, s. 10).

1970’ler de Almanya’ya işçi olarak göç eden Türkleri, aileleri askere gönderir veya düğün yapar gibi, davulla zurna ile uğurluyorlarmış. Ritüelin hep yaşamın içinde olması tiyatro ve göç kavramlarını birçok kez yan yana getirmiştir.

Göçün nasıl yapıldığını, göçün çeşitliliğine vurgu yapan bir odak noktasıdır. Göçüm yapılış biçimi ve nereye doğru yapıldığı çeşitli göç türlerini açığa çıkarmaktadır. Göçün nedenleri, sonuçları, yöntemi ve ilerleme sürecine göre saptanmış ve uluslararası literatürde kabul edilmiş türleri mevcuttur. Göçün çeşitlendirilmesi çoğunlukla nedenlerine bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Göçün itici gücü konumunda olan nedensellik, göçün nasıl gerçekleştiğini ortaya çıkarmaktadır (Çevik, 2020, s. 16).

Birçok sebeple göç etmek zorunda bırakılan insan, birey olmak var olabilmek, olumsuz birçok hava koşuluna katlanarak, geçtiği yabancı bölgelerde istismara maruz kalarak yaşayabilmek adına günlerce, haftalarca, aylarca uzun yollar yürümek zorunda kalmıştır. Göç eden, yaşamın biricikliğini fark etmeden batının hümanist düşüncesinden mahrum olarak arafta yaşamaya mecbur kalmıştır. Hümanizm göçmenlikte değerini yitirdi, başarılı olamadı. İnsan merkezli bu düşünce içini ötekileştirmek boşalttıkça yerini sömürü aldı. Büyümenin durdurulmaz ve önlenemez oluşu da başka bir göç için zemin hazırladı.

Değişik ülkelerde öne çıkan göç romanlarında ele alınan konular genellikle belirginleşen bir kalıp sunarlar. Genellikle göç edilen ülkelerde yazar olan ve ilk göç deneyimini yaşayan romancılar, Almanya’da ilk göç romanlarında olduğu gibi vatan özlemi ve dil gurbeti gibi konuları işlerler. Aras Ören, “Biz bavulumuzda dilimizi getirdik. Küçük hediye olarak kültürümüzü ve sanatımızı da ve bunlarla bu toplumu biraz değiştirmek istiyoruz” diyerek göç sürecindeki değişimden söz açar (Tilbe, 2019, s. 11).

Göçmenliğin Kavramsal İncelenmesi

Göçmen; siyasi, ekonomik vb. nedenlere dayalı olarak ülkesini değiştiren kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmen kavramı uluslararası mevzuatlar ve ulusal mevzuatlar bazında incelendiğinde ortada çeşitli anlayış farklarının ortaya çıktığı görülmektedir (Erten, 2018, s. 10). Göçmenler, vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaya devam ederler ve bu yolculuğa kendi istek ve arzularıyla çıkarlar. Göçmen kabul eden ülkeler, göçmen politikalarına bağlı olarak başvuruları kabul veya reddedebilir. Bu ülkelerin bu anlamda temel insan haklarından kaynaklanan bir sorumlulukları yoktur. Ülkeler yabancı turistleri, geçici göçmen işçileri, daimi oturma izni olanları ve sığınmacı ve mültecileri birbirlerinden ayırmaktadır (İçduygu vd., 2014, s. 27). Ulusal mevzuatlarda uluslararası mevzuatlardan farklı olarak dar 12 kapsamlı bir anlayışla göçmen, Türk soyundan olan ve Türk kültürüne bağlı olma şartıyla ülkemize gelmiş olan kişileri içermektedir. İstatistiksel verilere göre, Türkiye'deki göçmenlerin yaklaşık % 90'ının Balkan kökenli olduğu ortaya çıkmaktadır (Erten, 2018, s. 10).

İç Göç

Erten, (2018) *Türkiye'de Göç Sorunsalı, Suriye'den Göç Etkileri Reyhanlı Örneği* adlı yüksek lisans tezinde ve Koçak, Y., ve Terzi, E., (2012). *Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri* kitabında bu durumu şu şekilde dile getirir:

“Aynı ülkenin içerisinde bir yerden başka bir yere zorunlu veya kendi isteğine bağlı hareket etme şekline iç göç denir. İç göçlerde nüfusta herhangi bir değişim olmamaktadır. Sadece gidilen büyük şehirlerin nüfus yoğunluğu artmaktadır.”

Türkiye'de iç göçler genellikle kırsal alanlardan kentsel alana doğru gerçekleşmekte ve kentler içinde de belli birtakım merkezler üzerinde yoğunlaşmaktadır. İç göçün sebeplerine bakıldığında; kırsal alandaki nüfusun özellikle makine kullanımının artmasıyla birlikte insanların geçim sıkıntısına düşmesi, kırsal alandaki hizmetlerin yetersiz kalması, büyük kentlerin cazibesinin fazla olması “İstanbul'un taşı toprağı altındır” göçün sebepleri olarak ilk akla gelen olgular olarak karşımıza çıkmaktadır. (Erten, 2018, s. 12)

İç göç ülke içinde yönünü sanayinin olduğu bölgeye çekmiştir. İç göçler genellikle ekonomik sebepler de olduğu gibi ötekileştirme sonuçlarını da ortaya çıkmaktadır. Para kazanmak için büyük şehirlere göç eden ailenin her bireyi çalışmak zorunda kalmıştır. Türkiye'de en çok İstanbul, Ankara, Bursa vb. şehirlere Doğu Anadolu ve Güneydoğu' dan yıllardır göç devam etmektedir. Her ne kadar ülke içi göç

olsa dahi yaşam standartları, kültürel farklılıklar görülmektedir. İç göçler ülke içinde büyük kaoslara sebep olmamaktadır. En azından Türkiye de öyle. Çünkü uzun yollar yürümek yerine, kamyon, otobüs vb. ulaşım araçları yaygın olarak kullanılmaktadır.

Türkiye’de 2016-2017 yılları arasında Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2.684.820 kişinin herhangi bir sebepten dolayı bir ilden başka bir ile göç ettiği, bu göçün 416.587’si İstanbul’a yapıldığı tespit edilmektedir. İstanbul’u 188.100 kişi ile Ankara, 127.394 kişi ile İzmir takip etmektedir. Yine en çok göç veren iller bazında istatistikler incelendiğinde de karşımıza İstanbul, Ankara, İzmir sıralaması çıkmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (Erten, 2018, s. 13; TÜİK, 2018)

Devlet bir bölgede yığılmış potansiyel iş gücünü düzenli olarak dağıtıp gerekli bölgelerdeki emek açığını kapatmak, çeşitli bölgelerde yaşanan güvenlik açıklarını kapatmak, terörize olmuş bölgelerdeki emniyeti sağlamak ya da kimi bölgelerin devlete olan bağlılığını arttırmak için bu yöntemle başvurur. Osmanlı devletinin Anadolu’dan getirdiği aileleri Rumeli’ye yerleştirmesi ya da yakın tarihimizde ülkemizin doğu bölgelerinde yaşanan köy boşaltma işlemleri bu harekete örnektir (Aktaş, 2016, s. 37).

Dış Göç

Dış göçler, bir ülkenin sınırları dışında çalışmak veya yaşam hareketi noktasında kalmak için farklı uluslara kök salma veya nüfus gelişimi olarak karakterize edilir. Hunların Karadeniz’in kuzeyine, buradan kaçan Germen klanlarının ise bugünkü Arapların yaşadığı topraklara rahatlık sağladığı dördüncü yüzyılda zincirleme hareketlere neden olan kabilelerin hareketi ile tarih için emsalsiz bir şekilde dış göç gerçekleştirmiş devletler vardır. On altıncı yüzyıldan sonra, Amerikan kara kütlesinin açıklanmasıyla birlikte, yer değiştirmeler kıtalararası bir ölçü kazandı. 2010 yılında Suriye’de yaşanan ortak çatışma nedeniyle ülkede yaşayan bireylerin istemeden yer değiştirmek zorunda kalmaları, dış hareketin en son örneğidir (Çakı, 2018, s. 17).

Göç, yüzyıllardır gerçekleşen, şekil ve içerik yönünden sürekli değişikliklere uğrayarak devam eden bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Hızla değişen çevresel faktörler ve teknolojiye gelişmeler ülkeler arasında yapılan göçleri daha yaygın hale getirmektedir. Bu bağlamda ülkeler arasında yapılan bu göçlere dış göçler denilmektedir. İnsanların özellikle daha iyi yaşama arzularıyla gerçekleştirdikleri dış göçler gönüllü dış göçler iken doğal felaketler, savaşlar ya da terör gibi nedenlere bağlı olarak gerçekleşen göçler zorunlu dış göçler olarak tanımlanmaktadır. Dış göç, bir ülke vatandaşının bir başka ülkeye kalıcı olarak gitmesine karşılık gelmektedir. Bireylerin yaşadıkları ülkeyi terk etmelerinin altındaki sebep ise kişilerin daha iyi yaşam

koşullarında hayatlarını sürdürmektir. Dış göç kendi içerisinde beyin göçü, işçi göçleri ve mübadele göçleri olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Erten, 29018, s. 15).

Dış göçler tarihi çok eski olmakla birlikte kısaca bir ülkeden başka ülkeye birçok sebep ve sonuca bağlı olarak göç edilmesidir. Dış göçler zorunlu ya da gönüllü olmak üzere ikiye gruba ayrılmaktadır. Dış göç için göçmenlerin tercihen daha çok ekonomisi yüksek olan ülkelere ulaşması, orada uzun yıllar para biriktirip kendi ülkelerine geri dönmesiyle sonuçlanabilir.

Gönüllü veya Zorunlu Göç

Gönüllü göçler, genel itibariyle ekonomik sebepler ve hayat şartlarını iyileştirmek için yapılırken, zorunlu göçler devletlerin zorlaması ve aralarında anlaşmasıyla yapılmaktadır. Zorunlu göçe maruz kalan insanlar tamamen ani bir kararın verilmesi sonucu göç sürecini hazırlanmadan gerçekleştirmektedirler. Tabi bir diğer sorun ise zorunlu göç ile tüm malvarlıkları geride kalmakta ve gidecekleri yerde de güvencesiz durumda olacakları gerçeğiyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Erten, 2018, s. 14).

Zorunlu göçler, ya savaş, ya da doğal afetler sonucunda bireylerin yaşam alanlarını bırakıp gitmek zorunda olmalarıdır. Bu zorunluluk bireyde fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak birçok tahribata sebep olabilmektedir. Hatta ölümle de sonuçlanabilir. Zorunlu göçler zorluklar ve mücadelelerin en hat safhada olduğu bir durum olarak bahsedilmektedir. Gönüllü göçler zorunlu göçlere göre bir nebze daha kolay olabilir. Gönüllü göçler de kişi kendi kararı ile bir baskıya maruz bırakılmadan kendi ülkesini bırakıp başka bir ülkeye kendi seçimi olarak göç etmesidir. Gönüllü göç eden kişiler ya daha rahat yaşam sürmek ya da gelecek planlarını daha hızlı gerçekleştirmek için göç ederler.

Bu kategorideki kişiler genelde sınır ötesinde mülteci statüsü aramakta, bir kısmı uluslararası hukuka dayanarak sığınma aramakta, kalan kısmı da sığınma başvuruları kabul edilmediği takdirde ülkelerine geri dönmek zorunda 12 kaldıklarında ülkelerinden kabul görmeyeceği korkuları nedeniyle “isimsiz” kalmayı tercih etmektedirler (Özgen, 2010, s. 12).

Mülteciliğin Kavramsal İncelemesi

Ülkemizde daha önceleri yurt dışından göçüp gelenler için “muhacir” kavramı kullanılmaktaydı. Bugün ise bu kavramın yerin uluslararası literatürdeki “mülteci” kavramı almıştır.

Menşei ülkesi dışında bulunan, ırkı, dini tabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya zulüm korkusu nedeniyle ülkesine dönmek istemeyen kişi mülteci olarak tanımlanır (Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi, 1951).

Mülteci; başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir. Mülteci terimi; uluslararası insan hakları belgelerinde koruma altına alınan olarak anlam kazanmaktadır. Mültecilerin sığınma hakkı sebebiyle bu kavram “sığınmacı” kavramı ile karıştırılabilmektedir (Ataman, 2015, s. 25). Bu iki kavram arasındaki farkı ifade etmek gerekirse; bir ülkeye sığınma hakkı verilen kişiye mülteci, bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve bunun gerçekleşmesi için yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişiye de sığınmacı denir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009, s. 49).

İnsanların göç hareketi bireysel ya da küçük topluluklar halinde olabildiği gibi savaş gibi bazı büyük toplumsal olayların sonucu olarak kitlesel olarak da meydana gelebilmektedir (Aksoy,2012, s. 293). Özellikle seksenli yıllardan itibaren yaşanan insani krizlerle beraber dünya genelinde başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan göçmen sayısında büyük artışlar gözlenmiş, ülkelerde yaşanan siyasi iktidarsızlıklar da kitlesel göç hareketlerini beraberinde getirmiştir (Castles ve Miller, 2008, s. 11).

Ekonomik ya da başka kazançlar elde etmek için klasik göçmen ülkelerine (Castles ve Miller, 2008, s. 11). Göç edenlerin gönüllü göç hareketlerinden farklı olarak çatışma ve şiddetten kaçan insanlardan oluşan zorunlu göç hareketlerinde, insanlar bu şiddet olayları yüzünden doğup büyüdükleri yurtlarını ya da içinde yaşadıkları toplumları terk etmek zorunda kalmaktadır (Gökçan, 2007, s. 56).

Türkiye, geçmişten günümüze kitlesel tehcir gelişmelerine genel olarak sunulan ülkelerden biri olmuştur. Jeolojik bir alan olarak, Türkiye'nin Asya ve Avrupa kara kütlelerinin ve Orta Doğu uluslarının ulaşım rotası üzerindeki alanı, yer değiştirmeler için hayati önem taşımaktadır. Dolayısıyla çeşitli dönemlerde dünya çapındaki yer

değiştirme ve sığınak gelişmelerinden etkilendiği görülmektedir. Özellikle Ortadoğu ülkelerinde yaşanan iç çekişmeler, savaşlar ve siyasi olaylar, çok sayıda bireyin sürekli olarak ülkelerinden ayrılmasına neden olmaktadır (Erten, 2018, s. 2).

Günümüzde meydana gelen bu kitlesel zorunlu göç hareketleri incelendiğinde örneğin; Suriye krizinin ortaya çıkmasıyla dünya genelindeki mülteci ve sığınmacı sayısı, istatistiklere göre 2014 sonu itibarıyla 46,5 milyona ulaşmıştır. The UN Refugee Agency (UNHCR, 2014, s.3) Bugün ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR, 2014, s.3) dünyada zulüm çatışma ve insan hakları ihlalleri nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalan insan sayısının 2020 ortalarında 80 milyona yaklaştığını bildirdi.

Günümüzde özellikle bölgemizde yaşanan zorunlu kitlesel göçlerin sosyo-ekonomik ve kültürel etkileşimleri toplum içindeki bazı dinamiklerin de değişimine sebep olmaktadır. Bu göç hareketleri sırasında göç eden ve göç alan her iki toplumda da özellikle kültürel değişimler meydana gelmektedir. Zorunlu göçler pek tabii ki ekonomik nedenli göçlerden farklı dinamiklere sahiptir. Zorunlu göçlere mecbur olan toplumlar özellikle de kitlesel göçlerle yurtlarını terk eden toplulukların çoğu ilk sığınma yeri olarak komşu ülkelere yönelirler ve bu kitlelerin yine büyük bir kısmı sığındıkları bu komşu ülkelerde kalmayı tercih etmektedir. Bu durumun ekonomik ve sosyal sebepleri vardır.

Daha iyi ekonomik ve sosyal imkanları olan ülkelere göç belli bir kısım sığınmacı için mümkün olmaktadır. Bu ise yeterli finansal kaynak, eğitim ve mesleki yeterlilik, gidilecek ülkelerde geçerli sosyal ağlara sahip olmak gibi sebeplere bağlı olarak gelişir (Zalberg ve Benda, 2001, s. 408).

Suriye Krizi sonunda Batılı ülkelere kabul edilen mültecilerin kriterlerine bakılırsa öngörülen bu sebeplerin gerçekliği daha net görülebilir. Özellikle Avrupa ülkeleri sığınma başvurularını değerlendirirken kişilerin eğitim durumu, mesleki kariyeri ve ekonomik durumunu öncelik kriterleri arasında ele almıştır.

Toplu göç ve mültecilik, zorlu ve geleceği belirsizlikler içeren bir yaşamı ifade eder. Mültecileri ülkelerinden göç etmeye zorlayan sebepler, çoklu travmaların görülmesine neden olmakta, bu çoklu travmalarla beraber gelineen ülkedeki yaşam koşulları, sığınma politikası ve insan haklarına verilen değer, mültecilerin kaderini belirlemede önemli unsurlar olarak yer almaktadır. Mülteciler genellikle geldikleri

ülkede travmalar nedeni ile ihtiyaç duydukları psiko-sosyal destek yerine ülkedeki kötü yaşam koşulları içinde çaresiz bırakılmaktadırlar. Üstelik geldikleri ülkede mültecilerin kendi ayakları üstünde durmasına yardımcı olacak ve sosyal işlevselliklerini harekete geçirecek olan çalışma hakkı da genellikle verilmemektedir (Gökçan, 2007, s. 59). Bununla beraber göç eden toplulukların gelenekleri, dinleri, yaşam şekilleri, giyim tarzları, yeme alışkanlıkları ve dillerinin farklı olduğu da göz önüne alındığında göç alan toplumla bu konularda ters düşmeleri kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca göç edenlerin göç ettikleri ülkelerde hayatlarını sürdürebilmek için düşük sosyal statüsü ve düşük gelirli işlerde herhangi bir sosyal güvenlik hakkı iddia etmeksizin çalışmayı kabul etme eğilimleri toplumdaki çalışan profilini de etkilemektedir. Ülkemize iltica eden özellikle Suriyeli ve Orta Asyalı sığınmacıların benzer durumlarda; küçük ve orta ölçekli işyerlerinde her şartta çalışmayı kabul etmeleri kayıt dışı çalışan sayısında muazzam bir artışa sebep olmuştur. Bunun sonucu olarak “esnek, ucuz ve güvencesiz bir görünüme sahip olan mülteci işgücünün, yerli iş gücünün istihdam ilişkilerini etkilediği” ortadadır (Aygül, 2018, s. 82).

Kadınlar gelecek gördükleri ülkede kalmayı tercih etmektedir. Belli bir sürenin sonunda çocuklar da bu ülkede okumaya başlayacağından sonrasında kendi ülkelerine dahi geri dönmemektedirler. Üstelik bu süreç içinde yeni doğumlarla beraber sayıları artarak ülkede belli bir azınlığı oluşturacaklardır.

Göç alan toplumların davranışları incelendiğinde ise; “Mültecilerin, göç alan toplumların belli kesimlerinin sert tepkisini çektiğini, göç sonucunun ağırlıklı olarak çok boyutlu toplumsal değişim ve ekonomik yapılanma olarak kendini gösterdiğini, hayat şartları değişen insanların genellikle yeni gelenleri güvensizlik nedeni olarak algıladığını; toplumun genel algısının bu insanların kendi mesleklerini aldıkları, ev fiyatlarını yukarıya çektikleri ve sosyal hizmetlere aşırı yük getirdikleri yönünde olduğunu; toplum tarafından işsizliğin, hastalığın ve suçun nedeni olarak görüldüklerini; toplumu huzursuz eden ve yabancı düşmanlığına yönelten konuların başında işini ve /veya gelir seviyesini kaybetme korkusunun geldiğini göstermektedir (Castle ve Miller, 2008,s. 18,21).

Castles ve Miller’in görüşleri özellikle 2011 itibariyle ülkemizde bulunan Suriyeli sığınmacılara karşı toplumun tutumu ile birebir örtüşmektedir. Diğer taraftan göç alan ve göç eden toplulukların kültürel farklılıkları da bu topluluklar arasında bazı sorunlara yol açmaktadır. Her türlü gerekliliği yerine getirirse ve tüm kriterlere sahip

olsa dahi; mülteci ile göç alan toplum arasında uyum problemleri yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. Göç edenler farklı bir dil öğrenmede, yabancı bir kültüre uyum sağlamada bazı problemlerle karşılaşabilmektedir (Gün, 2011, s. 272). Dil bu problemlerin başında gelir. Mültecilerin göç ettikleri toplumun dilini öğrenme süreci hem mülteciler hem de göç alan toplum açısından zorlayıcı bir süreçtir. Bu durum özellikle eğitim ve sağlık alanında hizmet alışverişini oldukça zorlaştırmaktadır. Mülteciler göç ettikleri toplum içinde asimile olmamak için azınlık oluşturmaya çalışırken, göç alan toplum da bu oluşuma sert tepki gösterebiliyor. Bu da mültecilerle ev sahibi toplumlar arasında büyük çatışmalara yol açabilmektedir. Yine mültecilerle yapılan evliliklerin aile yapısını değiştireceğine, bunun da kültürel dejenerasyona sebep olacağına inanan toplumda bu durum büyük sorun teşkil etmektedir.

Göç alan toplumun gözündeki mülteci profili toplumun tutumunu belirlemektedir. Mültecilerin beklentilerinin karşılanma durumu ise mülteci davranışlarını etkilemektedir. Toplumsal kabulün oluşturulup sürdürülebilmesi, nefret ve düşmanlığa dönüşmemesi için mültecilerin topluma uyumunu sağlayacak çözümler üretilmelidir. Özellikle eğitim konusu dikkate irdelenmeli ve mültecilerin eğitimi politikası çok iyi planlanarak topluma en iyi şekilde entegre olmaları sağlanmalıdır. Bu hususta öncelik, dil eğitimine verilmeli ve mültecilerin göç ettiği toplumun dilini en kısa sürede konuşabilir duruma gelmesi sağlanmalıdır.

Göç Sebepleri

Ekonomik, coğrafi konum, savaş ve siyasi olaylar, ötekileştirmek, Bireyi veya toplumu göçe iten, göç etmek zorunda bırakan sebeplerin en baş sırasında yer almaktadır. Göç eden, göç etmek zorunda bırakılan birey veya toplum para kazanıp daha iyi şartlarda yaşamak, bir savaşta ölmemek, farklı olduğu için ötekileştirilmemek adına her şeyini geride bırakarak bilmediği bir yolculuğa çıkar.

Daha önce meydana gelen yer değiştirme akışları gibi değil, dünya çapında ortaya çıkan hareket, küreselleşme döngüsünün iç bir parçasıdır. Küreselleşme; Temel tanımıyla, sermayenin, emeğin ve ürünlerin, işin ve bireylerin özgür gelişimi ile birlikte inovasyon yaratma ile gezegendeki çizgileri ortadan kaldıran bir döngüden başka bir şey değil. Bu etkileşim, sınır ötesi para ve iş, düşünce, medya, medya öğeleri ve bireylerin gelişiminde hızlı bir genişlemeyi ön plana çıkarır. Bu gelişme yükünün itici tasarımı, küresel ve ulusötesi kuruluşların yükselişidir. Bu örgütler, ulusötesi bağlantılar, dünya

apındaki pazar, dünya çapındaki yasama ve idari olmayan kuruluşlar, dünya çapındaki suç örgütleri ve ulusötesi sosyal ağlar aracılığıyla ortaya çıkmıştır (zgen, 2010, s. 23).

Ekonomik Sebepler

Yer değiştirme gelişmeleri için çok çeşitli amaçlar vardır. Daha sonra, bugün henüz meşru olan bir hareket hipotezi olduğunu söylemek akla yatkın değildir. Ayrıca tehcir mucizesi üzerine çeşitli tarikatların varsayımsal çerçevelerinin de aynı olmadığı görülmektedir. zcan'ın da belirttiği gibi, hareket spekülasyonları çoğunlukla; Teoriler, yer değiştirme yerinin uzaklığı, yer değiştirme yerinde kalış süresi, hareket yerinin parasal durumu, yer değiştirme yerinin düzenleyici durumu, yerdeki bağlantı ilişkileri ve kişilerarası ilişkiler gibi değişkenlere bağlıdır. Hareket noktası, yabancıların bireysel özellikleri, yabancıların etnik karakterleri, göçmenlerin cinsiyetleri içerir (Erten, 2018, s. 16).

Türkiye'den özellikle Almanya'ya göç eden işçiler, uzun yıllar boyunca her türlü zorlukla mücadele ederek para kazanıp bu paranın bir kısmını Türkiye de ki ailesine gönderip, belki yıllarca ailesini görmemiştir. Ekonomik sıkıntılar sonucunda bu g zoraki evliliğe de sürüklemiştir. Almaya da yaşayabilmesi, oturma izni alabilmesi için alman biriyle evlenip para kanmaya devam etmiştirler. Bazıları ailelerini de bir yolunu bulup yanlarına almış bazıları ise ağır iş şartlarına dayanamayıp biriktirdiği parayı alıp gerisin geri ülkesine geriye göç etmiştir.

Türkiye'den giden işçilerin ve sanatçıların Almanya'ya aynı dönemde yerleşmesinin nedenleri sosyoekonomiktir. Işinin yerleşmesi ile ortaya çıkan sosyal ve ekonomik 68 koşullar, sanatçıların yerleşmesinde de etken olmuştur. Fakat bu dönem boyunca Türk işçiler ve Türk sanatçılar arasında hiçbir iletişim gerçekleşmemiştir (Aktaş, 2016, ss. 67-68).

1960'lı yıllarda Türkiye'deki işçilik piyasasına ve uzmanların zanaatkar olarak hayatlarına devam etme şartlarına bir göz attığımız noktada, uzmanların Almanya'yı rahat ettirmelerinin ardındaki temel açıklamaların maddi sebepler olduğunu söyleyebiliriz. 67 1970'lerde Türkiye'de eğitim veren işçilik kuruluşları olarak İştanbul'da İştanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (İDGSA) ve Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu (DTGSO), Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü (GEE) vardı. Sadece eğitimini bitirmiş uzmanların akademisyen olarak doldurabileceği bu vakıflar vardı.

Daha sonra hibelerle başka ülkelere giden uzmanlar, döndüklerinde bölümleri kısıtlı olan bu vakıflarda çalışmak için sınavlara girdiler ve kazanamadıkları takdirde serbest usta olarak doldurdular. Bu dönemde Türkiye'deki zanaat piyasasına bir göz attığımız noktada, bağımsız çalışan bir zanaatkarın kendi uzmanlık alanıyla geçinmesinin ne kadar zahmetli olduğu algılanıyor. Uzmanların sunum yapabileceği ekranların ve farklı sahnelerin sayısı çok değildi. Güzel sanatlar satmak çok zahmetli bir konuydu, çünkü gerçekten işçilik çeşitleri yoktu ve Türkiye'de bu gelişmeler daha yeni başlamıştı. Zanaatkarların herhangi bir ek iş yapmadan uzmanlıklarıyla kirayı ödeyecek kadar kazanmaları neredeyse düşünülemezdi (Aktaş, 2016, s. 66).

Coğrafi Konum Sebepleri

İnsanlığın ilk yıllarından itibaren coğrafi konum göç etmek için büyük rol oynamıştır. Eski çağlarda özellikle makineleşmenin olmadığı yıllarda doğal afetler ile baş edilemediğini için göçebe hayat çok yaygındı. Depremler, seller, volkanik patlamalar, erozyon vb. doğal afetlerin yanı sıra en büyük göç sebeplerinden birside su kaynağı bulmak için yapılmış göçlerdir.

Coğrafi farklılık veya yetersizliklerden dolayı insanoğlu tarih boyunca karnını doyurmak amacıyla sürekli göç etmiştir. Avcılık toplayıcılık dönemi insanı, ailesinin karnını doyurmak için av hayvanlarının hareketlerine göre onların peşinden gitmiştir. Bozkır hayatı yaşayan Türkler, mevsimsel olarak temel geçim kaynakları olan hayvanlarını besleyecek otlakları takip etmişler, yayla ile kışlak arasında sürekli göç etmişlerdir. Öyle ki, bu mecburiyet, dönemin siyasî sınırlarını tanımıyor, zaman zaman Çin sınırlarına girebiliyorlardır (Öztürk, 2017, s. 1683).

Coğrafya her yerde her zaman aynı verimlilikte ve özellikte değildir Buna coğrafi farklılıklar veya yetersizlikler diyoruz. Ama insanın ihtiyaçları aynıdır ve sürekli. Bu ihtiyaçlar sosyal statü, yaş, cinsiyet, din, dil fark etmeden herkes için aynıdır. Bu coğrafi farklılık veya yetersizliklerden dolayı, tarih boyunca ilk mübadele, ilk değiş-tokuş-mübadele ortaya çıkmış, ilk göçler ve savaşlar bu yüzden meydana gelmiştir. Coğrafi farklılıklar toplumun dinamizminin esasıdır, medeniyetin gelişmesinin ilk sebebidir. İnsanoğlu, ilk mücadelesini tabiata karşı yapmış, uzun tarihi seyirde büyük başarılar elde etmiştir. Tabiatın daha çok faydalanma sâiki ve mecburiyeti, uygarlık dediğimiz vakıa ile sonuçlanmıştır. Eğer coğrafya her yerde ve her zaman aynı özellik ve verimlilikte olsaydı, insanların bütün ihtiyaçları karşılanmış

olur ve günümüz uygarlığına ulaşmak mümkün olmayacaktı. İhtiyaçları aynı ve sürekli olan insanların, coğrafi farklılık veya yetersizlikler karşısında yapacakları şeyler şunlar olmuştur:

a. Tabiattan daha fazla yararlanmak amacıyla tabiatı keşfetme, daha fazla mahsul alma, bu uğurda her türlü üretim teknikleri geliştirme, bu da medenî gelişmenin en önemli unsurlarından birisi olan iktisat alanını meydana getirmiştir.

b. Kendisine ve toplumuna yetmeyen kaynaklara ulaşmak için diğer kavimlerle savaşma. Bu savaşta her şeyi göze alan taraflardan birisi yenilecek, diğeri galip gelecek. Bu amaçla da taraflar savaş teknik ve taktiklerini, silah araç ve gereçlerini geliştireceklerdir ki, bu, dünya siyasi-askeri-savaş tarihinin ilk sebebini oluşturmaktadır.

c. Topografik projelere katılanlar onlar. Başvurulan ihtiyaç duyulan topografik atamalar, bireylerin göç etmesi gerekecekti. Dünyanın tüm varlığı boyunca ortaya çıkan ve yeni halkları, yani hareketleri netleştiren gelişmeyle sonuçlanan bu jeolojik eksikliklerdir. Benzer şekilde, savaşların başlangıcı da jeolojiktir. Belki de dünya tarihi göçler ve savaşlar tarihidir desek mübalağa yapmış olmayız (Öztürk, 2017, s. 1683-1684).

Savaş ve Siyasi Sebepler

Tarih boyunca en çok göç etme sebebidir savaşlar ve siyasi olaylar. Bireyin ülkesini işgal edilip, toprakları parçalanırken, ya kalıp ölecek ya da kaçıp başka ülkelere göç edecek. En yakın örneğini 2011 yılından bu yana devam Suriye iç savaşında görebiliriz. Suriye halkı milyonları bulan büyük bir göçe bizleri tanık etmiştir. Ölmek için kaçanların yani göç edenlerin sayısı mülteciler derneğinden aldığım bilgiye göre sadece Türkiye'deki geçici koruma altında altındaki kayıtlı Suriyeli sayısı 24 Şubat 2021 tarihi itibarıyla bir önceki aya göre 10 bin 968 kişi artarak toplam 3 milyon 656 bin 525 kişi oldu. Bu kişilerin 1 milyon 733 bin 34'ünü 0-18 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Çocukların ve kadınların toplam sayısı ise 2 milyon 589 bin 969 kişiye ulaşmıştır.

Savaşlar ve siyasî olaylar da göçlerin en önemli sebeplerindendir. Siyasî hadiseler ülkeler arasında büyük göçlerin, nüfus hareketlerinin olmasına sebep olduğu gibi, ülke içinde de büyük göçlere sebep olabilir. Siyasi sebeplerde göç edenlerin iradesi yoktur, daha çok haricî müdahaleler vardır. Bu tarz göçler, ya yerli halkların dışında meydana gelen büyük hadiseler veya ülkelerin merkezî otoritelerinin lüzum gördükleri

hallerde bazı halkları göç ettirmeli şeklinde tezahür eder. Birinciye en iyi örnek olarak Türkistan'dan Anadolu'ya yapılan Türk göçleridir (Öztürk, 2017, s. 1686).

İki veya daha fazla ülke arasındaki anlaşmaların ilkelerine dayalı olarak vatandaşlarının karşılıklı olarak yerinden edilmesi anlamına gelir. Döviz göçü de bir diğer göç türü olan zorunlu göç kategorisine girer ve çok yaygın bir göç türü değildir. Özellikle savaşlar sonrasında değişen sınırlar nedeniyle, başka bir ülkenin ele geçirdiği topraklarda kalan nüfusun ana vatanla bağlarının kopmaması, kültür ve din gibi sürekliliğin sağlanması için kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Ak, 2013, 8; Sayın vd., 2016, 3). Mübadele göçüne verilecek örnek ise özellikle Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra Yunanistan ile yapılan mübadele anlaşmaları ve sonrasında Yunanistan'daki Türkler ile Türkiye'deki Rumların yer değiştirmesi süreciyle yaşanmıştır. Mübadele kararının sonucu olarak 1923 ile 1927 yılları arasında Yunanistan'dan Türkiye'ye 456.720 Müslüman gelmiş ve önceden belirlenmiş olan köy ve şehirlere yerleştirilmektedir (Erten, 2018, s. 16).

1960'lardan bu yana Türkiye çok çeşitli bir siyasi döneme girmiştir. Sağ ve sol arasındaki siyasi gerilimler sonucunda ülkenin sosyal ve siyasi gerilimi sıklıkla artmış ve bazı durumlarda doğrudan askeri darbeler yaşanmıştır. Bu gergin ortamda sanatçılar bir takım siyasi baskılara maruz kalmış ve çözümü yurtdışına gitmekte bulmuşlardır. Bu şekilde yurtdışına giden sanatçılarımızın çoğu Almanya'ya da gitti. Yasaklar ve düşünce özgürlüğünün çeşitli yöntemlerle kısıtlanması, sanatçıları ülkelerinden uzaklaşmaya itmekte ve bu gibi durumlardan kurtulmak isteyen sanatçılar, kendilerini özgürce ifade edebilecekleri ve düşüncelerini açıkça ifade edebilecekleri alanlara yönelmektedir (Aktaş, 2016, s. 68).

Göçe sebep olan bir başka neden ise savaş ve terör olaylarıdır. Savaşlarda taraf olmamalarına rağmen sivil insanlara yapılan fiziksel saldırılar, katliamlar ve kullanılan ağır kimyasal silahlar bu kişilerin bulundukları yeri terk ederek güvenli bölgelere gitmelerine neden olmuştur. Arap Baharı olarak adlandırılan süreçte 2011'de Suriye'de başlayan olaylar neticesinde birçok insan göç etmek zorunda kalmıştı (Çakı, 2018, s. 13).

Ötekileşmek

“Kazananlar aynıdır dedi, hapisteki hahama hapisteki aziz. Kibirleriyle ve hitabet güçleriyle kazananlar. Bir de kaybedenler vardır, sözleri işaretleri olmayan. Suskunlar ırkı direngendir.” (Jabes, 1976, s. 50).

Ötekileştirmenin her geçen gün yeni halini duyduğumuz bu dünyada, bireyin kişiliksizleştirilmesi ve öteki ilan edilmesi hem bir dışlanma hem de göç etmeninde bir sebebi oluveriyor. Farklı düşündüğü için, ya da farklı giyindiği için kısacası yaşadığı toprağın kodlarına uygun hareket etmediği için, toplumsal baskının koyduğu kurallara uymadığı, farklı olduğu için ötekileştirilen birey, kaçmak sığınmak ve göç etmek zorunda bırakılmıştır. Özellikle Asya ülkelerinden batıya, Avrupa'ya göç etmek zorunda kalan ötekileştirilmiş ya da ötekileştirilmekten korkan kişiler, bu göçü bir kurtuluş yolu olarak görmektedir. Eşcinsellik ve sanatçı ruhlu olmak en büyük ötekileştirilmiş bireyin göç etme sebeplerindendir. Yaşama endişesi içinde olan birey hem yaşamak hem de özgürce yaşayabilmek için göç etmektedir.

Bugün sorgulamaya ve yapısını çözmeye çalıştığımız şey, tekil ve homojen bakış açısı, Rönesans'ta doğan ve sömürgecilik, emperyalizm ve modernitenin rasyonel versiyonuyla egemenliğin zirvesine ulaşan perspektif ve eleştirel mesafe anlayışıdır. Dünyanın geriye kalan kısmının ve halkların doğunun, yerlinin, ötekinin tabi kılındığı farazi bir dünya egemenliğinin – ressamın 'gerçekçi' gözünden kültür antropologlarının ve eleştirel mesafede duran tarihçinin 'bilimsel' perspektifine kadar her tarafa sinen: tarımsal bakış/bölgeye- bugün artık meydan okunmaktadır. Dili, bizzat aynı aracın, örneğin 'İngilizce'nin, farklı farklı ikametlerini göz önüne alarak kendisine karşı çevirmek, ondan daima kısmi ve tarafsız olduğunu hakikatini zorla çekip çıkarmaktır: Dil belli bir yerden ve biri adına konuşur; belli bir uzamı, belli bir ortamı, belli bir aidiyet ve evindelik duygusunu inşa eder. Hiçbirimiz, sanki daha önce tarihimizi tümüyle terk edip, öyle kolayca başka birini seçebilirmişiz gibi, farklı bir dili seçemeyiz. Daha önceki bilgi, dil ve kimlik anlayışımızı ve bize özgü mirasımızı, öykümüzden öyle silip atamayız, üzerini karalayamayız. Miras olarak devir aldığımız şeyler- kültür, tarih, dil, gelenek, kimlik duygusu- imha edilemez ama parçalanır, sorgulamaya açılır, yeniden yazılır ve yeni bir yöne sokulur (Chambers, 1995, s. 43).

İnsanları göçe zorlayan ikinci temel sebep, can güvenliğidir. Bu da aslında iaae ile yakından ilgi olmakla beraber, bir toplumda farklı bir hayat tarzına, farklı bir dünya görüşüne sahip olan kimseler, bulundukları merkezî ülke içinde varlıklarını rahat bir şekilde sürdüremezler. Bu gruplar aynı zamanda merkezî ülkeler için de öteki olarak kabul edilir, kurulu düzenlerini bozan bir unsur olarak görülürler. Bundan dolayı bir topluluktaki farklı unsurlar, din ve düşüncelerinden dolayı sürekli tehdit altında olurlar. Can güvenliğini tehdit eden en önemli sebep, farklı din ve etnik kökten gelmektir.

Çünkü farklı din ve etnik kökenden gelmek demek, farklı bir kültür ve hayat tarzı demektir. Bu da merkezî ülkelerin halklı ve yönetimi tarafından kolayca kabul edilebilecek bir husus değildir. Bir ülkenin siyasî ve kültürel birliğini sağlayan temel unsur, tarih, din ve kültür birliğidir. Oysa ülkedeki asıl unsurdan farklı unsurlar ve farklılıklar giderek derinleşir ve o ülkenin birliğini tehdit edebilir. Farklı kültürdeki nüfus, ülke kaynaklarına ortak olabilir. Bunun için birlikte yaşama başarısı gösteremeyen ülkeler, daima farklılıkları ötekileştirmiş, dahası düşman olarak kabul etmiştir. Bundan dolayı bir ülkedeki asıl unsurun dışındaki azınlık nüfus daima tehdit altındadır. Bu vakıa günümüzde de devam etmekte, özellikle Avrupa ve Amerika’da ırkçılık ve yabancı düşmanlığı yükselmektedir.

Diğer Göç Tipleri ve Farklı Göç Sebepleri

Farklı göç tipleri zorunlu ya da isteğe bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bu göç tipleri beyin göçleri veya emeklilik göçlerini kapsamaktadır. Türkiye de özellikle 1980’lerden sonra Avrupa ve İskandinav ülkelerinden emeklilerin, Alanya, Bodrum, Kuşadası gibi tatil merkezlerine göç ettikleri gözlemlenmektedir. Ve buralara göç edenlerin sayısı da hiç de azımsanacak gibi değildir.

Türkiye de üniversite mezunu kişiler batıya göç etmeye başvuru yapıyor. Amerika, Avrupa’ya sayısı çok yüksek göç eden bulunmaktadır. Batıya giderek, yeni dil öğrenmek veya teknik anlamda daha çok pratik kazanmayı hedefleyerek göç edilmek istenilmektedir. Çünkü Türkiye’de iş sahasını veya alternatifini az görmektedirler. Bu durum tabii ki üzücü bir durum. Bu kadar donanımlı, başarılı kişilerin başka ülkeye göç etmesi, kendi ülkesinden kendini mahrum bırakması demektir.

Göçmenliğin İnsanda ve Toplumda Yarattığı Krizler ve Yıkımlar

Göç göç eden insan üzerinde birçok hasar, yıkım ve krizler bırakmaktadır. Bunlar bireyin sosyal hayatını etkilediği gibi kişisel dünyasında da psikolojisini alt üst ettiği görülmüştür. Yaşadığı ülkeyi, toprağı, evini, ocağını bırakıp gitmek zoruna bırakılan göçmen veya mülteciler, geçiş yaptıkları ülkelerde birçok istismara maruz kalmışlardır. Kötü hava şartlarında kilometrelerce yürümek, dilini bilmediği insanlar tarafından malları gasp edilen, taciz ve tecavüze uğrayan göçmen veya mülteciler, sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik olarak krizler ve yıkımlarla ile karşı karşıya yaşamak zorunda kalmışlardır.

Göç; çalışmak ve daha iyi yaşama olanakları bulmak amacıyla insanların yaşadıkları yerleri bırakıp başka yerlere yerleşmesi hareketi olarak bilinir (Aksoy, 2012, s. 293). Göçlerin toplumlar üzerinde sadece coğrafi etkileri yoktur. Bununla beraber zaman içinde göç eden bireyler ve göç alan toplumlar arasında davranış etkileşimleri de ortaya çıkar.

Göç olgusu insanlık tarihi kadar eskidir. Tarih boyunca meydana gelen göçler dünyanın bugünkü nüfus dağılımını, sosyo-ekonomik yapısını ve kültürel gelişimini şekillendirmiştir (Gün, 2011, s.271). Göç olgusu başka bir şekilde “bireysel ya da kitlesel yer değiştirme eylemi” olarak da tanımlanabilir. (Şahin, 2001, s. 59).

Psikolojik Sorunlar

Göçlerin psikolojik boyutuna bakıldığında en ağır sıkıntıyı kadınlar yaşamıştır. Yaşadığı kırsalda üretici konumdaki kadın, üretimden kopmuş, yabancısı olduğu bir ortamda evine kapanmıştır. Ailenin yabancısı olduğu çevreye karşı geliştirdiği savunma mekanizması içinde sığınılan kültürel ve geleneksel bağlarla daha fazla baskı altına girmiştir. Genel olarak kendi iradesi dışında göçen kadının, eşi ve çocukları ile de ilişkileri olumsuz etkilenmiş, sağlık ve ruhsal problemler yaygın olarak yaşanmaya başlanmıştır. Kadın, modernizmin gereği olan rasyonel düşünceye sahip ve bu hayatın gereklerini yerine getiren ve bu anlamda diğerlerine de öncü olan taraf olmaktadır (Acar, 2017, s. 949).

Göç eden kişilerin demografik özellikleri, toplumsal ve kültürel geçmişleri ve ülkede kalış süreleri bu kişilerin iç dünyasında çeşitli şekilde duygusal yönden etkilenmelerine sebep olmaktadır. Göçmenlerin yaşadıkları duyguları şu şekilde açıklanabilmektedir (Şahin, 2001, s.52,54, 64,65).

a. Yabancılık Duygusu: İşçilerin yeni başlangıç konutlarında bu eğilimle karşılaşmaları tamamen beklenir. Yeni hareket noktasında alternatif bir dil ve kültürü deneyimlemek nedeniyle, işçilerin “zavallı talihsiz bir ruha” dönüşmeleri ve kendilerini kendi iç dünyalarına ve sahip olmadıkları figürlere kapatmaları çok düzenli olarak görülmelidir. Bu nokta ile bir yer.

b. Yalnızlık Duygusu: Yabancılık hissinin karakteristik bir sonucu olarak, tanıdık olmayan bir yere giden bireyler ailelerinden veya aile üyelerinden çok uzaktalarsa, mutsuzluk hissi en belirgin seviyeye gelebilir. Karamsarlık duygusu, tüm bireylerin ara sıra deneyimlediği bir etkileşimdir.

c. Boşluk Duygusu: Gönderiden ve gönderilecek anlamına gelir. Herhangi bir durumda yer değiştirmeyen veya herhangi bir kapasitede çekilecek olan bir kişi, yetenekli olacağı mükemmellik içinde boğulacağı gerekçesiyle kendini kendi gibi hissedebilir. Bu hayata devam eden birey aslında ondan kurtulmak isteyecek, bu hayatta geçinen birey ise aslında ondan kurtulmak isteyecektir.

ç. Özlem Duygusu: birey eskiden birlikte vakit geçirdiği canından kanından birisini sürekli anması, hatırlaması ve acı çekmesi.

d. Değerler: TDK'ye göre değer, “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlanmaktadır. Kişinin yaşadığı toplum içerisinde kendini değerli hissetmesine rağmen yeni göç ettiği yerde bu duygudan yoksun kalmaktadır. Bu nedenle de kişi üzerinde benliğin çatışması sonucunu doğurmaktadır.

e. Köksüzlük: mecbur bırakılan göç etmeye zorlanan bireyin gittiği ülkede yalnız kalması ve kendi milletinden birisini bulamaması.

f. Anavatandaki Değer Yargılarının Aşağılanması: göçmenin gitti ülkelerde sosyal hayata ayak uyduramaması ve sürekli yaptıklarının eleştirilmesi. Ötekileştirilmesidir.

g. Aşağılık Duygusu: bireyin göç ettiği ülkelerde var olmaya birey olmaya çalışması ve bunun karşılığında etnik kimliğinden ötürü eleştirilmesi.

h. Anadilin İşlevini Kaybetmesi: ortak iletişim araçların en başında olan ve sayesinde aslında bütün sorunların çözülebileceği dili kullanamaması bilmemesidir.

ı. Kuşkuculuk: göçmenin göç ederek yaşamaya başladığı ülkede yabancı herkesin bir zarar vereceği endişesi ile yaşaması ondan büyük bir psikolojik sorun ortaya çıkarmaktadır.

i. Suçluluk Duygusu: göçmenler genellikle göç ettikten sonra arkalarında bıraktıkları aile veya akraba üyelerin bıraktığı kendi ülkesinde ne halde olduğunu düşünmesi çok normal bir davranıştır.

j. Ön Yargı: göçmenlerin gittiği ülkelerde nasıl karşılanacakları, ne gibi eleştirilere ve yaptırımlara maruz kalacaklarının ön yargısı içindedirler (Erten, 2018, s. 63,64,65).

Sosyolojik Sorunlar

Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra finansal koşullar nedeniyle ülke bölgelerinden kentsel topluluklara doğru yer değiştirmenin gelişmesi, belki de bugün kentsel alanlarımızın içinde bulunduğu sorunların en büyük nedeni haline gelmiştir. Yer değiştirme, kentsel toplulukların sosyal dokusunu yeniden şekillendirirken, aileler ve gençler için de sonuçları oldu. Ülkemizde toplumsal yapı ile birlikte aile yapısını etkileyen unsurlardan biri de iç ve dış doğru harekettir. En büyük etkiler, muhtaçlık, uyumsuzluk, evde ve okulda saldırgan davranışlar üzerindedir (Acar, 2017, s. 947).

Rustik bölgelerde okullaşma, refah ve kültür eksikliği vardır. İç Göçün Nedenleri ve Kültürel Alandaki Etkileri: Gelişen sanayi ve iş alanları. Okullaşma, refah, sosyal ve sosyal yönetimler oluşturmak. Uygun iklim ve toprak koşulları. Ulaştırma ofisleri. İyileştirilmiş bayındırlık işleri idareleri. Kentsel topluluklarda daha iyi günlük ortamlar. İç hareketler sayısız finansal, sosyal ve zihinsel sorunlara neden olur. İç tehcir, başta mekansal ve finansal bölgeler olmak üzere çeşitli bölgelerde yaşanan sorunları, alınan ilçelerde büyük ölçüde etkiler; ancak asıl mesele sosyal alan hakkında bilgi sahibi olmaktır. Rustik bölgelerden gelen işçilerin geçmiş bölgeden getirdikleri sosyal bileşenler ile daha sonra yerleştikleri metropol yaşamının bileşenleri arasındaki karşıtlıklar, dışarıdakilerin inanılmaz zorluklarla savaşmasına neden oluyor (Acar, 2017, s. 947).

Göç, şehirlerde, kadınların ev dışında çalışmasını zorunlu kılmıştır. Bu durum, aile içerisindeki sisteme yansımış, erkek evin mutlak hâkimi olmaktan çıkmıştır. Kadın da ekonomik önemi ile birlikte belli bir bağımsızlık kazanmıştı. Çekirdek ailelerde giderek iş birliği yapılarına rastlanmaya başlanmış, erkek vaktinin az da olsa bir kısmını ev işlerine yardım etmeye, çocuk bakımına ayırmaya mecbur olmuştur (Acar, 2017, s. 948).

Yer değiştirme durumunda ya kesin olarak ya da kesinlikle kesin olarak kesin olacaktır. Bireylerin kamusal faaliyetleri ve sahadaki öne çıkanların olumlu ilerlemesi kesin olarak etkilerken; olağanüstü ve daha az parçalanma ve sihirbazlık olarak çeşitli başlıklardan gitme, yönde olumlu bir kayma gösteriyor (Erten, 2018, s. 63).

Sosyal ve gelişim boyutundan oluşan bir yönetim, zemindeki gelişme ile mutlu bir yönetim anlayışı içindedir. Aile kapasiteleri ve yükümlülüklerinde plan, seçimlerde ve ailelerde destek, aile dayanışmasını geliştiren bileşenlerdir. Yöneticilerin kararlılığı,

standart alışveriş kararları, birlikte seçim ve açık hazırlığın yanı sıra dinamikten sorumludurlar. Aile, en küçük yerel alanda yönetim anlayışının yansıtıldığı çekirdek ailedir. Başka bir ailedeki yönetici anlayışları da buna yansır. Aile, en küçük koordineli sosyal birimdir. Dernek, belirli bir nedenle iki ek çabanın birleştirilmesi veya birleştirilmesiyle gerçekleşen bir işbirliğidir. Ailede olduğu gibi, genel halkın küçük boyutunda, ailede zaman güçlü bir işaretçi olarak gerçekleşir ve karşılıklı iyileşmeniz uzun vadede gerçekleşir (Acar, 2017, s. 949).

Akrabalar arası ilişkilerde baskı oluştuğunda aile her halükarda bunları kendi aralarında çözmeye çalışır. Bu stratejinin kullanılması, bireylerin kendi uzman ve görev yapısı içindeki sorunları ve tehlikeleri ele almak açısından değerlidir. Ailedeki kapasiteler ve yükümlülükler idrak yapısı içinde paylaşılmalıdır. İşlevsel kadınlarımızın sorumluluğu da aynı şekilde düşünülmelidir. Eşler sıklıkla birbirleri hakkında mızızlanırlar. Örneğin, eve döndüğümüzde normal idareleri yerine getirmemek, beklenenden daha geç gelmek ve bazı farklı davranışlar... Bu konuların dostlar arasında dostça konuşarak anlaşılmasını sağlamak önemlidir (Acar, 2017, s. 953).

Evin türü ve alanı, kullanılan ürünlerin ve mobilyaların türü ve doğası, yanan yiyeceklerin türleri ve miktarları, hatta yanma biçimleri, giysilerin yapısı ve tonları. Akrabaların, hatta okulların, bir çiftin, velilerin kalitesi, eğitim düzeyleri ve meslekleri. Çocuklar, akraba ilişkileri, çocukların bakımı ve eğitimi, esenliğe bakış açısı, bağlılık, evlilik, doğum ve vefat gibi önemli durumlarda davranış, katı inançlara bağlı kalma ve bu şekilde yükümlülükleri yerine getirme, radyo ve TV programlarını ve farklı yöntemleri seçme zevki ulaşım ve yazışma için. Bileşenler, örneğin eğilimler günlük yaşamı oluşturur. Bununla birlikte, nakit olarak iletilebilen tüm emek ve ürünlerin kullanım sentezini gösteren kullanım standardı, yaşam biçiminin sadece maddi kısmının bir göstergesidir ve ücret değiştiğinde, belirli bir zaman dilimi için eğilimler ilerler ve ücret eski düzeyine geri dönmediğinde, kullanım durumlarında birkaç değişiklik görülür (Acar, 2017, s. 954).

Fizyolojik Sorunlar

Göç yolculuğu boyunca, göçmenler açlık ve susuzlukla mücadele halindedir. Açlık ve susuzluk yanı sıra, mevsim şartları gereğiyle, aşırı soğuk veya aşırı sıcakla da mücadele etmeye çalışmaktadırlar. Bu durum göçmenler de hasta olmalarının kaçınılmaz sonu oluyor. Bunlarla mücadelenin yanı sıra, savaştan kaçılmışsa muhtemel

sakatlık ve yaralı olmak durumları da göz önünde bulundurulursa şartlar iyice zor bir duruma gelmektedir. Göçmenlerde fizyolojik sorunların başında, savaş neticesinde özellikle kol, bacak, gözlerini kaybetmiş göçmenler vardır. Yangında yanan vücutları, açlıktan zayıflamış bedenleri ve yolculuk esnasında uğradıkları birçok istismarlarda fizyolojik sorunlara yol açmaktadır. Bunun yanı sıra göç edilen ülke de ucuz işçi olarak ağır şartlarda çalıştırılmaları da birçok fiziksel sorunları beraberinde getirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Göç Olgusunun Tiyatro Oyunlarına Yansıması

Göç olgusunu ve göç ile sanat arasındaki ilişkiyi daha iyi anlatmak amacıyla: nüfus değişiminin gerçekleştirdiği göçler, bu hareketin getirdiği siyasal göçler ve zaman içinde değişim gösteren göç faktörleri çeşitliliği ortaya çıkaran niteliklerdir. Bu nitelikler ile incelenen göç olayı, tiyatro oyun yazarlığın da son zamanlarda yoğun bir şekilde ele alınmaktadır. Yazılan oyunların sahnelenmesi bir nevi empati oluşturabilme gücüne sahiptir.

Büyük ve metropol kentlerde yaşamın özgürlüğü, bir çeşit yaşam haklarını ele almak ve özgürce yaşamak için bu büyük gözde kentler göç almaya devam etmiştir. Sanat ve sanatçılar için bu büyük kentler ulaşılabilirliği ve yaratıcılığı güçlendirmektedir. Kültürel farklılık her ne kadar göçmenler için zorlu yaşam koşullarını hazırlamaktaysa da sanat ve sanatçı için bu farklılık beslenmek ve yaratım süreci için güzel bir birleşimdir. Roman, hikaye, Tiyatro metinleri de bu farklı kültürleri

tema olarak işlenmektedir. Örneğin; Muhammed Rıza Serşar'ın Küçük Göçmen adlı öykü kitabında, küçük göçmen Abbas'ın bir göç hikayesini anlatıyor. Göç etmenin farkındalığını bir çocuk üzerinden anlatan yazar, göçmen çocuğu yaşadığı acıları, maruz kaldığı istismarları nesnel bir anlatımla vurguluyor. Küçük göçmen geçtiği her kentte kendi kentine olan özlemini, arkadaşlarını, annesini, kendi evini, yatağını, çok sevdiği yemeği hatırlıyor. Yazar bu kadar duygusal bir anlatımı göç etmenin zorluğunun dışında elinden hayatı alınan bireylerin nasıl bir psikolojide olduğunu göstermektedir. İç göç büyük şehirlerdeki potansiyeli yakalamak için bir yolculuktur.

Ali Cüneyd Kılçioğlu “Kırpiller”

Yerli oyun yazarlarından Ali Cüneyd Kılçioğlu'nun 2009 yılında yazdığı Kırpiller adlı oyunu günümüz İngiltere de yaşayan mültecileri anlatmaktadır. Göçmen sorunsalı bağlamında krizlerini yansıtmaktadır. Frank ve Sarah çifti bir tatile çıkmaya karar verirler. Ancak yola çıktıkları gün, göçmenlerin de sınır dışı edildiği gündür.

Sarah- Bu acelemiz niye?

Frank- Otoban bugün kalabalık olacak. Bir haftadır haberleri duymadın mı...

Sarah- Nasıl?

Frank- Yeni göç yasası yarından itibaren geçerli olacağı için ülkedeki tüm göçmenlerin buradaki son günü, hepsi de ana vatanlarına geri dönmek için yollara dökülecek...

Sarah- Yarın gidelim. Nasılsa bugün göçmenlerin gitmesi için son gün... yarın yollar boş olur. Riske girmeyelim.

Frank- Kimse için tatilimizi ertelemeyeceğiz, bu haftayı tatil yaparak geçirmek için çok çalıştım (Kılçioğlu, 2009, s. 4).

Avrupa da yaşan ırkçı politikacıların aldıkları bir karar ile Avrupa da ki bütün göçmenler sınır dışı edilmesine karar verilmiştir. Ancak Frank bu olayın sevincini kutlamak adına tatile çıkar. Sarah'ın yarın yola çıkmanın daha güvenilir olacağını söylemesine karşın inatla yola çıkmak istemektedir. Frank ırkçı yapısıyla yollara dökülecek, evsiz yurtsuz ve ülkesiz kalacak göçmenlerin onun keyfini bozmasını istemez. ırkçı Bencil bireyin güçsüz insanların üzerinden kendi egolarının tatminidir bu. Bu oyun içinde ırkçılığın, benciliğin ve vahşiliğin boyutunu yolculuk yapan bir çiftten görmekteyiz.

Frank- O ne?

Sarah- Avrupa birliği bayrağı.

Frank- Farkındayım. Bu nerden çıktı?

Sarah- Güvenliğimizi sağlayacak.

Frank- Tehlikede miyiz?

Sarah- Milliyetçilerin olası bir saldırısı olursa evet.

Frank- Durup dururken milliyetçiler Belçikalı bir çiftle ne diye saldırırsın?

Frank- Bize saldırımları için bir sebep yok. Tiplerimize bakarsan, Ortadoğulu değiliz, zenci değiliz, eşcinsel değiliz (Kılıcıoğlu, 2009, s. 14).

Sarah Avrupa birliği bayrağı ile güvenli bir yolculuk yapmayı ister. Çünkü ötekileştirilmiş diğer toplumlara göre kendi içinde Avrupa çok güvenli bir yer olarak gösterilirken, dokunulmazlıklarını olduğunun altını çizmektedir. Frank modern toplum içinde sadece Avrupa'nın barındığını vurguluyor. Orta doğu ve Afrika ülkelerinin ötekileştirmenin normal olduğunu göstermeye çalışıyor. Modern toplumun insanı yabancılaşmaya, korkuya ve yalnızlığa mahkum ediyor. Diğerlerini ötekileştirenler yalnız kalmaya da mahkumdurlar. Göçmenliğin sebeplerinden tezin başında bahsederken, sosyal durumun yanı sıra, eşcinselliğinde bir göç sebebi olduğuna değinmiştim. İşte burada da görüldüğü gibi, göçmenler ile birlikte eşcinsellikte dışlanıyor. Ancak gel gör ki durum çok da iç acıcı değil. Çünkü öteki diyerek dışladıkları göçmenlerden pek te bir farkları olmadıklarını Sarah'ın şu repliklerin den öğreniyoruz.

Frank- Bize saldırımları için bir sebep yok. Tiplerimize bakarsan, Ortadoğulu değiliz, zenci değiliz, eşcinsel değiliz.

Sarah- Buralı da değiliz (Kılıcıoğlu, 2009, s. 14).

Oyun bir otomobilin içinde, yanında, yöresinde birkaç saatlik bir süre içinde geçer. Oyunun yapısı itibariyle sıkıştırılmış, küçük bir alanda geçen klostrofobik bir oyundur. Yola çıkarlar. Yol boyunca geçmişte yaşadıklarından ve şu an aralarındaki ilişkinin durumundan konuşurlar. İki de birbirlerine bağımlı olmuşlardır. Hiç doğru düzgün arkadaşları yoktur. Birbirlerinden başka kimseleri yoktur. Yollara dökülen ve ne yapacağını şaşırان göçmenler belki sinir krizi belki çaresizlik belki de dikkat çekmek için intihar etmeye başlarlar. Bu intiharları yoldan geçen araba önüne atlayarak yaparlar.

Frank- Epeyi sarsıldık. Bir hayvana çarpmış olsak bari.

Sarah- Yola çıkar çıkmaz başımıza gelene bak.

Frank- Kahretsin hayvan değilmiş.

Sarah- Ne? Kim o?

Frank- Yol kenarına işemeye çıkmış bir zenci!

Sarah- Ölmüş mü?

Frank- Ölmüş... pislik herif tuvalet alışkanlıkları yok ki, yol kenarına işiyorlar. Güneş yüzümüze vurunca da fark edemedik (Kılıcıoğlu, 2009, s. 16).

Oyunun ilk kazası yani ilk göçmene çarpma burada başlıyor. Frank bir insana çarpmış olmanın suçluluğunu ya da üzüntüsünü yaşamak yerine hala ötekileştirmeye devam ediyor. Göçmen ve zenci olduğu içinde bir hayvandan daha aşağı olduğunu söylüyor. Bir göçmene çarpmak yerine bir hayvana çarpmayı tercih ediyor. Değersizleştirmek ve ötekileştirmek.

Sarah- Ambulans çağırılım.

Frank- Adam ölmüş.

Sarah- Polis?

Frank- Yolumuza devam edeceğiz? (Kılıcıoğlu, 2009, s. 16).

Frank gayet rahat bir halde hala tatiline gitmekte kararlı. Ancak Sarah onun vicdanı kısmını sorgulayacaktır oyun boyunca. Bu da oyunun çatışmalarını belirleyecektir. İyi ev kötünün çatışması.

Frank- belli ki buraları terk eden göçmenlerden birisi. Arabasına baktım kimse yok, bir sürü valizle dolu arabası...

Sarah- demek ki... onu bu şekilde bırakıp gidemeyiz. Hastaneye götürelim. Başımız belaya girecek.

Frank- sanmam, göçmen işte... polisin bu durumu ciddiye alacağını sanmıyorum. Sadece sorguyla başımız ağırır (Kılıcıoğlu, 2009, s. 17).

Göçmen işte diyerek önemsemiyor ve küçümsüyor frank. Göçmenliğin birçok sorunu varken, yaşadığı anayurdundan binlerce sorundan çıkıp refah bulmak için geldiği yerde bu kez insan sınıfına alınmıyor ve değer verilmiyor. İşte göçmenlik bir yaşayış biçimi olmaktan çok yaşamaya tutunmak halini alıyor. Oyunun çatışması, Avrupalı ve Doğulu olma yani medeniyetler çatışması, gibi karşıtlıklar üzerine kuruludur. Çiftin ilişkilerini asıl erozyona uğratan down sendromlu bebek meselesi bile ağırlıklı bir çatışma olarak görünmemekte, kaldı ki ateşleyici sebep de oldukça zayıf kalmaktadır. Çünkü belli ki bu durum iki senedir sürmekte, yeni bir durum olmadığı gibi her gün şiddet değişmek gündeme gelmektedir. Oyun kişileri tamamen birbirinden farklı özelliklere sahip İngiltere’ de yaşayan Hollandalı bir karı kocadır. Metinde başarılı bir kişileştirme bulunduğu söylenebilir. Adam bir müzayede satıcısıdır. Kadın bir düğün organizatörüdür. İkisi de mesleklerinde oldukça başarılıdır. Londra’da yaşayan Hollanda göçmenidirler. Bu ögeler metinde işlenen dramatik durumu beslemektedir. Irkçı olan adamın yaşadığı ülkede bir göçmendir. Ve göçmenleri görmezden gelen hayvana benzeten bir göçmendir. Ayrıca ırkçı ve Avrupalı olma hali üzerinde biri olan Frank kafasında telefonda iki yıldır hiç görüşmeden konuştuğu kızın ırksal kökenleri konusunda soru işaretleri uyandırır. Nitekim ilk fırsatta kızı arayıp aslen nereli olduğunu soran Frank, Filipinli cevabını alınca çok bozulur ve onu bir daha aramamaya karar verir.

Adamın ırkçı muhafazakâr kişiliği ile kadının ılımlı kişiliği de çatışmaktadır. Adam aslında tam bir Neonazi ideolojisi taşıyan, Hollandalı olmakla birlikte İngiliz centilmeni hayatı kendine rol edinmiş ve belki de böylece sınıf atlama peşinde olan cinsiyetçi, emperyalist, ama bunlara mukabil okumuş, yalnız bir adam. Karısına karşın

oyunda göçmenleri ve zayıf insanı önemsemeyen birsidir. Karısı Sarah ise kocasına göre daha merhametli daha insani değerleri baskın, ince duyarlılıkları olan kocası kendisini sevdiği için onu seven, bu duyarlılıklarını Obsesyona cevirmiş, normal sınırlar içinde tanımlanamayan, türlü halüsinasyon ve korkuları hayatının bir parçası haline getirmiş, inatçı hatta dırdırcı, insanı boğan ama akıllı, zarif ve insancıl bir kadındır. Kocasını Frank kaza yapmış bir insanın suçluğunu taşıyacak yerde halan daha kendini düşünmektedir.

Frank- Kafamızı dağıtmamız gerek. En iyisi başarımdan söz edeyim (Kılıcıoğlu, 2009, s. 19).

Buna karşın Sarah bu durumdan oldukça rahatsızdır.

Sarah- Ses bagajdan geliyor olmasın. Yoksa hayatta mı! Aman tanrım...

Frank- Sanmam. İkimizde gördük. Onu düşünme, kendi kendini sıkıyorsun.

Sarah- Aklım arkada kabul edilebilir bir durum değil bu. Korkuyorum. Onu hastaneye götürmeliyiz (Kılıcıoğlu, 2009, s. 21).

Oyun boyunca yazar Sarah ve Frank'ın psikolojik analizini yapıyor. Ve bu analiz sürekli göçmenlerin üzerinden sorgulanıyor. Yolculuk oyunu bu oyunda sürekli kaza yapılıyor. İkinci kazada bu kez bir Çinliye çarpıyorlar.

Sarah- (Suçluluk hissiyle) Benim yüzümden, hepsi benim yüzümden. (Cesede) özür dilerim, çok özür dilerim.

Frank- Köpek değilmiş. Göçmenlerin hepsi çıldırmış. Ölmüş.

Sarah- Olamaz bu nasıl oldu? Kendimi kaybetmişim.

Frank- Seni tutmaya çalışırken önümüzdeki araçtan bu Çinliyi atıp son hızla kaçtılar.

Sarah- Aman Allah'ım ne oluyor bu göçmenlere? ...

Frank- Ona benziyor.

Sarah- Kime?

Frank- Belçika da işimi elimden alan pislik Çinliye.

Her fırsatta göçmenleri aşağılayan Frank bu kez yine çarptıkları göçmeni arabanın bagajına koyup hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam eder. Sarah polis veya ambulansa haber vermek ister ancak Frank bu işlerle oyalanmadan bir an evvel tatile gitmek ister. Bencilliğin bu kadar can yakıcı olduğu bir durum var mıdır? Birileri ölürken hatta onu öldüren kişi olabilirken tatile gitmek isteği. Çok şaşırtıcı ve insanı değerlerin bu yüz yılda neredeyse bütün vasıflarını yitirdiğini gözler önüne sermektedir. Buna en iyi örnek mültecilerin kayıklarla başka ülkelere göç etmeye çalıştığını ve sahile vuran cansız fotoğraflarını çekip medyaya servis yapılması ve binlerce sosyal medya kullanıcısının bu fotoğraf ile farkındalık yaratmaya çalışması gibi.

Sarah- Aklım bagajda... ne yapacağız onları, sanki bizden yardım istiyorlar gibi...

Frank- Kötü şeyler düşünme, düşündükçe rahatsız olursun.

Sarah- Nasıl düşünmeyeyim, bagajdakiler eşya değil (Kılıcıoğlu, 2009, s. 30).

Sarah insani değerleri sorguluyor. Bagajdakinin bir gmen olmasının onun insan olmadığı anlamına gelmediğini sylyyor. Ancak frank onunla aynı fikirde değil. Sürekli konuyu değiştirir.

Sarah- Nasıl dşnmeyeyim, bagajdakiler eşya değil (Kılcıoğlu, 2009, s. 30).

Frank- İkimizde onları düşünürsek tedirgin oluruz. Baksana sana ne anlatacağım; hatırlar mısın balayımızda bir köpek eğitmeniyle tanışmıştık...

Frank Aşağılık kompleksi olan biridir. Sürekli göçmenler ile ilgili bir durum konuşulduğun da hayvanlar ile ilgili bir anlatıma giriyor. Yolculuk devam eder ve üçüncü kaza olur. Bu kez arabanın üstüne köprüden bir göçmen düşer. İntihar etmiştir. Ancak yine Frank bu durumda kendi düşünmektedir.

Frank- Sigortacılar bu durumu nasıl izah edeceğim?

Sarah- İnsana benziyor. Adam lmş.

Frank- Cipimin üstünü mahvederek (Kılcıoğlu, 2009, s. 35).

Frank intihar eden göçmenleri görmezden gelmek konusunda fazlasıyla ciddidir. Arabasının sigortasını düşünmektedir.

Sarah- Ne yapacağız?

Frank- Ne bileyim üstümüze atlayan Hintliye sor.

Sarah- Hintli değil sanırım Arap.

Frank- Ne fark eder? Ha Arap ha Hintli...

Sarah- Olamaz. Pakistanlı! Baksana elinde Pakistan bayrağı dövmesi var...

Frank- Her yerdeler. Sınıf atlamaya çalışan kendilerini batılılaşmış gibi gösteren tipler (Kılcıoğlu, 2009, s. 35).

İnsani değerlerin sorgulanması gerek bir durumda frank ısrarla kimlik deşifre kısmına takılmıştır. İnsan olarak nitelendirmek yerine göçmen oldukları için batıda batılı gibi görünmeleri bile onu mutlu etmektedir. Sırf kabul görebilmek için kendi kültürünü ve benliğini batılı olmak ile kapatmaya çalışan insanların düştüğü bu acınacak durum, frank tarafından yadsınmaktadır. Ve karşısındaki göçmenin ha Arap ha Hintli diyerek tek kategoriye sokmaya çalışması da gösteriyor ki göçmenler tek tiptir. Sadece gmendirler.

Sarah- Sende burada gmensin.

Frank- Biz bu medeniyete dahiliz. Ötekilerden değiliz.

Sarah- komşularımızın kimseye bir kötülükleri yok, barışçıl insanlar, seni rahatsız eden ne?

Frank- Gelenekleri, sıkıca bağlı oldukları o saçma ritüeller... Aslında onlarda medeniyetle karşılaştırılınca geleneklerinin ne kadar ilkel kaldığını görüyorlar. Ama sırf bir arada kalmak için sıkıca geleneklerine sarılmaya devam ediyorlar (Kılcıoğlu, 2009, s. 35,36).

Dünya yle bir haldedir ki insanlar artık tahammül sınırlarını aştıklarından, göçmenlerin hiçbir hak ve hukuka sahip olmadıklarını savunurlar. Onlar geldikleri ülkeye gitmeli, ilkel görünen geleneklerini ve kültürlerini orada kendi ülkelerinden yaşamalı. Sarah komşularımızın bir zararını görmedik ki, neden onları böyle yargılıyorsun diyerek Frank'ı farkındalığa davet etme çabaları boşunadır.

Frank- Göçmenler çıldıracak günü buldu, sessizce gidin ülkenize... zaten gölge gibiler buralarda yaşamak için pek görünmeden çalışırlar (Kılıcıoğlu, 2009, s.36).

Tam nasıl bu kadar bencillik olabilir diye sorgulamaya başlayınca Sarah vicdan sesi olmaya devam ediyor.

Sarah- Ailesi var mıydı? Yolunu bekleyenleri var mıydı? Yolunu bekleyenleri veya onun için göz yaşı dökecek birileri... (Kılıcıoğlu, 2009, s. 37).

Birinci perde sonunda Sarah boynundaki haç kolyeyi koparır ve atar. Uzun uzun kolyeye bakar. İkinci perdenin ortalarına kadar neredeyse hiç göçmenlik sorunlarına değinilmez. Bunun yerine kendi ikili ilişkilerini ve psikolojik sorunlarını konuşurlar. Bir radyo spikerini konuşmasıyla olay farklı bir şekil almaya başlar.

Radyodaki spiker- Son dakika haberlerini iletiyoruz: sabahtan beri tüm ülke; göçmenlerin intiharlarına kilitlenmiş durumda. Ulusal ve yerel kanallardan gelen göçmen ölüm sayısı resmi olmayan kayıtlara göre beş yüz bini aştığı tahmin ediliyor... başbakan; vatandaşlarımızı göçmenlerin intiharlarına karşı dikkatli olup bu saldırılara karşı kendilerini korumalarını, ihtiyaç olmadıkça dışarıya çıkmamalarını söyledi. Bu konuda olağanüstü hal ilan eden hükümet; kamu mallarına zarar gelmemesi için sıkı tedbirler alıp uygulamaya başladı. Konuyla ilgili uzmanlar; ülkelerinden kopup birkaç kuşaktır burada yaşayan göçmenlerin Avrupa'dan yollanınca gidecek yerlerinin olmadığı, kendilerini hiçbir yere ait hissetmedikleri için bu tarz bir intiharları gerçekleştirdiklerini düşünmekte. Ülkedeki milliyetçi gruplar ucuz iş gücü sebebiyle işlerin ellerinden alan göçmenlerin intiharlarını Tanrının mucizesi olarak kabul ettikleri kanalımıza ulaşan haberler arasında... (Kılıcıoğlu, 2009, s. 5).

Radyo spikerinin sunduğu haberden olayın boyut değiştiğini öğreniyoruz. Göçmenler gidecek başka bir ülkeleri olmadığı için bu tür bir yönelişte bulunmuşlar. Canları bahasına. Gitseler gidecek yer yok belki savaş ve başka sebeplerden dolayı kaçıp gelmişlerdi Avrupa'ya. Ya da yokluktan. Avrupa'dan sınır dışı edilmiş olmak onlar için ölümle denktir. Hatta ucuz işçi olarak çalıştırılmaları ülkedeki diğer fırsatçı toplulukların işlerini ucuza yaptıkları halde ölümleri bile sevinç ile kutlanmaktadırlar.

Sarah- Bir nebze de olsa rahatladım. Katil miyiz diye düşünmekten aklımı yitiriyordum. Yine de bagajımızda olmaları beni rahatsız ediyor, hiçbir şey yapamıyor olmaz...

Frank- Ne yapabiliriz ki? (Kılıcıoğlu, 2009, s. 55).

Sarah vicdanını rahatlatacak bir yol bulmasına rağmen hala içi rahat değildir. Çünkü arakada bir insan olduğunu ölenlerin bir göçmen olarak değil insan olduklarını ve acılarını yüreğinde hissettiği açıkça bellidir.

Sarah- Bir şey yapmalıyız? Gömülmek hakları.

Frank- Ne?

Sarah- Lütfen frank, gömülmek hakları...

Frank- Ait oldukları topraklara gömülürlerse daha mutlu olurlar.

Sarah- Buraya aitler.

Frank- Bu konuda tartışmak istemiyorum (Kılıcıoğlu, 2009, s. 55).

Sarah göç etmiş olmamalarının değil insan olmalarının ve eğer aynı yerde yaşıyorsak onların da oralı olduklarını savunur.

Sarah- Günümüzde değişik ülkelerden insanlar birbirleriyle etkileşim içerisine girip evleniyorlar, karışık kültürleri içeren düğünler moda... kültürleri birbirinden ayıran çizgiler silikleşiyor. Karışık, tek bir kültüre doğru gidiyoruz (Kılıcıoğlu, 2009, s. 55).

Tezin en başında da belirttiğim gibi göçler farklı kültürlerin bir araya gelmesine sebep oluyor. Sadece acı ve yokluğa sebep olmuyor. Kültürel değişimler, beyin göçleriyle gidilen ülkelerde ortak ve faydalı konularda çıkıyor.

Yolculuk devam ederken Frank ve Sarah göç eden bir kuş takımını görürler.

Sarah- Göç ediyorlar.

Frank- Nereye?

Sarah- Sence? (Kılıcıoğlu, 2009, s. 65).

Sarah göç etmekle ilgili bu kez Frank'ı ters köşeye yatırıyor. Hayvanların da göç ettiğini ve bunu sadece yaşamak için yaptıklarını vurgulamak ister. Bu esnada oyuna adını da veren kirpileri görürler.

Sarah- Aaa?

Frank- Ne çirkin.

Sarah- Bence değil.

Frank- Çirkin.

Sarah- Kirpiyi yakından görmemiştim hiç.

Frank- Her yerdeler.

Sarah- Frank.

Frank- Kirpiler her yere yayılmışlar. Şehirlerde, asansörde, tatilde, işyerinde, burada... her yerdeler.

Sarah- Frank!

Frank- o tanıştığım insanlar; zenciler, eşcinseller, bagajdakiler herkes kirpi (Kılıcıoğlu, 2009, s. 65,66).

Dünya öyle bir hale gelmiştir ki artık insanlar birer kirpi gibi davranmaktadırlar. Günümüz insanı kirpilere dönüşmüştür, herkes dikenli herkes birbirine muhtaç. Muhtaçlık ve diken nedeniyle herkes birbirine karşı belli bir mesafede kalmak zorunda diye yorumluyor Ali Cüneyd Kılıcıoğlu. Birbirlerine sadece ihtiyaçları olduklarında ve belli bir mesafeye kadar yaklaşabilmektedirler. Aksi takdirde durum acıtıcı olabilir. Bu korku ve yabancılaşma insanları yalnızlaştırmıştır. Oyun ilgi çekici bir dramatik durum üstünden ilerlemektedir. Metnin; ana konu ve etrafında gelişen diğer konular arasındaki ilişkiler güçlendirilen noktası göçmenliktir. Sarah'ın bu oyun üzerindeki önermesini şöyle düşünüyorum; İnsan insana her zaman muhtaçtır. Günümüzde yükselen ırkçılık ve artan göç, ötekilerin dışlanması ve bununla ilgili sosyal siyasal sorunların doğması sebep olmaktadır. Ötekilerin hiçsizleştirilmesi ve hiçbir yere ait olmadıklarının

hissettirilmesi. Yazar bu oyunu yazma sebebi olarak ötekileştirilmiş politikalardan duyduğu rahatsızlıktan dolayı yazdığını söylemektedir.

Matei Visniec “Mültecileeeer”

Mülteciler sorunları için bir çözümü olabilir mi diye bu oyunu yazmaya karar veren Romanyalı oyun yazarı Matei Visniec, mülteci sorunları derinine incelemiş araştırmalar ve gözlemler yaparak bu oyunu yazmıştır. Bu oyun birçok mülteci öyküsünün bir kolajı olarak yazılmış. Mültecilerin nakil ve yaşam yerleri, parasız ve sahiptiriz olmanın bedelleri ve bunu yaşamadıkça zor olduğunun tahmin bile edilemediğini anlatıyor. Kendi değimi ile “dünyada yeniden paylaşımın mutluluğa erişim devrimidir.” Bu Hümanist bakış açısı “bölüşürsek tok oluruz, bölünürsek yok oluruz” diyen Yunus Emre felsefesini yeniden hatırlatır. Bu tez çalışması için iyi bir kaynak olarak gördüğüm bu oyun ile mülteciler üzerine derinine bir katkı sağlayacağına inanıyorum. Oyun epizotlardan oluşmaktadır. Ve epizotlarla arasında bağlantı hiç kopmadan bir sonraki epizotta devamını buluyoruz. Her epizot bir mülteci sorunu ve bu sorunlarına göç eden, mülteci olanın, göç edilen ülkedeki yerel halkın gözünden, politikacıların ve göç kaçakçılarının gözünden bakıyor yazar.

Kaçakçı- İyi tamam aptal değilsin bari. (...) bu Lampedusa Adasının acil numarası. Çünkü yarın sabah Lampedusa da olacaksınız. Ve ben sizi sahile iki kilometre kala bırakacağım. Duydunuz mu? Ve siz kendinizi anakaraya çektiirmek için sahil güvenliği arayacaksınız. Ve yeni bir hayata başlayacaksınız. Yeterince açık mı?

Tüm mülteciler- evet şef (Visniec, 2019, s. 1).

Mültecilerin bir gemide olduğunu ve kaçakçının onlara yol güzergahlarını ve gittikleri ülkedeki yapması gerekenleri anlatmasıyla başlıyor oyun.

Kadın- Evimizin önünden geçenler oldu.

(...)

Adam- Kaç kişiydiler?

Kadın- Çok.

Adam- Ne kadar?

Kadın- Onlarca.

Adam- Kadınlar da var mıydı?

Kadın- Evet, birkaç tane.

Adam- İyi.

Kadın- Birkaç zenci de vardı.

Adam- Yani?

Kadın- Yani siyahtılar.

Adam- Afrikalı zenciler mi?

Kadın- Evet (Visniec, 2019, s. 2).

Ülkelerine ilk defa göçmen geldiğini gören adam ve kadın şaşkındır. Ve hemen ötekileştirmeye başlarlar. Adam kadın geldiğine seviniyor. Muhtemelen onlar dan faydalanacağını düşünüyor.

3.sunucu- Kalp atışı detektörü şüphesiz ki insanı ısı detektöründen bin kat daha etkili. Çünkü ısı detektörü, bazen insan vücut ısıyla hayvan vücut ısını karıştırabiliyor. Hatta fermentasyon bazı ürünlerin ortaya çıkarmış olduğu ıyıı bile.

(...)

2.Sunucu- eğer kamyonunuzun içerisinde, örneğin beş göçmen bulunuyorsa, ekranda kalplerinin elektrik aktivitesini karşılıklı olarak gösteren beş ayrı grafik göreceksiniz.

3.sunucu- eğer içeride on ya da yirmi kaçağınız varsa; detektör bir çeşit sismik çığı işaret eder ve dahili bilgisayar ihmal edilebilir bir hata payıyla algılanan kalp sayısını belirtir (Visniec, 2019, s. 4).

İlginç olan bu durum gerçekçiliğini sorgulanmak yerine mültecileri bu tür eşya satıcılarının kumpasında olduğunu doğruluğunu bilmektir. Bir örnek ile açıklayacak olursak, Türkiye’de iç göç ile doğudan batıya göçenlere İstanbul’daki boğaz köprüsünü satmaya çalışan fırsat düşkünlerinin mizahı sürekli filmlere konu olmuştur.

Kaçakçı- Dinleyin kardeşlerim. Yarın Avrupa topraklarına ayak basacaksınız. Rüyalarınızın neye benzediğini göreceksiniz. Ama bu arada rahat durmak gerekiyor. Bu gemide yüz kişiyiz. O yüzden bu gece sanki tek bir kişiymişiz gibi davranmalıyız. Kimsenin ayağa kalkma izni yok. Anlıyor musunuz? Evet mi hayır mı?

Tüm Mülteciler- Evet...

(...)

Kaçakçı- Çünkü eğer paniklerseniz, alabora olup batma riskimiz var. (...) bu nedenle bu gece kıpırdamayacaksınız. Uzun sürmeyecek. On beş saatimizi alacak, deniz sakin ve hava tahminleri iyi. Yani on beş saat boyunca hiçbir şey yapmıyoruz (Visniec, 2019, s. 6).

Mültecilerin anlaşma zorunluluğı olan bir diğer taraf ise kaçakçılardır. Onlarla uyum içinde olmak zorundadırlar. Çünkü vaat edilen ere gidilecek olan tek çare onların gemileridir.

(...)

Kaçakçı- Şimdi hepiniz kimlik kağıtlarını ve diğer belgelerinizi yaktınız mı? Yapmayanlar şimdi yırtıyorsunuz ve suya atıyorsunuz. İyice anladınız mı? İşte şimdi hepimiz eşitiz. Artık kimliksizsiniz. Hepiniz savaş sığınmacılarısınız. Çatışmalardan kaçan savaş mağdurlarısınız. Kimlik sordukları anda işte bunu diyeceksiniz. Ülkenizde boka battığınızı ve çocuklarınızın açlıktan kırıldığını söylemeyeceksiniz. Çünkü bu siyasi sığınma talep etmek için bir sebep değil; böyle dersiniz derhal memleketinize geri gönderilirsiniz, yani boka. Savaş yüzünden Avrupa’ya geldiğinizi söylüyorsunuz. Anlaşıldı mı?

Tüm mülteciler- Evet şef (Visniec, 2019, s. 6).

Matei Visniec olayın atmosferini o kadar iyi benimsemiş ki her cümlesi bir nokta atışı gibi işlenmiş oyunda. Mültecilerin siyasi sığınma talepleri için kaçakçı yapması gerekenleri söylüyor.

Kaçakçı- Peki, şimdi gideceğiz. Bir kez daha dua etmeniz ve sıçmanız için müsaade ediyorum. Sonrasında da kendinizi tutun. Gece uzun olacak ve gemimi kirletmenizi istemem. Gördüğünüz gibi gıcır gıcır. Dönüşte çişinizi ve kakanızı temizlemek istemiyorum (Visniec, 2019, s. 6).

Tezin başından beri defalarca kullandığım uzun uzun yolculuklara işte iyi bir örnek ve şartların ne kadar ağır olduğunu gözler önüne seriyor Visniec.

Çantalı Adam- Bilmiyorsun çünkü bu görülmez. Ama aynı tek bir bacağımız olduğundaki gibi; bütün hayatımızı bir bacakla ya da tek bir böbrekle yaşayabiliriz. Bizi böyle isteyen Tanrı'dır. Kalp için şöyle dedi: "hayır, onlara iki tanesi verilmesi imkânsız." karaciğer için şöyle dedi: "hayır böylede olmaz." ama böbrekler için kendi kendine derki: "bir sermayeye sahip olabilmesi için Elihu'ya iki tane vereceğim." sermayenin ne olduğunu biliyor musun?

Elihu- Hayır.

Çantalı Adam- Büyük bir para miktarıdır. Sermayesi olanlar da hayata atılabilirler. Başarabilirler. Ya sen Elihu, başarmak istiyor musun?

Elihu- Evet.

Çantalı Adam- Nereye gitmek istiyorsun?

Elihu- İngiltere'ye (Visniec, 2019, s. 8).

Mültecilerin ve göçmenlerin gittikleri veya geçtikleri ülkelerden onları istismar eden yüzlerce kişi ile karşı karşıya olmaları ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Buna farklı bir örnek ise organ kaçakçılarıdır. İkna etme yöntemlerini iyi bilen bu organ kaçakçıları kandırmak için birçok sebepleri mevcuttur. Zaten ihtiyacı olan göçmenler bu durum karşısında çok fazla direnemezler.

Çantalı Adam- Böbreklerinden bahsediyorum Elihu. Sende iki tane var, değil mi? İşte ikincisi de senin sermayen. Şimdi anlıyor musun?

Elihu- Evet.

Çantalı Adam- Yine susadın mı?

Elihu- Evet.

Çantalı Adam- Bir kola daha al bakalım (Visniec, 2019, s. 10).

. Yukarıda da belirtilen repliklerin Elihu isimli gir mültecinin daha çocuk yaşında ailesine bakma sorumluluğunu görüyoruz. Ve çaresizliği onu organ nakli kaçakçılığı yapan bir adamın eline düşürür. Çocuk kandırmanın kolaylığını bir bardak kola ile yapmış olması hem Emperyalist bir ülke olduğunun altını çizmektedir

Başkan- Dünyanın tüm acısını kabul edemeyiz. Bunun haricinde, hiçbir zaman herkesi kabul edeceğimizi söylemedik. Ülkemiz daha fazla göçmen ağırlayamaz. Avrupa'da bir uyumsuzluk alanı oluşturulmalıdır. Sistemli bir şekilde savaş sığınmacılarını, ekonomik sığınmacılardan ayırtırmalı ve bunlar menşe ülkelerine geri gönderilmelidir (Visniec, 2019, s. 11).

Avrupanın refah içerisinde ki yaşamı için göçmenleri bir büyük bir sorun olarak bir devlet başkanı. Onlarla nasıl mücadele etmesi gerektiğini bir koç yani uzman bir yardımcından öğreniyor.

Koç- Fark ettiniz mi bilmiyorum ama medya artık ne “göçmen” ne de “kaçak” terimlerini kullanmıyor.

Başkan- Ne kullanıyorlar o zaman?

Koç- “Mülteci” terimini kullanıyorlar

Başkan- Peki niçin?

Koç- Damgalamamak için.

Başkan- Kimimi damgalamamak için?

Koç- Eh işte tam olarak göçmenleri ve kaçakları damgalamamak için (Visniec, 2019, s. 11).

Avrupa politikalarının iki yüzlüğünden ve samimi olmayan göç yasa tasarılarının iyi bir eleştiri sunuyor Visniec bizlerle.

Koç- Ekonomik vizyonumuzda istikrarlı olabilmek için, “göçmen” ve “kaçak” kelimelerini unutmamız. Bir göçmen; başka yerden, bir sınır geçen ve yerleştiği yerin geleneklerine, kurallarına, kanunlarına uyması gereken birisidir. Kısaca, kendi memleketi denilen yeri terk eder ve kendi memleketi olmayan başka bir yere yerleşir. Tamam mı?

Başkan- Evet.

Koç- Oysaki bir mülteci gezegenin her yerinde kendi memleketindedir. Küreselleşmiş bir dünyada; göçüyoruz, mülteciyiz, hareket ediyoruz, istediğimiz zaman istediğimiz yere gitme hakkımız var... ve aniden de bir mülteci kendini dünya vatandaşı olarak gördüğü içinde herhangi bir şeye uyma zorunluluğundan kurtulmuş oluyor. İşte, küreselleşmenin de istediği bu. Ekonomiyi küreselleştirdik, fikirlerin, sermayelerin, malların ve hizmetlerin dolaşımını da özgürleştirdik. O halde niçin insanların özgürce seyahat etme hakkını da tanımayalım ki (Visniec, 2019, s. 11)?

Göçmen kaçak, mülteci kelimelerin anlam tanımlanmasını yapan Koça göre mülteci demenin küresel dünyada ekonomik sorunları doğurduğunu ve durumdan daha kibar bir şekilde bahsedilmesini istiyor. Onca acının, savaşların ve birçok sebeple yollara düşen göçmenlerin isimlerini bile onların çıkarına göre bahsedilmesi gerekmektedir. Çünkü dünya bunu böyle istiyor.

Koç- Dünyanın tüm acısını kabul edemeyiz. Yerine size şunu öneririm: dünyanın bütün acısına karşı hassasiyetimizi koruyoruz (Visniec, 2019, s. 12).

Batının iki yüzlüğünün samimiyetsiz basın açıklamalarına çok iyi bir örnek.

Kaçakçı-Üzgünüm dostlarım... bu yeleklerle ancak yirmi dört saat dayanabilirsiniz... o yüzden de dua etmek için bolca zamanınız olacak. Hadi bakalım, atlıyor musunuz yoksa ben mi sizi atayım (Visniec, 2019, s. 16)?

Yaşamak için yollara düşen mültecilerin hayat mücadelesi yolculuk boyunca devam etmektedir. Ve yaşayabilmek için yüzmeyi iyi bilemeliler ve suya dayanıklı

olmaları gerekmektedir. Kaçakçıların gözünde mülteciler neredeyse bir balık insan gözüyle bakıldığını anlatıyor yazar.

Tercüman- Mezarları kibleye doğru yöneltmeniz gerektiğini biliyor musunuz diye soruyor.

Mezarıcı- Benim sorunum daha çok plastik torbalar. Her ceset için yeteri kadar yok ve bazen aynı torbaları yeniden kullanmam gerekiyor. Avrupa birliği ölümler için hiçbir şey yapmıyor. Hayattakiler, onlarda iki üç gün burada kalıyor ve sonra Atina için, Avusturya için, Almanya için gidiyorlar. Ama biz bu adada ölümlerle kalıyoruz. Ben, bu yükü biraz paylaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Her ülke bir boğulma kotası yüklesin. Akdeniz’de boğulanların yasının buraya gömülmesi hiç adil değil. Ama bunları ona söylemeyin. Yazık ki ona daha fazla yardımcı olamayacağım. Biliyor musunuz ben orada yerin altında, ölümlerin dinleri doğrultusunda yeniden konumlandığını düşünüyorum. Baş Mekke’ye doğru, baş Kudüs’e doğru ya da baş Aziz Petrus Bazilikasına doğru. Bence kendi başlarına yapıyorlar.

(...)

Mezarıcı- Buraya gömülen elli kadar çocuk var. Bir keresinde on üç çocuğun tek bir günde öldüğü oldu. Hepsinde de can yeleği vardı ama düzenbaz kaçakçıların yaptığı sahte yeleklerden. (...) bazen oyuncaklar bedenlerden daha çabuk sahile geliyor. İşte benim pelüş ve bebek koleksiyonum (Visniec, 2019, s. 18)...

Müslüman bir kadın mülteci, ölen çocuk ve torunlarının cenazesini aramaktadır. Kültürün ve dinin gereklerini yerine getirmek ve vicdanını bir nebze rahatlatmak ister. Mezarıcı ise olaya farklı boyutlar katar. Bir tarafta ölen ailesini mezarının olmasını isteyen bir kadın, diğer tarafta mültecilerin sadece kendi ülkelerinde mezarı olduğundan ve ona çıkan iş yükünden mustarip olan bir mezarıcı. Modern dünyanın acıyı yaşamadığını, paylaşmadığını gözler önüne serdiği bir sahne.

Çantalı adam- Düşün Elihu kız ve erkek kardeşlerini düşün. Anneni de düşün. Gözlerinin her birinde, yüzeyde, ince jelatin bir tabaka var. Şeffaf ve yumuşak. Buna kornea denir. Ve tanesi yirmi beş bin dolar değerindedir. Görüyor musun? Anlıyor musun? Bizi böyle isteyen bir tanrıdır. Zengin olarak. Tanrı dedi ki: Elihu’nun bir sermayesi olabilmesi için ona iki adet kornea vereceğim.

(...)

Elihu- Evet ağlamayı seviyorum. İki gözümle.

Çantalı adam- Ağla Elihu ağla. Kola ister misin? (Visniec, 2019, s. 21)?

Organ nakli kaçakçılığı yapan adam bu kez de Elihu’nun korneasını almak için Elihu’yu ikna etmeye çalıştığını görüyoruz.

Kadın- Aç mısın? Yemek mi istiyorsun?

Mülteci- Please...

Kadın- Ne istediğini bilmiyor. Al işte. Şimdi ne yapıyoruz?

Adam- Ya bir sandalye getirsene.

Kadın- Al otur.

(Mülteci yalvararak cebinden bir şarj aleti çıkarır ve kadın adama gösterir.)

Mülteci- Please...

(Adam ayağa kalkar, mültecinin cep telefonunu alır, bir lambayı prizden çıkarır çeker ve yerine şarj aletini takar.

Kadın- İsteddiği bu mu?

Adam- Evet...

Mülteci- Thank you. Thank you (Visniec, 2019, s. 23).

Bir Avrupalı aile ve onlardan yardım isteyen bir mülteci. Yazar bu kez daha insani şeylerden bahsediyor. Bu kez Avrupalı aile korkuyor ancak yardım etmek istiyor. Ve bir mültecinin onların elektriğinden faydalanarak cep telefonu şarj ediyor. Yazar bütün batı insanların kötü olmadığını gösteriyor.

Fehed- Birkaç kişiden kurtulmamız gerektiğini düşünüyorum.

(...)

Fehed- Sintinedekiler neredeyse hiçbir şey ödemedi zaten.

Ali- Dört tanesini çıkartırız, can simidi verip suya atabiliriz.

Kaçakçı- Sintnedekiler kim?

Ali- Sudanlı Hristiyanlar.

Kaçakçı- iki Hristiyan'la iki Müslüman al.

Ali ve Fehed- Ne?

Kaçakçı- Dört kişiden kurtulun ikiye iki olsun (Visniec, 2019, s. 24,25).

Kaçakçılar batmakta olan gemi içerisinden bazılarını denize atmalarının kararını sadece dinlerine göre yaptığını görüyoruz.

Şarkıcı kadın- (...) Dolayısıyla toplum önünde şarkı söylemeye hakkım yok, ama yine de size bir şarkı söyleyeceğim. İçsel, duygusal ve cinsel sefalet içinde yaşayan insanlığın iyi bölümü hakkında bir şarkı. Bir dakika sürecek (Visniec, 2019, s. 27).

Matei Visniec, birçok renk ile göç ve sebeplerinin sonuçlarını betimliyor. Burada ülkesinden sanat yapamayan bir kadının, kadın olduğu için kendi ülkesinden direk cinsel obje olmasından, teşhirci olmasından erkeklerin ona tecavüz etmesini onun suçundan olduğunu gösteriyor. Ve bu yüzden ülkesinden kaçıp sanatını yapmak istiyor. Şarkı söylemek onun için büyük bir mutluluk kaynağıdır.

2.Çocuk kaçakçısı- İşte böyle evlerde ağılanacaklar.

1.Çocuk kaçakçısı- Yanların da ibadet odalarıyla.

2.Çocuk kaçakçısı- Oyun salonları da tabii.

1.Çocuk kaçakçısı- Helal ürün yiyecekler, bu da yasa tarafından öngörülmüş.

2.Çocuk kaçakçısı- Yapabildikleri anda, aileleri getirmek için başvuracaklar.

1.Çocuk kaçakçısı- Ve bu da yasa tarafından öngörülmüş (Visniec, 2019, s. 29).

Bu kez çocuk kaçakçıları üzerine ilgimizi çekmek istiyor. Ailelerinin düşkünlüğü fırsat bilen çocuk kaçakçıları onların bütün zaafalarını bilerek hizmet sunduğunu gösteriyor.

2.Çocuk kaçakçısı-Şişme botun ne olduğunu biliyor musun? Asla arızalanmayan, motorlu, güvenli bir gemidir. Çocukları kırkar kırkar taşıyoruz ve onları bir plajda indiriyoruz. Onlarla can yelekleri dağıtıyoruz, çünkü Avrupa'daki kural bunu

gerektiriyor. Gemiye binen herkes bir can yeleği taşımak zorundadır ama çocuklarınızın ıslanma ihtimali bile yok. (...)

2.Çocuk kaçakçısı-Hem Avrupa'nın çocuklara ihtiyacı var. Çünkü insanların hepsi de yaşlı ve üreyemiyorlar (...) (Visniec, 2019, s. 32).

İkna yolları o kadar güçlü ki ailenin aklında soru olan her şeyi önceden bilip ve onunla ilgili hazır cevaplarını sunuyorlar. Göz boyayıp mültecilerin çocuklarını satıyorlar.

Dansçı- Merhaba. Adım Anahita. Ben bir dansçıyım e buraya, huzurunuzda, sizin için dans etmeye geldim. Ülkemde herkesin önünde dans etme hakkım olmamasına rağmen ben bir dansçıyım. Herkesin önünde dans etme hakkım olmamasının nedenini de çok iyi anlıyorum. Vücut dili kaygılandırıcıdır. Bir kadın kalçalarını, kollarını, göbeğini oynatmaya kalktığında evrende yayılan negatif bir enerji oluşur. (...) bildiğiniz üzere de erkekler ne kadar hassas, duyarlı, nazenindir (Visniec, 2019, s. 38)...

1.Kaçakçı- Bağırabildiğiniz kadar yüksel " Allah Akbar!" diye bağırın. Bu sahil güvenliği uyarır., böylece yeni gelişin haberi olur.

2.Kaçakçı- Kendinizi suya atın ve kıyıya doğru yüzün; doğrudan denizden kurtulmaktan iyidir.

(...)

2.Kaçakçı- I am a refugee, söylemeniz gerek yalnızca bu.

1.kaçakçı- Fakat Pakistanlıysanız, Afgan' mışsınız gibi yapın. Yoksa sizi hemen kötü bir listeye alırlar.

2.Kaçakçı- Ve eğer Cezayirli ya da Faslıysanız, onları Suriyeli ya da Iraklı olduğunuza ikna etmeniz gerekiyor (Visniec, 2019, s. 41).

Kaçakçılar mültecilerin gittikleri yerde kabul görmesi için onlara söylemelerini gereken şeyler ezberletiyor. Büyük göç sebeplerini oluşturan ırkçılık ve din sorunları yine karılarına çıkmaktadır. Kendi toprakları işgal edilen insanlar başka topraklarda rahat yaşayabilmek adına öz benliğini unutmak zorunluluğuyla karşı karşıya gelmektedir.

1.Kaçakçı- Gittiğiniz her yerde unutmayınız ki daha fazla göçmen istemeyenler hep daha önceden Avrupa'ya yerleşmiş göçmenlerdir.

3.Kaçakçı- Havuza girerseniz bir kadına bir metreden fazla asla yaklaşmayın.

2.Kaçakçı- Suda asla mastürbasyon yapmayın.

3.Kaçakçı- Şunu kafanıza iyice sokun burada kadınlar göğüslerini ve bacaklarını teşhir eder, ancak orospu değildirler. Bir kafenin bahçesinde bir kadeh sigara içen yalnız bir kadına asla yanaşmayın. Bu bir hayat kadını değildir.

1.Kaçakçı- Orospların gerçekten nerede olduğunu öğrenmek için, bir taksi şoförüne sorun (Visniec, 2019, s. 42).

Doğulu olmanın medeni olmadığını ve geldikleri bu Avrupa ülkesinin modern ve medeni bir ülke olduklarının ona göre davranmaları tembihlerini dinleyen mülteciler adeta vahşi bir hayvan gibi nitelenmektedir. Mülteci erkeklerin hepsine kadın düşkünü sapık gözüyle bakıldığı Avrupa'nın sözselsel bir fotoğrafını çiziyor yazar.

Kaçakçı-Her zamanki yerden. Her zamanki yerden aldığını söyleyerek hala yüzüzlük yapıyorsun. Hayır ulan onları her zamanki yerden almadın. Bana sakın her zamanki yerden aldığını söyleme. Daha ucuza aldın değil mi?

Fehed- Evet.

Kaçakçı- Farkı da cebine indirdin değil mi?

Fehed- Evet şef (Visniec, 2019, s. 43).

İlginç bir durumla karşı karşıya bırakıyor yazar bizi. Din ile insanların gözünü boyayan ve kendi dininden olan (Müslüman) insanları canını hiçe sayarak ucuza can yeleği alan Fehed birkaç kuruş kazanmayı hedeflemektedir.

Kaçakçı- (...) Ucuza aldığın boktan yelekleri de birer birer zıkkımlanacaksın. Çünkü yüzüyorlar. Tam tersine vücutları ağırlaştırır ve insanların daha hızlı boğulmalarına yardımcı olur. (...) Yelek yerine mezar dağıttın. Ve inançlıyım diyorsun bir de. Senin tanrın kim (Visniec, 2019, s. 44)?

Dini sorgulayan kaçakçı yaptığı iş gereği bu tür diyaloga girmesi de şaşırtıcı. Ancak olan yine mültecilere olmaktadır.

Sunucu- Polis koordinasyon ajansı Europol, son iki yılda on bin mülteci çocuğun kaybolduğunu ortaya çıkardı. Bunların çoğunluğunun suç örgütleri tarafından seks ticaretinde köleleştirildiğinden korkuluyor. Sadece İtalya’da beş bin çocuğun izi kaybedildi. Bunun üzerine, İngiliz içişleri bakanlığı perşembe günü yaptığı açıklamada; anlaşmazlıklarla ailelerinden ayrılan ve yalnız olan çocukların ülkeye kabulünü araştıracağını belirtti. Avrupa’ya gelen bir milyon mültecinin yüzde 27 si reşit değil (Visniec, 2019, s. 45).

Çocuk kaçakçılığının yapıldığı Avrupa mülteci çocukları seks işçisi olarak büyük fiyatlarda satıldığını araştırdığımda tıpkı burada da ki repliklerle de anlatıldığı gibi aynıdır. Ve üzücüdür ki çocuğun yaşı ne kadar küçükse o kadar daha pahalı olarak satılmaktadır. Tabi bu pazarın bir alıcısı olduğunu görememek imkansız. Arz talep meselesi batının seks anlayışı ve bunu karşılayan Ortadoğulu ve Afrikalı çocuklar. Mülteci sorunları her açıdan inceleyen Matei Visniec bu çocuklara dikkat çekiyor.

Çantalı adam- Tanrı yüceliğinden sana iki hayat verdi. Bunu da seni sevdiği için yaptı. Çünkü mutlu olmanı istiyor. Seni yaptığında Tanrı şöyle söyledi: “Elihu sana iki hayat vereceğim; bir hayat dünyada bir hayat cennette.” Bunu biliyorsun değil mi?

Elihu- Evet. Hayır bunu bilmiyorum
(...)

Çantalı adam- İki hayatın olduğundan, bir tanesini acı çeken kardeşlerine vermek ister misin (Visniec, 2019, s. 47)?

Elih bu kez ölmek ve başkalarını yaşatmak için ikna edilmeye çalışılmaktadır. Çünkü cennete gideceğini ve orada yeniden yeni hayatına başlayacağını vaadi ile karşı karşıyadır. Bu konuda ikna edilmesi an meselesi olan diğer binlerce mülteci çocuğun hayatı meselesi gibi.

Gülümseyen adam- Chakira İstanbul’da iyi olacaksın. Altın ellerin var, bir masaj salonunda çalışacaksın. Hayatını kazanacaksın, altı ay içerisinde borçlarını ödeyip Avrupa’ya gideceksin. Böyle anlaşmamış mıydık (Visniec, 2019, s. 50)?

Nesrin Kazankaya “Dobrinja’da Düğün”

Nesrin Kazankaya Dobrinja’da düğün adlı oyununun da savaş sebebiyle göçe sürüklenen Boşnak halkını konu ediyor. Yugoslavya’da Tito rejiminin ardından alevlenen ve Miloseviç döneminde kıyıma dönüşen milliyetçi hareketler sonucunda, Saraybosna’da yaşanan savaş, etnik temizlik amacıyla büyük bir tehdit altında kalan, yok edilmeye çalışılan Boşnakların dramını konu alır. Sırp ve Hırvat milliyetçilerinin hedefi haline gelen Boşnakların durumu üzerinden, ezen-ezilen ilişkisi, milliyetçilik, yersizlik-yurtsuzluk, aidiyet sorunu gibi yan temalar da güçlü biçimde işlenmiştir.

Senija- Affedersin... Mısır bulamadım. Kiliseyi bombaladılar, olan yanın da ki canım baharatçı dükkanına oldu. Bir avuç saklamıştım, onu da böcek sarmış. Fıstıksız olur mu? Bu Allah’ın belası dolma mısırsız yenir mi? Ne koysan boş! nane koy, şeker koy... ne bulursan koy! hiç olmaz. Mısırın yerini tutar mı? bok vardı kiliseyi bombalayacak. Allah’ın belası, piç kurusu, katil ibne ordusu (Kazankaya, 2006, s. 101).

Göçe sürükleyen sebepler arasında ciddi bir yeri olan savaş bu oyunda da günceliğini koruyor. Yakın tarihte Sırpların zulmüne uğrayan Boşnakların, bütün Avrupa göç etmelerinin en büyük sebebi olarak gösterilmektedir. Saraybosna Sırp kuşatması altındadır. Müslüman Boşnaklar yaşam mücadelesi vermektedir. Oyunda, yıkıntılar arasında yan yana iki evde yaşayan iki ailenin umutsuzlukları, kırgınlıkları, çatışmaları ve savaşa rağmen umutları, dirençleri anlatılmaktadır.

Asım- Tabii kadere ne denir ki, gökyüzünden yıldırımla düştü, milliyetçilik hortladı, millet birbirinin boğazını kesmeye başladı (Kazankaya, 2006, s. 107).

Savaş milliyetçiliğini hortlattı deniliyor. İnsanların ırkçılık ile birbirine düştüğü yahut düşürüldüğü topraklarda yaşamak zor olsa gerek. Azınlık grup hep ezilen olacaktır. Ya orada bekleyip ölecek ya da topraklarını bırakıp göç edecektir. İki seçimden birbirinden zor durumda bırakıyor insanları. Ve bu oyun da asım karakterinin yaşadığı dramatik çatışma tam da bu duruma iyi bir örnek teşkil etmektedir. Asım kolunu yitirdikten sonra hayatı alaya alan bir tavra bürünmüştür.

Bego- Güzel bir yaşam için umut etmek, birbirine omuz vermek. Belki de aşkı savaşa siper etmek. Ahh (Kazankaya, 2006, s. 108).

Bego var olan baskıcı durum içerisinde umut olarak aşkı görüyor. Belki bir şeyleri düzeltir umuduyla göç etmemek gitmemek için aşktan medet ummaktadır. Aslında kendisine sadede bir sebep aramaktadır.

Melisa- Belediye otobüsünü çalıştırmışlar. Önü yok, camları yok, püfür püfür esiyor. Dura kalka bir saatte gittik Başçarşıya’ya. Nasıl kalabalık Allah’ım. Herkes caminin avlusunda. Sulyo ‘nun önündeki sebil de akıyor ya... otobüs su tankerine döndü (Kazankaya, 2006, s. 110)...

Göç etmeye zorlayan; susuz, elektriksiz, temel ihtiyaç duyulan her şeyi ellerinden almak, kısıtlamak, bu oyunda gördüğümüz diğer faktörler olarak işlenmiştir.

Bego- Ben alırım, sabah aldım. Alman askerleriyle iyi anlaşıyoruz. Almancayı iyi konuşmama pek şaşıyorlar.

Asım- Bir de şarkı niyetine bir Nazi marşı söyleyen, evine hortum bile uzatırlar. Bırak melisa getirsin (Kazankaya, 2006, s. 111).

Temel ihtiyaçlara mecbur bırakılan insanlar, diğer milletin askerleriyle iyi geçinmek zorunda kalmıştır. Bu da psikolojik olarak büyük yıkımlara sebep olarak gösteriliyor. Onursuz, gurursuz kalmak gibi.

Melisa- Otobüste de herkes tünelden söz ediyordu. Fısıltıyla. Duyulacak diye kendimizden bile korkuyoruz. Sence bitecek mi? İşe yarayacak mı?

Bago- Bitecek Melisa. Onun sayesinde ölmeyeceğiz. Önceki gece ben de tünelde çalıştım. Aliya İzzetbegoviç de geldi. Az kaldı; silah gelecek, ilaç gelecek, su gelecek; elektrik hatta gaz borusu bile dönecek. Yakında iki taraf birleşecek. Tam havaalanının ortasında (Kazankaya, 2006, s. 111).

Şehrin altından gizlice bir tünel kazılmaktadır. Ve bu tünel sayesinde birleşmiş milletlerin yardımlarını daha kolay bir şekilde ulaşılmıştır. Ve bu tünel ile göç etmenin güvenliğine de katkı sağladığı düşünülmektedir.

Asım- Başçarşıja!da Pazar yeri kaç kez havan topu yedi, kaç kez onlarca insan öldü, kaç kez yüzlercesi yaralandı Jasna. Hepsinin ayrı yetenekleri vardı.

Jasna- Zlaja daha on iki yaşındaydı.

Asım- Çetnik kurşunları ekmek kuyruğundaki on altı kişi öldürdü. İçinde bir sürü çocuk vardı. Ders veren onlar da trigonometriyi sökerdi belki, kim bilir? ağlayacaksan tüm katledilenler için ağla (Kazankaya, 2006, s. 116).

Savaş sebebiyle ölen veya kendi ülkesini bırakıp, nitelikli, başarılı insanların göç etmesi yani beyin göçünün oluşumunu açıklamak için iyi bir örnek bu replikler. Sırp saldırganlara karşı sol kolunu kaybetmiş olan Asım, yaşama küsenleri, kurtuluş yolunu ya uykuda ya da yaşamı alaya almakta bulan “kaybedenleri” simgelemektedir

Bago- Modiça’da taş taş üstünden kalmamıştır. Sırplar camilerde alem yapıyorlarmış, minarelerden hamasi Sırp şarkıları yayınlıyorlarmış. CNN’de gördüm: bir çingene kafilesini havaya uçurmuşlar. Göç ediyorlarmış. Atları, köpekleriyle. Köpekler acı acı uluyorlardı (Kazankaya, 2006, s. 119).

İrkçılığın ciddi boyutları ulaştığı Yugoslavya iç savaşında, din ve etnik kültür en can alıcı şekilde kışkırtılarak, ölüm veya göçe zorlanmıştır.

Senija- Gitmek istiyoruz. Başvurduk bile. Alex başvurdu. Önce İngiltere’ye, sonra Amerika’ya gideceğiz. O da gelir.

Melisa- Senija dur, dur, dur, dur bir dakika! Baş mı vurdunuz? Sen delirdin mi?

Senija- Evet delirdim. Düşünmek bile istemiyorum. Yalnızca yapmak istiyorum. Gitmek istiyorum. Ve gideceğim.

Melisa- Allah'ım, herkes aklını kaçırdı! Herkes! Ne oldu bize? Ne oldu benim ülkeme? Senija- Ülkeye olan belli melisa, kan ve ölüm kusuyor sokaklar. Bana olansa aşk. Dün de olabilirdi, yarın da olabilir. Onsuz yaşamak... düşünmek istediğim şey asıl bu (Kazankaya, 2006, s. 124).

Senija, Alex adlı bir oyuncuya âşıktır ve onunla kaçıp Amerika'ya gitmeyi planlamaktadır. Çünkü daha rahat yaşamak istemektedir. Savaşın bunalmıştır. Savaşın biteceğine inancı kalmamıştır. Tek çözüm göç etmektir.

Senija- (...) “Göçme kuşlar bu yıl gelmedi.” dedi, “gökyüzü bomboş, onlar bile terk etti burayı. Biz de gitmeliyiz!” ben de gitmeliyim melisa, onunla! Anlıyor musun?

Melisa- Haklısın. Anlıyorum. Bence gitme ama anlıyorum. Köprüleri yıkma. Ya pişman olursan? Dönecek bir yol bırak kendine. Biraz düşün.

Senija- Pişman olmak? Çetnikler masum insanları vurdukları için ne kadar pişman olursa, ben de o kadar olurum. Yarın yürürken ölmeyeceğini nereden biliyorsun? Melisa? Ben bilmiyorum. Henüz yaşarken onunla olmalıyım, bildiğim bu (Kazankaya, 2006, s. 125).

Yine simgesel bir göç örneği ile karşı karşıyayız. Göç eden kuşlar, göçün çok daha farklı bir şeklini oluşturmaktadırlar. Ve bu örnek ile Senija, Melisa'nın kendi topraklarını bırakıp gitmemesini, geri dönmek zorunda kalırsa bütün köprüleri yıkmış olacağını anlatmaktadır. Arafta kalan insanların en büyük sebepleridir, gitse iyi mi olacak, kalsa iyi mi olacak, yoksa gidip geriye dönmek nasıl karşılanacak korkusu.

Melisa- Ben hiçbir şey yapmadım. Olması gereken oldu. Nasıl anlatabiliyorsun böyle şeyleri? Anlatabileceğin bunlar mı? Dışarıda neler oluyor Sloba? Cenevre'de bir anlaşmaya varabilecekler mi sence? Clinton, Sırp'ları saldırgan ilan etmiş, Amerikalılar askeri müdahale yapabiliyor. Onlar Sırp'ları öldürürse hala bizden yana olur musun? Birleşmiş milletler yardım paketleri atıyor, paraşütle. Hiç alamadık. Konserve et, balık, peynir, yağ, sabun, deterjan... şeker bile varmış. Hiç şekerim kalmadı, sen güçlüsün, bize de bir paket alır mısın? İlaç da atıyorlarmış. Asım geceleri uyuyamıyor, hep kabus görüyor. Ona da bir yatıştırıcı bulabilir misin? Bütün arkadaşlarım öldü, öldürüldü. Projemiz ayırım kaldı, dünyanın en büyük kimyagerini, Neda'yı öldürdüler. Tuz alışımın dan mucizeler yaratacaztık (Kazankaya, 2006, s. 129).

Savaş içerisinde çaresizce sıkışmış kalmış insanların yaşadığı sorunlar gözler önüne serilmektedir. Bu sebepler göç etmek için çok büyük sebeplerdir. Bugün Avrupa'nın her yanında binlerce Yugoslav göçmen bulunmaktadır. Hepsini sebebi işte bu iç savaştır. Irkçılık, ve milliyetçilik gibi faktörleri göz önünde bulundurursak, göç etmekten başka çareleri kalmamış gibi gözükmektedir. Uzun yıllardır birlikte yaşayan ve her biri, giderek savaş ortamının yaşattığı psikolojik baskı altında şiddete uzanan davranışlar çeşitlenmesinde içinde serinkanlı olmaya ve bir düzen sağlamaya çalışan tek kişi Melisa'dır.

Senija- Ay ne zamandır çalmıyordum. Bego'nun piyanosunu arka odada, oda çok kurşun yedi. Sıkıysa gir. Arada korka korka girip, bir iki nota tıngırdatıyorum (Kazankaya, 2006, s. 131).

Sanatkar bir ailede savaştan nasibini almıştır hem de bu acıyla enstrümanlarından da bile uzak kalmışlardır.

Senija- Doğrum günleri oluyordu en güzel, eğlenip oynuyorduk. Kimse kalmadı artık. herkes gitti.

Bego- Herkes mi? Ah! Fareler terk etti gemiyi, fareler.

Asım- Fareler çoğalıyor Bego, insanların kuyrukları çıkıp burunları uzuyormuş. Veba salgınından korkuyorum.

Jasba- Hayır, doğru değil bu, gülmeyin. İnsanlar göç ediyorsa, haklı nedenleri vardır.

Asım- Ooo, yine bir kuyruk kokusu alıyorum.

Jasna- Rica ederim asım, alay etme... Ne acılar çekiliyor. Kim evini, yurdunu bırakıp gitmek ister? Kütüphanede Vlada'yı gördüm, evine bomba düşmüş, beş bin kitabı yanmış. (...) İngiltere'ye gidecekmış.

Senija- Boyona ile Vierca da İngiltere'ye gidiyormuş (Kazankaya, 2006, s. 134).

Malum savaşın enticileri göçü doğuruyor diye bahsetmiştik. Bu oyunda da kırılmalar başlıyor. Savaşa daha fazla direnemeyen insanlar göç yolunu tutuyor. Evlerini yurtlarını her şeylerini bırakıp gitmeye zorlanıyor.

Slobo- Ben hiçbir yere gitmiyorum, aklımdan bile geçirmem. Burada doğdum öleceksem burada öleceğim (Kazankaya, 2006, s. 134).

Ya da slobo gibi ölümüne direnen göç etmeyenlerin bir tercihi var, gitmemek. Beklemek. Kendi toprağını, vatanını terk etmemek. Çünkü anılarla dolu her yanı bırakıp gitmek çok zor geliyor slobo gibilere. Melisa ile Slobo'nun savaş öncesinde bir ilişki yaşadıklarını öğreniriz. Ancak Melisa kararını vermiştir, yaşamını olduğu gibi sürdürmekten başka çaresi olmadığını anlamıştır. Ama slobo asla gitmeyecektir.

Lobo- Amerikan askerlerinin gelişi, buradaki Sırpların bir süre önünü kesecektir.

Asım- Eh, biraz tatil yaparlar. Toplama kamplarındaki güzel Boşnak tazelerine ayıracak vakitleri olur (Kazankaya, 2006, s. 140).

Nesrin Kazankaya, göçmen toplama kaplarında kadınların istismar ve tecavüz vakalarının yaşandığının altını çiziyor ve bu durum karşısında erkeklerin çaresizliğini gösteriyor.

Bego- Yüzyılda örneğine rastlanmayan cinayet, soykırımı ırz düşmanlığı ve etnik kıyımın gerçekleştiği mezbahaya döndü güzel pitoresk kentimiz.

Slobo- Naziler de var tabii. Hiçbir nedenleri yoktu üstelik zavallı Yahudileri katletmeye. (...)

Melisa- Üstelik insan haklarını korumakla böbürlenlen Avrupa'nın; Afrika'nın bilmem en ücra köşesinde birileri öldü diye orduları yollayan Amerika'nın gözleri önünde sürüyor bu katliam.

(...)

Melisa- Yassenovac toplama kampında Müslümanlar da öldürüldü. Yahudilerde öldürüldü. Çingenelerde öldürüldü. Yalnızca Sırplar değil! ayrıca almanlar Sırbistan’da işgal yönetimi merkezi oluşturmadı mı (Kazankaya, 2006, s. 40,141)?

1992-1996 yılları arasında, Avrupa’nın ortasında ve tüm dünyanın gözleri önünde gerçekleşen milliyetçilik adına etnik kıyıma dönüşen Yugoslavya İç Savaşı tarihin en büyük kıyımlarından biri haline gelmiştir. Sırp Milliyetçiliğinin, soykırıma uzanan vahşet, en başta Boşnaklar olmak üzere, tüm Yugoslav haklarını etkilemiştir. Binlerce ölen ve yüz binlerce göç eden insanların olduğunu düşünülmektedir.

Senija- Neyim var? Terk edildim. Bu ülke beni terk ettirdi. Alex gidiyor. Bensiz. Ben kalanlardanım. Arta kalanlardan. (Kazankaya, 2006, s. 147) (...)

Melisa ve Senija dertleşirlerken Senija’nın bir sevgilisi olduğunu ve onunla birlikte Amerika’ya gitmeye çalıştığını belirtmiştim. Hayat dolu Senja’ysa sonunu düşünmeden durumdan kurtulmayı amaçlayan bir kızdır. Melisa’nı onu uyarmasına rağmen gözünü karartmıştı Amerika’ya göç etmek için. Ancak sevgisi Alex onu terk eder ve yalnız başına gider.

Yılmaz Karakoyunlu “Kuzguncuklu Fazilet”

Yılmaz Karakoyunlu’nun Kuzguncuklu Fazilet adlı tiyatro oyununda ele aldığı iç göç konularından dönemin hükümetinin çıkardığı varlık vergisi kararıyla, vergisini ödemeyen özellikle gayrimüslimlerin Aşkale’ye sürgün edilmesini konu edinir. Sürgün edilip zorla göçe mahkum edilen insanlar kötü yaşam şartları ile mücadele ederek çalışma kamplarında çalıştırılmıştır. Dini ve siyasi sebeplerin ötekileştirdiği insanların evlerinden mallarından uzakta uzun yıllar göçmen olarak yaşamışlardır.

Fazilet- Savaş, savaş, savaş! Savaş yalnız bize mi? Bak Sarraf’ın karısına! Bak Mütahit’in gelinine. Bak Oduncu’nun kapatmasına. Bak Uncu’nun metresine. Şu esnafa bak! Basma karnesi, ekmek karnesi satmasam, sofrada zeytin bile bulamayız (Karakoyunlu, 1997, s. 6).

1. müvezzi- Son haberler. Muhtekirin, karaborsacının, varlığından vergi alınacak.

2. müvezzi- İstifçi, toptancı yandı. Sarraftan, tefeciden vergi alınıyor.

3. Müvezzi- Vergi memurları vazifeye başlıyor! Herkes vergisini verecek...

1. Müvezzi- Vergiyi vermeyenler, Aşkale’ye sürgün gidecek (Karakoyunlu, 1997, s.26)...

Nizami- Kanun ne diyor, kanun?

Rıfkı- Kanun diyor ki, “Takdir Encümeni”, herkesin vergisini varlığına göre tayin edecek. Rakam kesin; itiraz yok, temyiz yok.

Nizami- Yani ödeyen öder, ödemeyen...

Rıfkı- (Sözü tamamlar) Aşkale'ye gider...

Nizami- Aşkale mi? Ne yapar millet Aşkale'de?

Hasan- Taş kırmaya, yol açmaya (Karakoyunlu, 1997, s. 26).

Hayrullah- Ben bu işte yokum, Fazilet Bacı!

Fazilet- (Sinirle düzeltir) Fazilet Hanımefendiciğim. (Tufan'a seslenir) Tufan, çabuk bir tane Aşkale tren tarifi getir!

Hayrullah- Tamam, tamam Fazilet Hanımefendiciğim...

Fazilet- (Düzeltilir) Estağfurullah, Fazilet Bacı (Karakoyunlu, 1997, s. 47)...

Takdimci- Efendim, bir yandan Milli Korunma, öte yanda varlık vergisi derken, İstanbul, bildiğiniz o güzelim İstanbul'luktan çıktı. İnsanların sevgisi yerine, hırsızları; saygıları yerine dedikoduları, yalanları yer etti. Bir yandan derviş sabrıyla susup oturanlar; Öte yandan, bir hanedan hayatı yaşayanlar görüldü. İhtikar komisyonları, ihtilas komisyonları, vergi takdir komisyonları derken, rüşvetler, hediyeler, behiyeler, trafiği hızlandı... Genç güzel kızlar, el değmemiş tazeler, güngörmüş körpe dullar, orta malı aşifteler gibi Tarlaş'nda, Fırzağa'da piyasaya çıktı... Aşkale kamplarında taş kıranlar, yol yapanların yanında, varını yoğunu o denkleyp bir gece milyonlarla yurtdışında kaçanların haddi hesabı sorulmaz oldu. (Karakoyunlu, 1997, s. 57).

Haldun Taner "Keşanlı Ali Destanı"

Çağdaş Türk Tiyatrosu'nun en usta ve öncü yazarlarından biri olan Haldun Taner'in 1964 yılında yazdığı ve Türk Tiyatrosu'nda bir klasik haline gelen "Keşanlı Ali Destanı" adlı oyunu da işte böyle, ülkemizde iç göçün neden olduğu bir gece konu mahallesinde "Sineklidağ" da geçer. Oyun kalabalık kadrosuyla koskoca bir gece konu mahallesinin, ülkenin dört bir yanından büyük umutlarla göç eden insanlarını, çarpık bir düzen içerisindeki çaresiz çırpınışlarını gerek komik, gerek trajik sahnelerle epik bir yaklaşım içerisinde ele alır. Oyunun başkahramanı Keşanlı Ali Sineklidağ'da yaşamakta ve Zilha'yı çok sevmektedir. Birgün Zilha'nın amcası öldürülür ve halk suçu Ali'nin üzerine atar. Zilha'nın amcası da ölmeden önce mahallenin belalılarından biridir, herkesten haraç toplar ve kimse tarafından sevilmez. Ali de mahallenin en sevilmeyen adamını öldürdü diye herkes tarafından sevilir ve mahallede ünlenir. Bir türlü suçsuzluğunu ispat edemez. Hapishaneden çıkınca görkemli bir karşılama töreni hazırlanır Ali için. Herkes ona sevgi gösterisinde bulunur. Ali mahallesine gelir gelmez, mahallenin muhtarlığına adaylığını koyar ve seçimleri kazanır. Mahallede kısa sürede çok şey değiştirir. Haraç olayını kaldırır ve mahalleyi bir düzene koyar. Zilha amcasını öldürdü diye Ali'ye hiç yüz vermez. Zamanla Zilha'nın amcasının gerçek katili Cafer ortaya çıkar. Cafer'den Ali'yi öldürmesini isterler. Bu arada Zilha sevdiği adamın suçsuz olduğunu öğrenir. Ali ve Zilha evlenmeye karar verirler. Fakat Cafer Ali'yi öldürmekte kararlıdır. Tam gerdek gecesi Cafer Ali'yi vurmak için evlerinin önüne gelir

ve Ali'yle dalaşmaya girerler. Ali vurulur. O acıyla Ali silahı tuttuğu gibi Cafer'i öldürür ve gerçekten katil olur. Böylece Ali tekrar hapisaneye döner, ama Keşanlı Ali Destanı ömür boyu sürer (Temel, 2017, s. 346).

NURİ- Adım Nuri Nam-ı diğer İzmarit Keşanlıyım Ali'nin memleketlisi On parmağında on marifet Bir eser, gazete satarım Bir eser, kundura boyarım İşsiz kalınca Her bir işi yaparım. Musluk tamir ederim Lağım temizlerim Otomobil yıkarım Köpek gezdiririm Çocuk bakarım (Taner, 2012, s. 31).

Oyun boyunca yazar; Türk insanının kendi çaresizliği içerisinde bir eylem alanı geliştirerek çözüm üretemeyişini ve öteden beri süregelen bir kahramana sığınma aciziyetini bir toplumsal eleştiri olarak dile getirir. İşlemediği bir suçtan dolayı hapse atılan, hapisten çıktıktan sonra mahallelinin tek umudu, tek kurtarıcısı, tek kahramanı ve “tek adamı” olan Ali muhtar seçilir ve böylece eleştirilen sistemin bir parçası olur. Bu durumu manidar kılan; mahalle halkının o güne dek çanına ot tıkayan haraç, rüşvet, adam kayırma, her türlü usulsüzlük ve sömürü düzeninin, el değiştirmesidir. Artık bu çarpık düzenin koruyucusu da, taşıyıcısı da Muhtar olarak devleti temsil eden Ali olmuştur.

NURİ - (Seyircilere) Ali Abi iki ay içinde muma döndürdü Sinekli'yi. Bir kere konduları yıktırma takririni geri aldırdı. İyi mi? Düşünmüş önümüzde seçimler var. Gelsin de kılımıza dokunsunlar bakalım. Hangi parti iki yüz bin kondulunun oyunu küçümseyebilir. Sizin anlayacağınız şimdilik bu iş yattı. (...) Mano, haraç, sus parası almasına alıyor. Ama insafla. Vergi almadan bütçe açığı nasıl kapanır. Partilerden para sızdırıyormuş diye homurdananlar oluyor. Sızdırır sızdırır. Bugüne bugün hükûmat bilem dış yardımsız yapamıyor. Biz nasıl yaparız. Hasılı erkânı harp gibi adam. Tanrı nazardan saklasın (Taner, 2012, s. 78-79). İzmarit Nuri'nin bu sözlerinden de net olarak anlaşılacağı gibi mahalleli kendi yarattığı kahramana sorgulamaksızın itaat etmekte hatta yeni sömürü gücünü ona devretmektedir. Adorno'nun; “Korkunç olan içinde yaşadığımız dünyanın hali değil onun insanlar tarafından son derece doğal karşılanır oluşudur.” Sözüünü hatırlayacak olursak, yazarın oyun aracılığıyla izleyicide/okurda kendi kanıksamışlığını eleştirmesidir (Temel, 2017, s. 346).

David Greig “Avrupa”

Göç, göçmen ve mülteci krizi bağlamında David GREİG'in “Avrupa” isimli oyununu iyi bir örnektir. David GREİG bu oyununda mülteci sorunu ele alarak krizler, çatışmalar ve göçmenliğin insan üzerinde bıraktığı tahribatı sosyolojik, psikolojik ev fizyolojik olarak irdelemiş. Birey olmak ve toplumda yer edinmek isteyen mültecilerin sorunlarını dile getirerek sığınmacıların Avrupa'da yaşadıkları sorunları göstermiştir. Göçmen sorunsalını bir Avrupalı yazarın oyununda görmek ilgi çekici. Avrupa adlı oyun 2 perde 20 sahneden oluşmaktadır. Ve mülteci sorununu belki de en iyi şekilde yansıtabilecek olan mekanın bir tren istasyonunun oluşudur. Günümüz Avrupa'sını dram ve

Avrupa'daki göçmen ve mülteci krizinin nasıl yaşandığını, sadece kötü grupların değil mültecilere arkadaşlıklarında yapıldığı günümüz Avrupa'sını görüyoruz oyunda.

Koro ile açılan oyunda koro açık biçimde olarak çıkıyor karşımıza. Ve halkı temsil ediyor. Sınır ve mülteci sorununu anlatıyor.

Koro-

1-Bizimkisi sınırda ufak bir kasaba, bazen bu tarafta.

2-Ve

3-Bazen

2-Diğer tarafta.

1-Ama daima

1,2,3-Sınırda

4-Çorbamızla meşhur

5-Ve ampul ürettiğimiz fabrikamızla

1-Ve sınırda olmakla.

6-Avrupanın kalbindeki topraklarda

7-Pasaportları kontrole eder ve bilet keseriz (Greig, 2010, s. 2).

Koro oyunun bir ön anlatımı gibi. Konumu ve sorunları anlatıyor. Bu sorunların en başında bölgenin sınır kasabası olduğundan mülteci sorunudur. Sınırda yaşamının gerektirdiği sıkıntıların anlatımını şarkıyla anlatıyor yazar.

Koro- 1- Bazı yerler endüstrinin lokomotifi oldu.

Hepsi- Biz çok aza kanaat getiririz.

7-Bir şeyin gerçek değerini istemeye bile cüret etmeyiz (Greig, 2010, s. 4).

Mültecilerin haklarının olamadığı bir Avrupa olduğunu görüyoruz. Göçmenler Çalıştıkları emeğin karşılığını sorgulamayan ve kanaat etmek zorunda olduklarını kendileri çok iyi biliyorlardır.

Avrupa'daki bir sınır kasabası özellikle bir yer ismi belirtilmemiş, sanırım yazarın Avrupa'daki herhangi bir yerin aynı olabileceği düşüncesindendir. Bu yere gelen baba ve kızı olan iki mültecinin sığınacak bir yer ve güvenlik arayışındadırlar. Dağılan Yugoslavya dan gelerek istasyonuna sığınır. Göçle gelen iki kişinin kimlikleri üzerinden “ben ve öteki” çatışması, “ırkçılık”, “Avrupa demokrasisi(!)” “aşk” sorgusu yapılır. Oyunda temel olarak ele alınan sorunsal “kimlik siyaseti” dir.

Berlin- Billy 200 kişinin işine son verileceğini söyledi.

Fret- Beklemenin bir faydası yok (Greig, 2010, s. 6).

Oyunda dikkat çeken bir detay ise modernleşme ile gelen makine gücünün insan gücünü ortan kaldırması vurgulanmaktadır.

Berlin- Makineler kazanı çalıştırabiliyormuş. Bu yüzden kazancıya ihtiyaçları kalmamış.

Adele- Berlin...

Berlin- Anlaşılan bir süredir gereksizmişim (Greig, 2010, s. 7).

Bu da işsiz kalan Avrupalı halkın üstüne bir de mültecilerin ucuz işçiliğinden dolayı işsiz kalmalarını demektedir. Bu sorunda milliyetçi kimlikler tarafından hazmedilmeyip ırkçı tutumlarına yol açacaktır.

Adele- Bir yeşil ışık. Bir şans. Daha önce ne konuştuğumuzu hatırlıyor musun? Sınır açıldığında... artık bizi ne durdurabilir ki demiştik. Bir istasyon. Hepsi bu bir boka yaramayan işler. Hiçbir işe. Beş para etmeyen. Belki de bu bir şanstır Berlin. Yeni bir başlangıç için (Greig, 2010, s. 9).

Oyunda sınır ticareti de vurgulanmaktadır. Ayrıca Avrupalı olup orada mutlu olmayan küçük işçi sınıfın da terk etmek, göç etmek gibi emellerini göstermektedir yazar Avrupa'nın göçmenlik için çok da iyi bir fikir olmadığını açık bir şekilde anlatıyor.

Adele- Bilemezsin. Belki. Belki de kılık kıyafet değiştirerek kimliklerini gizleyen tiplerdir. Kaçıyorlardır. Casusturlar, suçludurlar, Libya'da silah kaçırıyorlardır. Belki de özgürlük savaşçıları ya da ayrılıkçı grupları ülke içine sokuyorlar... İngiltere'ye plastik patlayıcı ve havantopu. Kız İnterpol tarafından aranıyor olabilir. Ya da birçok şehirde yüzlerce kişinin ölümünden sorumlu olabilir (Greig, 2010, s. 9).

Adele'nin bakış açısına göre tren istasyonundaki iki göçmenin mutlaka suçlu olduğu görünmektedir. Çünkü göçmen ve mültecilere özellikle orta doğudan geliyorsa terörist olarak bakılmaktadır. Savaştan kaçıp, tecavüzden kurtulup evsiz veya yurtsuz kaldıkları için geldikleri belli gruplar tarafından düşünülmemekte ve direk suçlu olarak bakılmaktadır, oyunda böyle anlatılmaktadır.

Katia- Biletimiz yok.

Fret- Biletiniz olamadan trene binebileceğinizi mi bekliyorsunuz?

Katia- Biz bir şey beklemiyoruz.

Adele- O hep öyledir...

Fret- Hiçbir şey beklemiyorsunuz?

Adele- Hiçbir şey.

Fret- Anladım.

Sava- Çay yapıyoruz. Biraz ister misiniz?

Fret- Bütün bu aksilikler üstüne bir de sizinle mi uğraşacağım (Greig, 2010, s. 12)...

Yazar göçmenlerin insani yanlarının altını çiziyor. Bir bardak çayını bile paylaşmanın güzelliğini, insancılığını vurguluyor.

Sava- Affedersiniz, Uzun bir yoldan geliyoruz.

Katia- Sizi rahatsız etmeyeceğiz. Yakında gitmeyi planlıyoruz.

Sava- Tüm istediğimiz burada kısa bir süre geçirmek. Biz burada bir şeyleri ele geçirme niyetinde değiliz. Eşkıya hiç değiliz.

Katia- Emin olun, biz de sizin gibi burada olmaktan hoşlanmıyoruz.

Sava- Burada işlerinizin kötü gitmesine üzüldüm ama bizim geldiğimiz yerde de durum farklı değil. Uzun süredir bir yerden diğerine, rüzgar nereye eserse savrulup gittik. Buraya da bir süre dinlenmek için geldik. Şimdilik. Meydana gelen bu karmaşıklık sizin ya da bizim kusurumuz değil. Size sakın olmanızı öneriyorum. Eğer problem tren sefer tarifesiye birlikte bakabiliriz... Ben de demir yollarında çalıştım. Sistemi biliyorum. Eğer tren gelmeyecekse biz de kimseyi rahatsız etmeyiz (Greig, 2010, s. 14).

Yukarıdaki repliklerden de anlaşılacağı üzere, göçmenler uzun uzun yollar, aşarak bin bir mücadele içinde gittikleri Avrupa da istenmemektedirler. Ancak buradaki durum bir daha yumuşaktır. Çünkü tren istasyonunda çalışanlar işsiz kalmışlardır, bu sebeple de göçmenleri istememektedirler. Göçmeler ise sürekli bizim size zararımız olmaz., bu bizim seçimimiz değil diyorlar. Ve birlikte çalışmayı teklif ediyorlar. İnsan olmanın gücüyle birlikte sorunlar çözülebilir teklifi yazarın hümanist bakış açısını gösteriyor.

Katia- Kendimizi saklamayı iyi beceririz. Daha önce de yaptık.

Sava- Belki de faydamız bile dokunabilir.

Katia- En azından bizi suçlarsınız (Greig, 2010, s. 14).

Katia ve sava tren istasyonu çalışanlarına faydalarını olabileceklerini söylüyor ve iç acısı bir durum ki hiç olmazsa bizi suçlarsınız diyorlar. Göçmenlerin suçlandığını ve sürekli sorun çıkaran olduklarını söylenmektedir.

Horse- Berlin söylesene ne yapardın eğer...?

Berlin- Ne?

Horse- Sorumlusu olsaydın.

Billy- Neyin?

Horse- Bilirsin işte.

Billy- Başkan?

Horse- Kral.

Berlin- Diktatör.

Horse- Hepsi.

Berlin- Her şeyi çözerdim...

Horse- Siyahlardan kurtulurdum.

Berlin- Hanilerinden?

Horse- Hepsinden... botlarla gelen göçmenlerden.

Billy- Mültecilerden?

Horse- İşimizi çalanlardan.

Berlin- Göçmenler?

Horse- Anlaşılan öyle.

Billy- Ama biz denizden kilometrelerce uzağız.

Horse- Onları uçuruyorlar.

Billy- Uçan bot insanları (Greig, 2010, s. 18,19).

Bu grup neonaziler gibi ırkçılık ve ötekileştirmek ile meşguller oyun boyunca. Canlarını yakan kısım işsiz kalmaları ve bu durumun göçmenler ve mülteciler tarafından olduğunu savunuyorlar. Ucuza işçi çalıştıran işletme sahiplerine değinilmiyor. Kin ve nefret ile mültecileri öldürmek ve ortadan kaldırmak istiyorlar.

Berlin- ben burada kalıyorum. Yerimden kımıldamayacağım. Aklı başında kalabilmek için ne gerekiyorsa onu yapacağım. Burası benim evim, öyle değil mi? Köklerim burada. Bir eşim var (Greig, 2010, s. 21).

Berlin göçmenlerden dolayı kendi topraklarını bırakıp gitmek istemiyor. Avrupa da göçmenlik büyük bir sorun haline gelmiş. Ve yerli halk bundan bunalmış. Sanırım şu an ülkemizde yaşanan Suriye ve Afgan göçlerinde de aynı cümleleri komşular yahut arkadaşlarımızdan duyuyoruzdur.

Sava- Mesele nedir? Koku sorun bu mu?

Katia- Baba.

Sava- Sen de çok iyi kokuyor sayılmazsın. Yazın pis kamplarda terledik. Otobüs fırın gibiydi. Fazla kalabalık bir fırın. E kokuyoruz biraz. Hadi ama otur. Endişelenmeyi bırak. Her şey iyi olacak (Greig, 2010, s. 7).

Göç etmenin ve yolculuğun ne kadar zor olduğunu anlıyoruz. Aylarca yolculuk yapmak. Küçük bir otobüste onlarca kişi. Klima yok, banyo yok. Kötü şartların olduğu kamplarda geceleme. Lüksten ev konfordan tamamen uzak. Amaç sadece yaşamak. Ve umut etmek. İyi olacak diye.

Sava- Planlardan yoruldum artık Katia.

Katia- Bir kulüpte ya da barda çalışırım. Bir oda ayarlarız.

Sava- Sen bir kulüpte çalışamazsın. Koleje gittin. Bir ofiste temiz modern bir yerde olmalısın... Bar çok onursuz (Greig, 2010, s. 22).

Beyin göçünü olduğu ve Katia'nın başarılı bir eğitim geçmişine sahip olduğunu görüyoruz. Göçmen sorunlarından birisi de beyin göçüdür. Ancak bu beyin bir işe yaramaktadır ve barda çalışmaya mecburdur. Babası bu kadar eğitilmiş bir kızın barda çalışmasının onurunu dert etmektedir. Ancak ortada başka çare yoktur.

Katia- Önce oda ve biraz para. Onurumu sonra düşünürüm (Greig, 2010, s. 22).

Göçmenlerin İhtiyacı olan asıl şeyin bir oda güvenli bir yerdir.

Katia- Burada kalamayız.

Sava- İstasyon en az diğer yerler kadar iyi. İstasyonları seviyorum. Kendi evimdeymişim gibi hissettiriyor.

Katia-Bizi gönderecekler, sınırın diğer yakasındaki bir kampta çürümeye terk edecekler (Greig, 2010, s. 23).

Göçmen korku ve endişeleri genellikle aynıdır. Geri gönderilme, sınır dışı edilme. Ya da çok kötü şartlar altında yaşamaya gönderilecekleri bir toplama kampında yaşamak.

İkinci perdenin ortalarına kadar göç ve göçmenlik temaları biraz silik devam ediyor. Bu kısma kadar genellikle ülkenin siyasal, ekonomik ve sosyal sorununu sorguluyor yazar.

Adele- Neden burada kalamazmışsın?

Katia- Buraya para kazanmak için göç ettiğimi söylüyorlar.

Adele- Çok kötü. Gerçekten öyle.

Katia- Kim bilir? Ekonomi çok derin bir konu.

Sava- Aslında garip ama sayın Fret, bence demiryolcu her zaman demiryolcudur, nereye giderseniz gidin. Aynı dili konuşur, aynı şekilde düşünürüz (Greig, 2010, s. 42).

Ülkedeki diğer gurubu temsil edenler göçmenleri sürmek isterler geldikleri yere geri isterler. Katia'da buraya kimsenin işini elinden almaya geldiğini söyler. Sava ise göçmen olmanın bir farklılık olmadığını ikimizde aynı meslekteyiz aynıyız diyor.

Katia- Neden bana yardım ediyorsun? Ne kazandıracak sana?

Adele- Hiçbir şey. Seni.

Katia- Beni mi?

Adele- Yani... bende seninle gelmek istiyorum.

Katia- Sen buraya aitsin. Bana niye ihtiyaç duyasın ki?

Adele- Avrupa için. Beni gezdirmeni istiyorum (Greig, 2010, s. 42).

Sava ve Katia dostluk, sevgililik ilişkisi kurması olayının boyutunu değiştirecektir. Bir göçmen ile birlikte Avrupa'yı gezmek ister Adele. Ve ayrıca Katia'dan etkilenmiştir. Kocasını bırakıp bir göç gibi yaşamaya özenir.

Katia- Elindekiyle mutlu olmayı bilmelisin. Nereye aitsen orada kal. Evinde. Şanslısın bir evin var. Bende hiçbir şey yok.

Adele- Ama birçok şey gördün. Bende sadece hayal ettim.

Katia- Hayalinde ne varsa Adele, bu kıta çok daha kötüsüyle karşıya çıkabilir. Senin için en iyisinin yerinde kalmak ve işine bakmak olacağını fark etmek uzun sürmez. İnan bana, ait olduğun yerde yaşamın senin için en iyisi olacaktır (Greig, 2010, s. 43).

İnsanların ellerindekini değerini kaybedince anlayacaktır. Adele evli evi var ülkesinde yaşıyor ama mutsuz. Katia yerinden yurdundan olmuş hiçbir şeyi olamayan bir göçebe.

Adele- Sen evini kaybettin, bense hiç sahip olamadım. Yani ikimizde sürgündeyiz (Greig, 2010, s. 54).

İkisinin bu rastlantıdan yazar yalnız olmanın bir göçmen olmak kadar acı olduğunu söylüyor.

Berlin- Burada... her yerde. Bak istasyon temiz değil... meydana bak. Kasabanın eskiden gurur olan şeye bak.

(...)

Berlin- İnsanların güneşli günlerde çıkıp gezdiği zamanları hatırlıyor musun? Sokaklarda kahve içildiği, her şeyin harika bir şekilde düzenli bir şekilde akışına göre geçtiği günler.

Adele- E?

Berlin- Birde şimdi bak.

(...)

Berlin- Çimenler başıboş uzanmış gitmiş. Yollarda çukurlar var ve yol kenarları dağılmış. Ağaçların dibinde yersiz yurtsuz insanlar. Barda yabancı suratlar (Greig, 2010, s. 55).

Avrupa’da yaşıyan insanlar göç ile gelen insanlar Avrupa’daki yaşayışı olumsuz yönde etkilediğini açıklıyor. Ve bu durum yaşama hevesini kırıyor. Çünkü yaşıyan olan toprakların bir tarzı ve kuralları aynıdır. Ancak yabancı olan ve göçmen diye nitelendirilen kişiler bu şehrin yaşayış işleyişini bilmediğinden ve en önemlisi orali olmadığı ait olmadığı için sorunlar büyümektedir. Bu da bize göçmenlerin tarafından değil de başka bir bakış açısıyla bakmamız gerektiğini gösteriyor.

Morocco- Mültecilere. Evini kaybetmen hakkında söylediklerin... şanslıymışsın. Tanrı tarafından kutsanmışsın... hiçbir yer evden daha kötü bir hapisane olamaz. Hiçbir şey günde 3 kez aynı yemekleri yiyip aynı suratları gören bir adamın özgürlüğü için büyük bir tehdit olmazdı. Özgürlüğe (Greig, 2010, s. 57).

David Greig ilginç bir şekilde göçmenliği Avrupalı yerli insanların yaşam tarzına göre sorguluyor ve Avrupa’daki insanların değişen bu hayat ve yalnız kalan bireyin manasız hayatına göre göçmenliğin daha renkli olabileceğini belirtiyor.

Sava- Savaş, biliyorsun.

Fret- Senin suçun değil, kesinlikle.

Sava- Biliyorsun onlar. Katia da tecavüze uğradı. O da bir sürü kişide tecavüze uğradı. Ama sanırım Katia hiçbir zaman söylemedi ama beni suçluyor çünkü onun kalmasını istedim. Onun kalmasını istediğim için olanlar oldu. Ben bizlerin vatandaş olarak evrelerimizi terk etmemesi gerektiğini düşünmüştüm. Bu sonuncunda da (Greig, 2010, s. 65)...

Yazar oyunun finaline doğru bilinmezleri açıklıyor. Katia’nın bir savaşta defalarca tecavüze uğraması babası evini terke etmek istemesinden dolayıdır. Ancak göç etmek istememek bir ülke vatandaşı olmak, kendi ülkesinde kendi toprağına sahip çıkmak bir suç değildir.

Berlin ve beraberindekilerin Sava ve Katia’ya saldırması gerilimi doruğına taşır. Sava’nın kasabada kalmak ister. Çünkü kendini buraya ait olduğunu hissetmiştir. Katia ve Adele’in kasabadan ayrılması geçici bir rahatlama sağlarken istasyonda yangın çıkaran milliyetçi grup göçmenleri öldürmek ister.

Oyunda birçok savaş geçiren bir medeniyet olarak betimlenen Avrupa’nın gerçek yüzüne dair bir bakış açısı sunulmakta. Avrupa’nın insanlar için güvenlik vaat eden yerler olmadığının altı çizilmektedir.

SONUÇ

İnsanlık tarihi boyunca hep var ola gelmiştir. Ancak ne var ki bu buz dağının görünen kısmını oluşturmaktadır. Göç etmenin zorlu yaşam şeklini sadece göç edenin tecrübe etmiş olması empati yoksunu milletleri ve onların göç edenlere karşı umursamaz olması sorunların en başında gelmektedir. Göç çok önemli bir değişim sürecidir. Bireysel ya da toplumsal olarak yapılmaktadır. Sebep ve sonuçları bakımında ciddi bir şekilde ele alınıp incelenmesi gerekmektedir.

İnsanların bir yerden başka bir yere, süreli ya da süresiz, geçici ya da kalıcı olarak gitmesine göç denir. Dünyanın her tarafında olağanüstü bir hareketlilik devam

etmektedir. İnsanlar sürekli bir yerden başka yere gitmektedir. Bunların hepsi göç için birer örnek oluşturmaktadır. Göç yaşayış şeklini almış yaşamdan bir parça haline gelmiştir. Muhakkak ki bizlerde bir göç hareketliliğinin parçasını oluşturmaktayız. Biz olmasak bile bizden önceki aile ve akraba üyeleri bir yerlerden hareketle göç etmişlerdir. Buradaki temel ayrımı iki faktör oluşturmaktadır. Biri irade ile yapılan göçler, diğeri zorunlu olarak yapılan göçlerdir.

Göç her ne kadar iç göçler de olmasına rağmen genellikle ilk akla gelen uluslararası bir hareketliliklerdir. Bir ülke sınırlarından başka bir ülke sınırlarına gitmek ve yer değiştirmek. Göçmenlik olgusu birçok sıkıntıyı beraberinde getirmektedir.

Peki neden insanlar hayatlarını, evlerini, şehirlerini bırakıp başka bir yaşam alanı bulmak için başka bir ülkeye giderler?

Göç olgusunun zemini yoksulluk, savaşlar, doğal afetler veya yaşadığı yeri beğenmemek bu zemini oluşturmaktadır. Bugün ülkemizde de ayyuka çıkan göçmen sorunsalı en büyük sorunların başında gelmektedir. Göçmen deyince aklımıza ilk olarak Suriyeliler gelmektedir. Sorun olarak söylemek istediğim ise bu sorunun farkındalığının yaratılması konusundaki bu tez çalışmamdır.

Siyasi sebepler içerisinde mübadele göçlerini içermektedir. İki ülkenin devletleri tarafından insanların yer değiştirmesidir. Bu göçler günümüzde çok fazla görünmemektedir. Ancak geçmiş tarihlerde çok sık rastlanan bir göç türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Dış göçlerin en yakın örneğini Suriye ve Afganistan üzerinden inceleyebiliriz. Bugüne baktığımızda, özellikle batılı devletlerin, petrol kaynakları ve benzeri zengin yer altı kaynakları için orta doğuda uyguladığı stratejik savaş politikaları uluslararası göçmenliği hareketlilik haline getirmektedir. Bunun en yakın örneği yaklaşık 10 yıldır devam etmekte olan Suriye iç savaşıdır. Suriye'den göçe zorlanan halk ise uzun uzun yolları kat ederek, Türkiye ve diğer sınır ülkelerine göç etmektedirler. Bu göç beraberinden yüzlerce sıkıntıyı getirmektedir. Gidilen ülkenin sosyal yaşam standartlarını ciddi oranda etkilemekte ve değiştirmektedir. Ancak ne var ki bu sadece belli başlı ülkelerin yaşadığı sorun olarak kalmaktadır. Batı göç ve göçmen politikaları konusunda her ne kadar hümanist bir tavır sergilediğini medya aracılığıyla gösteriyor olsa da tutum ve davranışları o yönde tutarlı bir tavır sağlamamaktadır.

Göçmenleri kaldıkları konteynırları gezip görmek ve daha yakından anlamak amacıyla Kilis'e yolculuk yaptım. Karşımda gördüğüm yer ise bir göçmen kampından

çok daha farklıydı. Çünkü adeta yeniden inşa edilmiş yepyeni bir şehir vardı. Kilis halkının bu göçmen kampına yaptığı yorumda ilgi çekiciydi. “Burası bizim Kilis’ten daha büyük bir yer oldu.” Kilis halkı bu durumdan çok memnun gözükmemekte ve isyan etme noktasına hızla gitmektedir. Yaşanılan sorunlar sosyo-ekonomik boyutların çok daha üzerinde gözükmemektedir. Sorunları başında ise, çevre kirliliği, ekonomik iş alanlarının daralması, Suriyelilerin kendi düzenini kurduğu iş yerleri açtığı yeni bir Kilis olduğu, Suriyeli kadınların Kilisli yaşlılarla evlenmesi bu sorunların temel başlıca birkaç tanesini oluşturmaktadır. Ve tabii ki kültürel değişimin hızlı bir şekilde gelenek ve görenekleri deforme etmesi de ciddi bir faktör olarak görünmektedir, Kilisler tarafından.

Afganistan göç ve mülteci krizi ise bir başka dış göçü oluşturmaktadır. Afganistanlı halkın ülkelerindeki yıllardır bitmeyen iç savaş yüzünden göç ettiklerinin en yakın şahitleri olarak ülkemiz Türkiye’dir. Kendi ülkeleri Afganistan’dan yola çıkarak İran üzerinden kaçak yollarla Türkiye’ye haftalarca aç, susuz, yürüyerek gelmektedirler. Amaçları sadece yaşayabilmek için para kanamak. Yoksul ülkelerinden geçim şartları oldukça zor olan Afganlılar göç boyunca birçok istismara ve soygunculukla karşılaşmaktadırlar. Yaptığım araştırmalara göre son iki ay içerisinde Erzurum’a kaçak yollarla gelen Afganlı sayısı 10.000 civarındadır. Erzurum da doğunun en büyük geri gönderme kamplarında ise yer bulunmaktadır. Büyük şehirlere çalışmaya gitmek isteyen Afganlılar geri gönderme kamplarında toplanarak Afganistan’a geri gönderilmektedir. Erzurum’da toplanan bir Afganlı gurup üzerine yaptığım incelemelerimde yürekleri yakan hayat hikayeleri dileme fırsatım oldu. Bu hikayelerin hepsinin başında para kazanmak vardı. Çünkü birçoğu ailesini, eşini Afganistan’da bırakıp gelmiş ve burada para kazanıp, biriktirip ya onların yanına gitmeyi ya da onları yanına almayı istemektedir. Bu da göç dinamiğinin uzun yıllarca devam edeceğinin bir göstergesini oluşturmaktadır. Bin bir umutla oradan buradan bulup buluşturdukları paraları yasadışı insan kaçakçılara vererek ülkelerini terk etmek zorunda bırakılan Afganlı gençlerin yaşları 13 ile 30 arasında değişmektedir. Psikolojik olarak yıpranan göçmenler, hayata bakış açıları yine de umut dolu. Fizyolojik olarak ise, ayakları su toplamış, belleri ve dizleri ağrımakta ve birçoğu yolda açlık ve susuzluktan ciddi hastalıklara yakalanmaktadırlar. Sosyolojik olarak bir inceleme yapıldığında ise, aile yapıları dağılmış, sosyal hiçbir uğraşı kalmamıştır. Afganlarla ilgili bir dipnot; genellikle çoban olarak çalıştırılmaktadırlar. Sayıları yüzleri geçen ve bir çobanın iş

yükünün çok çok üstünde olan hayvanların sorumluluğu verilmektedir. Ayrıca çobanlık yaptıkları köylü ailelerin ev temizlikleri ve diğer işlerinde kullanmaları da başka bir istismarı gözler önüne sermektedir. Bu dramı anlatacak bir film veya bir tiyatro belki empati adına bir umut olarak tüm dünyaya sergilenebilir.

Göç yüz yıldır devam etmektedir. İnsanlar var oluştan bu yana yaşamak, hayatta kalmak ve var olmak için göç etmeye zorlanmıştır. Bazen tek başına bazen ailesiyle bazen bütün bir köy ahalisiyle evinden ocağından ayılıp göç etmek zorunda kalmıştır. Göç etmeye sebepler olan birçok faktör bulunmaktadır. Ekonomik olarak güçsüz olan milletler, geri kalmış sanayi ve makineleşmenin getirmiş olduğu pratiklikten yoksun olan ülkelerden daha iyi yaşamak için göç etmeye mecburdurlar.

Göç hukukuna göz atarsak eğer, uluslararası göç, göçmen ve mültecileri için birçok organizasyon karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; Birleşmiş Milletler, Milletler Cemiyeti, Uluslararası Göç Örgütü, Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi ve benzeri sivil toplum kuruluşları vardır. Bu tür kuruluşlar göçmenlik sorunları ile çeşitli kararlar alma, problem çözücü faaliyetler ya da saha da çalışmalar yaparak katkıda bulunmaktadırlar. Türkiye’de bu faaliyetleri T.C İçişleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yürütmektedir.

Göç artık bir sorun olmak dışında yaşayış biçimini almaktadır. Sanatta bu yaşayıştan payını çıkarmıştır. Göç, yaşayış biçimi beraberinde yenilikler, kültürel etkileşimler, farklılıkların bir arada kabul edilerek, farklı olan faydalanılan bir sanat mecrasını oluşturmaktadır. Göç sanat içinde şekillenirken ve yerini alırken, resim, plastik sanatlar, müzik, edebiyat, şiir, sinema ve tiyatrodaki her geçen gün farkındalığın artması için daha yoğun bir biçimde tema olarak kullanılmaktadır.

Sanat ve göç üzerine empati ve farkındalık oluşturmak için dramatik metinlerin ve tiyatronun sanatsal gücünü de son yıllar görmek, umut ve güç oluşturmaktadır. İncelediğimiz oyunlar bu izlemde yardımcı olmuştur. “Mülteciler” oyunu ile derinine mülteci sorunu ele aldık. Kabul edilme, aidiyet edinme gibi kavramların yoğun tema olarak işlenmiştir. Mülteciler yıllardır kanayan bir yaranın kabuğunu kaldırmak ve acıyı hissetmek için tiyatronun gücüyle Matei Visniec bu sorunu başarıyla el almıştır. Matei Visniec iyi bir gözlem yapma şansına sahip olmuş nadir yazarlardandır. Yaşanılan her sorunu ayrıntısına kadar ele alıp altını çizmiştir.

“Avrupa” oyununda David Greg yine mülteci sorunu tema olarak ustalıkla ele almıştır. Yabancı bir ülkede öteki olmak, mültecilerin sorun çıkaran, kültürü ve sosyal hayatı bozan olarak gösterilen oyunda, en büyük sorunların başında ise; mültecilerin gittikleri ülkelerde ucuza çalışarak ülkenin milliyetçi kişilerini kışkırtmasını anlatmaktadır.

Nesrin Kazankaya’nın “Dobrinija’da Düğün” adlı oyununda ise kendi yaşadıkları ülkenin topraklarında bir sığıntı olarak yaşan ailelerin hikayelerini inceledik. Bu oyunda dikkat çeken kısım ise savaşın ve milliyetçiliğin ötekileştirdiği insanların yaşayabilmek adına göçe zorlanmasıdır. Bu oyunda dikkat çeken diğer durum ise, sanatçı kişiliklerin sanatlarını yapabilmek için daha özgür ülkelere yaptığı beyin göçünün altı çizilmektedir.

“Keşanlı Ali Destanı” ve “Kuzguncuklu Fazilet” adlı oyunlarda ise durum başka bir şekilde ele alınmıştır. Bu oyunda ise iç göç teması işlenmektedir. Göç etmeyenlerin başlarına neler gelebileceğini, iç göç ile göç etmenin yanı sıra dönemin siyasal olaylarından dolayı sürgüne gönderilen insanların neler yaşadıklarını, kültürel ve sosyolojik yıpranmalarını görmekteyiz.

Ali Cüneyd Kılıcıoğlu’nun “Kirpiller” adlı oyunu ile de çok farklı bir pencereden göçmenlerin yaşama tutunma çabalarını görmekteyiz. Gidecek bir yeri, ülkesi olmayan Avrupa’daki göçmenlerin yaşayabilmek adına intihar etmeleri acı ve çok ciddi bir şekilde göç sorununa dikkat çekmektedir.

İncelediğim bütün oyunlarında göç temasının sanatın gücüyle nasıl işlendiğinin altını çizmeye çalışıldığını gördük. Göç edenlerin yaşamlarının hepsini ya da bir kısmını yaşamak adına gittikleri ülkelerde ortak paydada buluşup kültürel değişimlere sebep olmuşlardır. Bu durumda sanat için dikkat çeken temalar oluşturmaktadır.

Son olarak birçok sanat dalında görüldüğü gibi tiyatro sanatında da göç olgusu önemli ve ciddi bir tema olarak dikkat çekmektedir. Bu sayede göçmenlerin, mültecilerin ve sığınmacıların yaşadıklarını, karşılaştıkları sorunları üzerine farkındalık oluşturma amaçlanmaktadır. 2015 yılında yaşanan trajik bir olayın bu tez çalışmasına sebep olduğunun altını çizmek isterim. 2015 yılında Türkiye’den Yunanistan’a kaçak gemilerle göç etmeye çalışan Suriyeli küçük göçmen Aylan’ın cansız bedeninin yansıdığı haber bültenleri büyük bir acı ile tepki toplamıştı tüm dünyada. Bu durum Aylan’ın yaşadığı ülkeden ölümden kaçarken yaşayabilmek adına ailesiyle çıktığı göç yolunda

yaşamından olarak sonuçlandığı ilk ve tek göç eden çocuk ölümü değildir. Bu durum ile yeniden göçmenlik farkındalığı yaşanmış ve somut adımlar için söz verilmişti. Ancak aradan geçen 6 yıl sonra halen aynı göçler aynı ölümler tekrarlanmaya devam etmektedir. Ve biz bu haber fotoğraflarını sadece sosyal medya platformlarında paylaşarak acılarına ortak olabiliyoruz. Hepsi bu kadar.

Bu bağlamlar üzerine değerlendirildiğinde göç temasının tiyatro oyun yazarlığında dramatiğin güçlü dili kullanılarak yazılan yeni metinler üzerinden bir amaç teşkil etmesini hedeflemektedir. Bu amacın sanatın güçlü yanı ile hümanizm ilkeleri ile birlikte tiyatro sahnelerinde doğrudan insana sunularak yaşanan yüzlerce göç sorununun ele alınmasıdır. Bu farkındalık empati duygusunu güçlendireceği gibi birçok bilinmeyen de bilinmesine sebep olacaktır.

KAYNAKLAR

- Acar, A. (2017). “İç göçler sonucu hayat tarzında meydana gelen değişimler”. Osman Köse (Ed.). *Geçmişten günümüze göç 2* (s. 947) içinde. Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Acar, A. (2017). “İç göçler sonucu hayat tarzında meydana gelen değişimler”. Osman Köse (Ed.). *Geçmişten günümüze göç 3* (s. 947) içinde. Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Açıkyıldız, Ç. Ataman, S. ve Gökçan, G. (2007). Göç ve mültecilik. <https://multeci.net/2007/10/goc-ve-multecilik/>

- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürler arası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Aktaş, D. (2016). *Kent, Göç, Sanat ve Sanatçı İlişkisi*. (Tez No. 472073) [Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ahmet, İ., Erder, S., Gençkaya, Ö., ve Koç, M., (2009). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları*. İstanbul Koç Üniversitesi.
- Ataman, H. (2015). Mülteci mi? Sığınmacı mı? Misafir mi?. *Görüş Dergisi*.
- Aygül, H. (2018). Mülteci emeğinin Türkiye işgücü piyasalarındaki görünümü ve etkileri. *Vizyoner Dergisi*. 9 (20), 82.
- Aytan, T. (2012). *Çağa serzeniş*. İstanbul Matbaacılık.
- Benda, P. ve Zalberg, R., (2001). *Global migrants global refugees problems and solutions*, Berghahn Books.
- Böhürler, A. (2018). *Mülteci parfümü: Adım adım savaştan kaçış*. Erdem.
- Castles, S. ve Miller, J.M. (2008). *Göçler çağı: Modern Dünyada uluslararası göç Hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chambers, I. (1995). *Göç kültür, kimlik*. Ayrıntı.
- Clark, B. (2008). *İki kere yabancı -Kitlesel insan ihracı modern Türkiye ve Yunanistan'ı nasıl biçimlendirdi?* (T. Karacaer, Çev. Ed.). Bilgi Üniversitesi.
- Çakı, A., (2018), *Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası Ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi*. (Tez No. 510805) [Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi-Karaman]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelebi, Ö. Özçürümez, S. Türkay, Ş. (2011). Mülteci ve göçmenlerle yapılacak alan çalışmalar için perspektifler. iltica, göç ve vatansızlık kuramı gözlem ve politika, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)
- Çevik, H. Erdem, M. Eroğlu, Z. ve Ergin, E. (2020). *Göç ve entegrasyon uygulama alanları. Politikalar ve paydaşlar*. Nika.
- Dağdaş, H.A. (2017). *Avrupa Birliği'nin Göç Sorunsalı: Aşırı Milliyetçilik Açısından Bir Değerlendirme*. (Tez No. 46342) [Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erol, M. ve Ersever, O. (2014) Göç krizi ve göç krizine müdahale. *Kho Bilim Dergisi*. 24(1)
- Erten, S. (2018). *Türkiye'de Göç Sorunsalı, Suriye'den Göç Etkileri Reyhanlı Örneği*. (Tez No. 531351) [Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi-Hatay]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Greig, D. (2010). *Avrupa. Devlet Tiyatroları*.
- Göç Terimleri Sözlüğü. (2009). Cenevre: İOM
- Karakoyunlu, Y. (1997). *Kuzguncuklu fazileti*. Kültür Bakanlığı.
- Kazankaya, D. (2006). *Dobrinja'da düğün*. Mitos Boyut.
- Kılıcıoğlu, A.C. (2009). *Kirpiller*. Devlet Tiyatroları.

- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri, *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*
- Köse, O. (2017). *Tarihte meydana gelen göçlerin sebepleri ve sosyo-ekonomik sonuçları*, Canik Belediyesi Kültür.
- Jabes, E. (1976). *The Book of questions*, Wesleyan Univesty Press.
- Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi, (1951).
- Özgen, A. (2010). *Avrupa Birliği Göçmenlik Politikaları: Tarihsel Geçmiş ve Mevcut Durum*. (Tez No. 263725) [Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi-Isparta]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sebald, W.G. (2006). *Göçmenler*. (G. Sert, Çev. Ed.). Can.
- Sontag, S. (1977). *Amerika’da*. (O. Akınhay, Çev. Ed.). Can.
- Şahin, C. (2001). Yurtdışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kurumsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21(2).
- Taner, H. (2010). *Keşanlı Ali destanı*. Bilgi Yayınevi.
- Taner, H. (2020). *Keşanlı Ali destanı*. Yapı Kredi.
- Tilbe, A. Bilecen, T. ve Dervişoğlu E. (2019). *Göç, kültür ve yazın*. Transnational Press London.
- Tunç, A.Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*. 2(2), 29 – 63.
- Visinec, M. (2018). *Mülteciler*. (B. Tüzen, Çev. Ed.). Mitos Boyut.

EKLER

Ek1: Model Oyun

YER: TIMARHANE

KİŞİLER:

1. KADIN
2. KADIN

1.SAHNE

(Beyaz çarşafarla dolu bir sahne, sahne ışıkla aydınlıktır. İki kadın ortada yan yana durular. Büyük bir valiz vardır. Bir kapı kapatma sesi duyulur, kadınlar yüz yüze bakarlar. Bir süre sonra kahkaha atarlar.)

1.KADIN-

Dün gece rüyamda senin beni rüyanda gördüğünü gördüm... Gerisini unuttum.

(Kahkaha atarlar.)

2.KADIN-

Sus!

1.KADIN-

Sus!

2.KADIN-

Gülme artık.

1.KADIN-

Sende gülüyorsun.

2.KADIN-

Ben sessiz gülüyorum.

1.KADIN-

Gülmenin sessizi mi olurmuş?

(Koridorda yürüyen gittikçe uzaklaşan ayak sesi duyulur. 2. Kadın el işareti ile sus yapar. 1. Kadın kahkaha atar. 2. Kadın 1. Kadını eliyle ağzını kaptır. 3 kez kilit sesi duyulur.)

2.KADIN-

Hiç kendine nasılsın diye sordun mu?

(2 kadın aynı anda uzun uzun kahkaha atarlar.)

2.KADIN-

Hiç kendine nasılsın diye sordun mu?

1.KADIN-

Bana mı dedin?

2.KADIN-

Buraya son gelen sensin. Ve şu an burada olan.

1.KADIN-

Ama geçen ay yine gelmiştim. Ondan önceki ay da ondan da önceki ayda...

2.KADIN-

Evet her ay geliyorsun.

1.KADIN-

Bugün balon getirecektim sana. Benim için yaptıklarına bir teşekkür olsun diye. Pencerenin demirliklerine bağlamıştım ama uçtu, tutamadım.

2.KADIN-

En iyisini balon yapmış.

1.KADIN-

Ne yapmış?

2.KADIN-

Uçmuş... Özgürce...

1.KADIN-

Keşke hep burada senin katında kalmama izin verseler. Daha çok prova ile prömiyere daha profesyonelce hazırlanırdık.

2.KADIN-

Vermiyorlar işte. Kural öyleymiş; farklı ülkeden farklı kişiler aynı katta kalamazmış. Hele de ikisi aynı meslekten ise...

1.KADIN-

Tımarhanede bile böyle kuralların olması pek akıllı işi değil. Çünkü böyle yerlerin daha özgür olduğunu zannederdim.

2.KADIN-

Aslında hep burada kalabilirsin ama hasta bakıcıya o kadar çok para verebilecek durumda değilim.

1.KADIN-

Anlıyorum. Olsun. Buna da şükür. Ya hiç birbirimizi tanımıyor olsaydık... Düşünsene ne fena şey. Sen karşıma çıkana dek ölmek istiyordum. Bu bize kaderin bir torpili oldu. Bu açıdan biraz şanslıyız.

2.KADIN-

Tamam şimdi bunu düşünüp oyunumuza odaklanalım. Biz zor olanı geçtik. Daha zoru için çabalıyoruz şimdi.

1.KADIN-

Bu zor kısmın benim için geçerli bir sebebi var, peki seni neden burada tutuyorlar hala anlamıyorum.

2.KADIN-

İnanmıyorlar bana. Of yine başa sardık.
Bunu daha öce defalarca anlatmıştım.

1.KADIN-

Yine mi konuşmuştuk. Unutmuşum. Niye unutuyorum ben bunları? Bu verdikleri hapı bir daha içemeyeceğim. Hep onun yüzünden. Sakın sen unutma. Hiçbir şeyi unutma olur mu? Beni burada bırakıp gitme sakın? Gideceğiz buradan değil mi?

2.KADIN-

Mektup gelir gelmez gideceğiz.

1.KADIN-

Sizin ülke beni kabul eder mi ki?

2.KADIN-

Sus artık bir duyan olacak. Seni buraya naklettirmek için neler çektiğimi biliyorsun. Birlikte gideceğiz. Yeter ki mektubum ellerine ulaşsın.

(Sessizlik)

1.KADIN-

Alt katta çok sıkılıyorum.

2.KADIN-

Oyunumuza odaklan.

1.KADIN-

Bir kumpanya gibi olacak değil mi?

2.KADIN-

Evet kumpanya ama biraz farklı.

1.KADIN-

Bütün dünyayı gezeceğiz.

2.KADIN-

Evet.

1.KADIN-

Herkes oturup bizi izleyecek.

2.KADIN-

Evet.

1.KADIN-

Elleri ağrıyana dek alkışlayacaklar.

2.KADIN-

Öyle umuyorum.

1.KADIN-

Ne zaman başlayacağız?

2.KADIN-

Başladık bile. Yeni kostümlerimi merak ediyorum.

1.KADIN-

Hemen çıkarıyorum. (*Valizi açar.*)

2.KADIN-

Bu sefer hangi renge boyadın?

1.KADIN-

Her renkten boyadım.

2.KADIN-

Kırmızıya boyamadın değil mi?

1.KADIN-

Bana kırmızı boya göndermediğine göre.

2.KADIN

Geçen sefer nasıl olmuşsa karışmış aralarına. Kırmızı rengini istemiyorum biliyorsun.

1.KADIN-

Geçen sefer yazdıklarını üstüne basa basa okudun bana. Kırmızı...

2.KADIN- (*Sözü ağzından alır.*)

Kırmızı bu yazdığım oyunda savaşı temsil ediyor. Bunu da sadece kan ile göstermeyi planlıyorum.

1.KADIN-

Sen öyle düşündüysen öyle olabilir. Ama buradan gittikten sonra çok düşündüm. Kırmızı aşkı da temsil etmez mi?

2.KADIN-

Hayır!

1.KADIN-

Kırmızı güller, kırmızı kalp, kırmızı iç çamaşırları... Bunlar hep aşk ile ilgili şeyler değil mi?

2.KADIN-

Hayır bu saydıkların kapital sistemin pazar ürünlerini temsil ediyor.

1.KADIN-

Bunu bende biliyorum. Ama yine bence güzel şeyler. Bir kadına özel olduğunu hissettiriyor. Düşünsene koskoca bir demet kırmızı gül... Ah çok romantik...

2.KADIN-

Romantizmin sırası değil şimdi. Yoksa sen aşık mı oldun? Sakın!

1.KADIN-

Ben hayatı görev gibi yaşamak istemiyorum.

2.KADIN-

Hiç kendine nasılsın diye sordun mu?

1.KADIN-

Bana mı sordun?

2.KADIN-

Hayır, yani sen kendi kendine nasılsın diye sordun mu?

1.KADIN-

İnsan kendi kendine böyle bir şey sorar mı? Deli derler...

2.KADIN-

Bazen sormak gerekir. Hem laf aramızda kalsın bizim ülkede oyuncular zaten biraz... *(Eli ile deli işareti yapar.)*

1.KADIN-

Bizim ülkemizde de öyledir... öyleydi! Savaş olmadan önce.

2.KADIN-

Savaş hala bitmedi. Belki de yakında buraya da sıçrayacak.

1.KADIN-

Buradan da mı göç etmek zorunda kalacağız?

2.KADIN-

Belki.

1.KADIN-

Net olamayan şeyler beni yoruyor. Ve hep beni buluyor bu belirsiz şeyler. Gidecek miyiz buradan?

2.KADIN-

Sanırım. Tabi eğer ölmezsek. Baksana savaşın sıçramadığı ülke kalmadı.

1.KADIN-

Bir savaş ve sonrasında bir yolculuk daha kaldırmaz bu yüreğim.

2.KADIN-

Her şeye alışabiliyor insan. Alıştığı zaman anlıyor olgunlaşmak ne demek. Sonra boş ver kelimesi doluyor diline. Boş ver boş ver boş ver. Sonra boş vermeye de alışıyorsun. Sonra ölüp gidiyorsun. Boş vere boş vere ölmek. Hepsi bu.

1.KADIN-

Hayat bu kadar manasız olamaz.

2.KADIN-

Mutlu olduğun anıları düşün onlar ne kadar sürdü? Hiçbir şey sonsuza dek sürmez. İyi yönden bak olaya. Farklı insanlar tanırız, farklı hikayeler dinleriz. Kumpanyamıza belki başka hikayeler ekleriz.

1.KADIN-

Bence bu söylediğin şu zaman da ki en acı durum, karşıdaki insanın seni bir alternatif olarak görmesidir. Seni diğer insanlardan farklı görüp, hızlıca tüketip başka alternatiflere yönelmesidir.

2.KADIN- (Kızgın.)

Bunun adı hayat. Ve hayatta sadece güçlü olanlar kazanır.

1.KADIN-

Hayır bunun adı vahşilik. Hayatta sadece iyiler kazanır. Eninde ya da sonunda ama mutlaka.

2.KADIN-

Rüyadasın sen.

1.KADIN-

Dün gece rüyamda senin beni rüyanda gördüğünü gördüm. Gerisini unuttum.

2.KADIN-

Ver bakalım şimdi şu valizi bana.

(Valizi açmaya çalışır.)

1.KADIN-

Dur ben vereceğim.

(Valiz için kapışır, valizden etrafa rengarenk çarşaf lar saçılır.2. kadın renkli çarşaf lardan birisini üzerine geçirir.)

1.KADIN-

Başlayalım mı?

(Tiyatronun başlama haberini veren müzik çalar.)

BİR SES- “ Masal dinlememiş çocuklar, büyünce kedi resmini bile cetvelle çizer.” Cemal Süreyya

2.KADIN-

Başladık bile.

1.KADIN-

Heyecanlandım.

2.KADIN-

İyi güzel işte. Oyunculuk da daha başarılı olursun. Heyecan iyidir.

2.SAHNE

BİR SES- “ Masal dinlememiş çocuklar, büyünce kedi resmini bile cetvelle çizer.” Cemal Süreyya

(Atmosfer değişir.)

1.KADIN

Dinleyin ey geçmiş zaman hikayecileri

Size hayali izlenebilecek bir öykü anlatıyorum.

Anlatın dilden kulağa ulaşsın bu sessizlik.

Anlayın hikayeler bitmez her zaman mutlu sonla

Evvel zaman içinde kalbur saman öyküsü

Umut içinde umudun türküsü

Bana yamalı bohça size nakışlı fistan güldürüsü.

Kaf dağına varmadan hemen sola bırakıyorum kötülükleri.

Tılsımlanmış bir dünyaya küp küp altınlar dağıtıyorum

Koşun kapın elinize ne geçiyorsa alın.

Korkmayın isim olmaz falcılarla ve cinlerle.

2.KADIN-

Uzun uzun yollardan geçip bir şehrin tepesinde buldum kendimi.

Koca bir ayna da gördüm koca burnumu?

Güldüm biraz biraz güldüm. Ama çok ağladım.

Sormazlar mı niye ağladın?

Sormuyorlarmış.

Bazen sorulmuyormuş... muş muş muş...

Siz bilir misiniz evsizlik nedir?

Nedir ocağınızın sönmesi.

Gözlerinizin bir daha kendi aynanızda kendi yüzünüzü görememenin acısını.

Hiç bilir misiniz bu duyguyu?

Doğru ya nereden bileceksiniz ki?

Sizin hiç kapınız çalınmadı ki

Size boşaltın bu evi denilmedi ki?

Size git öte ülkeye...

1.KADIN

Buyurun ben anlatıyorum siz dinleyin.

(Nefeslenir.)

(Sessizlik, yeşil bir çarşaf alır üstüne. Saçlarını düzenler.)

3.SAHNE

1.KADIN-

Güneş öyle güzel öyle güzel gülüyordu ki penceremin camıyla sevişirken...

Gözlerimi açtım onun gülüşüyle.

Bana baktı... Çok güzelsin. Dedi.

Saçların, burnun, gözlerin... Sen çok güzelsin dedi...

Utandım.

Saçlarımı okşadı. Ellerini tenimde gezdirdi.

Bugün pazar iş yok. Birlikte gezmeye gidelim dedi. Sen ben ve çocuklarımız...

2 kız 1 oğlan.

3 servetim var...

Oğlana babamın adını verdim.

Babam... iyi adamdı. Çok severdi beni.

Onun adını verdim ve güçlü hissettim kendimi.

Yaratılmışlığın kudretli varlığı gibiydi oğlum.

Büyüyecek ve...

Bugün Pazar iş yok. Birlikte gezmeye gidelim dedi. Sen ben ve çocuklarımız...
Canın ne istiyorsa onu yapalım dedi.

Şımardım...

Şıarmak....

Uzun zaman oldu bu duyguyu tatmayalı... Çok uzun...

Dantellerini bin bir emekle dokuduğum yastıklarımı düzelttim. Çarşafı gerdirdim.

Kocam ekmek almaya gitti...

Çayın altını açtım. Ne pişirsem diye düşünürken...

(Çocuk sesleri)

Çocuklarım uyandı.

Kuşlarım uyanmış ötüşüyorlardı evimin içinde.

Dünyanın en güzel sesleriydi.

Geceden sabah özlediğim çocuklarım...

Kokladım...

Süt kokularını burnumda gezdirdim.

Oğluma gömleğini giyindirdim.

Annem babamın gömleğini giyindirir, düğmelerini şarkı söyleyerek iliklerdi.
Bende aynını oğluma yaptım. Nasıl mutlu oldu.

Hadi yüzlerinizi yıkayın gelin dedim.

(Sert kapı sesleri)

Kapı çaldı...

Hayatımda ilk defa çalan bir kapıdan nefret ettim.

Lanet ettim.

Beddua ettim.

O gün çok beddua ettim.

Yüzleri gülmesin.

Ocakları sönsün.

Karınları doymasın...

Kapımız çaldı. Evimizin kapısını hiç tanımadığımız adamlar çaldı. Adam dediğime bakmayın. Laf olmuş her cins-ü insan olana söylenen bir kelime işte. Evimize girdiler. Kocamı beklemediler.

Kocam ekmek almaya gitmişti...

Beklemediler.

Soramadım bile kimsiniz diye?

Hiç insan kapısına gelene soramaz mı kimsiniz diye?

Dillerini bilmiyordum.

Dinlerini de. Çünkü ben öyle bir din tanımıyorum.

Çocuklarım...

(Yutkunur)

Benim çocuklarım süt kokuyor.

Daha demin o süt kokusunu burnumda gezdirip kalbime bayram ettirmiştim.

Güneş....?

Pazar....?

Kocam...?

Çocuklarım...?

Kapımız çalındı. Evimizin kapısını hiç tanımadığımız a....

Yapmayın,

Yapamayın dedim.

Evimiz darmadağın ettiler.

Koltuklarımız böyle misafir ağırlamamıştı hiç.

Aynamızı kırdılar.

Kçckt aynamız, kendimizi görüyorduk.

Saçlarımızı tarıyorduk.

Ne yapmış olabilir ki bizim aynamız onlara?

Halılarım çamur içindeydi.

Benim oğluma, sakın kirli ayaklarınla basma dediğim o halılarımı çamurlu botlarıyla kirlettiler.

Ne aradıklarını bilmiyordum.

Her yeri aradılar?

Mahremim olan ne varsa saçılmıştı her yana. Benim kızlarım benim styenlerimi hiç görmemişlerdi. Vakti vardı. Ben anlatacaktım onlara.

Vicdanları kurumuş susuz bir çöl gibiydiler.

Direndim...

Gücüm yetmedi.

Zorla çıkardılar beni evimden.

Benim evimden beni zorla çıkardılar.

Çocuklarım arkamdan bağırdı.

Ağlıyorlardı en son gördüğümde.

Kollarımı mı kırılmıştı da gücüm yetmiyordu bu soysuzlara.

Kapımın önünde buldum kendi mi?

Arkadaşım da kapısının önündeydi.

(2.kadın mavi bir çarşaf alır ve 1.kadının yanına gelir.)

Göz göze geldik.

Hissiz bir halde şaşırıp kalmıştı.

Bir kamyon geldi, zorla arkasına bindirdiler bizi.

Öbür komşumu da diğerini de hepsini. Bütün kadınlar bir kamyona bindirildik. Dikenli tellerle çevrili bir alana götürdüler bizi. Aylar sonra beni başka bir yere naklettiler. Gittiğim yerde arkadaşım ile aynı odada denk geldik.

4.SAHNE-

(İki kadın birer ellerinden kelepçe ile yatağa kelepçelidir. Yan yana durular. 2.kadın 1.kadına sarılmak ister. 1.kadın sırtını çevirir.)

2.KADIN-

Yaşıyorsun...

1.KADIN-

Yaşamıyorum!

2.KADIN-

İyi misin?

1.KADIN-

Önemli mi?

2.KADIN-

Yapamadım işte.

1.KADIN-

Yapabilirdin. Yapmadın.

2.KADIN-

Haklısın... Annem insanoğlu çiğ süt emmiş derdi

1.KADIN-

İşte en büyük hatan bu.

2.KADIN-

Neymiş o?

1.KADIN-

Ömrünce yaptığın her şeyde kendini haklı çıkarmaya çalışman.

2.KADIN-

Kusuru kendisine söylenmeyen insan, ayıbını hüner sanırmış.

(Televizyondan bir reklam sesi duyulur.)

1.KADIN-

Televizyon mu var?

(2.kadın cevap vermez.)

Kimin odası?...

2.KADIN-

Biraz sonran gelir, görürsün.

1.KADIN-

Çocuklardan bir haber alabildin mi?

2.KADIN-

Hayır.

1.KADIN-

Açlıktan ölmek üzereyim.

2.KADIN-

Bana biraz su biraz kuru ekmek dışında hiçbir şey vermiyorlar.

1.KADIN-

Bana da.

Ayırt ettiler bizi.

Gençler bir yana

Yaşlılar bir yana...

2.KADIN-

Biliyorum bunu.

1.KADIN-

Aylar sonra burada karşılaşmamız büyük şans.

2.KADIN-

Şans... Bu oda hasta birinin odası. Hasta, deli, alkolik bir manyak. Demek ki hem seni hem beni beğenmiş.

1.KADIN-

Daha fazla burada ve böyle yaşamak istemiyorum.

2.KADIN-

Zindanların en darı burası. Beklemenin çaresizliği ile kim bilir kaç kez bir mucize istediysem faydasız.

1.KADIN-

Mucizeler beklemek. (Güler) Hiç ama hiç çaban yok mu bu hayatta? Belki biraz çabalasaydın...

2.KADIN-

Herkesin hayatında belki ve keşkeleri vardır.

1.KADIN-

Sanırım en çok sende olması lazım.

2.KADIN-

Bunları konuşmak istemiyorum. Hiçbir faydası olmadığını bile bile boşu boşuna sürekli aynı şeyleri konuşmak istemiyorum.

1.KADIN-

Anlıyorum seni. Korkuyorsun.

2.KADIN-

Korkmuyorum.

1.KADIN-

Korkuyorsun.

2.KADIN-

Korkmuyorum.

1.KADIN-

Bal gibi korkuyorsun. Şuaraya bak korkmuyorum kelimesini bile ağırlığınca dile getiremiyorsun.

2.KADIN-

Annem korkak ol yaşa derdi.

1.KADIN-

Çok cahilsin. Korka korka yaşamak...

2.KADIN-

Cahil! Ne enteresan bir kelime. Cahiller bile kullanıyor.

1.KADIN-

Sen korka korka yaşarken, bize ne olduğunu bilmek ister misin?

2.KADIN-

Sus! Neredeyse gelecek.

1.KADIN-

Çabuk alışmışsın.

2.KADIN-

Ne diyorsun sen?

1.KADIN-

Fahişe olmaya diyorum, çabuk alışmışsın.

(2.kadın 1.kadının yüzüne tokat atar.)

2.KADIN-

Kafayı yemişsin sen. Ne zannediyorsun kendini? Themis misin, adalet dağıtmaya mı geldin? Vicdanımı mı sorgulayacaksın? Benim kimseye verecek hesabım yok. Hesap soracak birisi varsa benim. Aylardır ne haldeyim ben? Kimin umurunda? Kaç kişinin koynundan öğrenerek kalktım biliyor musun? Kendimden öğrendim, onlardan öğrendim, herkesten, hepsinden öğrendim. Ben kendimi koruyamamışım senin dediğine bak. Evet fahişe oldum. Hoşuna mı gitti?

1.KADIN-

Böyle bağırarak kendini temize çıkaramazsın. Göz göre göre kaçıp gittin,

2.KADIN-

Boşuna dememişler insanlar kendi işlediği kocaman günahları çuvala basar, senin küçücük yanlışını duvar asarlar diye.

1.KADIN-

O genç kıza acımadın hiç.

2.KADIN-

Sen acıdın mı bana? Hiç bunu söylerken yüzün kızarıyor mu? Zamanında sevgilimi elimden aldığında...

(1.kadın 2.kadının saçlarını eline dolar. Arbede çıkar.)

1.KADIN-

Ben kimsenin sevdiği adamı elinden almadım. Sen onu seviyordun o beni bende onu seviyordum. Seninki sadece platonik bir aşktı.

2.KADIN-

Hayır. O da beni seviyordu. Sen kandırdın onu.

1.KADIN-

Hastasın sen? Rüyalarda yaşıyorsun hala. Uyan artık kendine gel. Biz evlendik, çocuklarımız oldu. Sende evlendin çocukların var. Ve belki şu an yaşamıyorlar. *(Ağlar.)*

Ben kimsenin sevgilisini almadım. Almam... Biz birbirimizi sevdik... Çok sevdik.

2.KADIN-

Yine bana masumca adalet sözlerini söyleyip kendini vicdanını temize çıkarmak istiyorsun.

1.KADIN-

Deneyim diyoruz acıların bıraktığı izlere. Vicdandan söz edene bakın hele. Başımıza gelenleri ne çabuk unuttun.

2.KADIN-

Ben hiçbir şeyi unutmam.

1.KADIN-

O zaman o günü yeniden hatırlatayım sana. Ne dersin? Bir kez daha sorgulayalım vicdanını.

(2.kadın 1.kadının ağzını kapatmaya çalışır, kelepçeli eli sıkıştır. Acıyla bağırır.)

2.KADIN-

Sus dinlemek istemiyorum.

(2.kadın 1.kadını konuşturmak istemez. 1.kadın inatla anlatmaya devam eder.)

1.KADIN-

Sabahın köründe evimizden, toprağımızdan ettiler bizi. Çocuklarımızdan, (Altını çizerek bağırır.) kocalarımız dan, ayırıp, bütün kadınları kamyonlara doldurdular. Şans bu ya biz seninle yan yana denk geldik. Hayatımız da nedense bu durum hep tekrar eder oluyor. Neden acaba?... Neyse güya savaş başlamış, hiç haberimiz yokken, topsuz tüfeksiz, karşılık vermeden kaybetmişiz değerli neyimiz var ise. Topraklarımız da ki petrollerimize sahip olduklarını gibi bize de sahip olmak istemişler. Kadınız ya... öyle istemişler. Canları çekmiş. Hem de savaş alanında. Bunu kendilerinde bir ihtiyaç hakkı olarak görmüşler. Soylu kahramanların basit istekleri. Soylarına lanet olsun. (Nefeslenir.) Neyse konumuz bu değildi. Uzun uzun yollar gittikten sonra, kaza yaptık, yuvarlandık koca bir dereye. Şansılar ki bütün komşularımız su tarafına devrilip ölmüştü. Sen ben ve komşunun gencecik kızı ölülerin üstüne düştüğümüz için yara bere içindeydik. Baygındık ama yaşıyorduk. Kendimden geçmiş genç kızın ağlama sesiyle uyanmıştım. (2.kadının kafasına parmağıyla vurur.) Sen yoktun.

(2.kadın 1.kadının elini sertçe savurur.)

2.KADIN-

Herkes gibi senin de ölü olduğunu düşündüm.

1.KADIN-

Ölmediğimi biliyordun. Hadi diyelim benden nefret ediyordun. Peki ya kız?

2.KADIN-

Görmedim.

1.KADIN-

Ağlıyordu, duymadın mı?

2.KADIN-

Duymadım.

1.KADIN-

Nasıl duymazsın, insanın ciğerini deliyordu haykırışları. Uyanır uyanmaz kolundan tuttum. Kaçtık. Ümit içinde koşuyorduk, kurtulduk zannettim. Ama bizi götüren askerlerden biri ölmemiş. Kaçarken yakalandık. Önüne düştük yürüyorduk. Seni gördüm, ağacın arkasındaydın. Göz kaç işareti ile senden yardım istedim.

2.KADIN-

Yardım edemedim. Adamın elinde silah vardı. Hepimizi öldürebilirdi.

1.KADIN-

Kamyon çok yakınındaydı. İçinde ölen diğeri askerlerin silahları vardı. İsteseydin gidip alabilirdin. Alıp tek kurşun sıkıp onu öldürüp bizi kurtarabilirdin.

2.KADIN-

Birini öldürmek o kadar kolay mı zannediyorsun?

1.KADIN-

Kolaymış... O gencecik kız...

2.KADIN-

Öldü mü?

1.KADIN-

Senin kaçmandan cesaretlenenmiş olmalıydı ki, koşmaya başladı, beceremedi, vuruldu. (*Sessizlik. Televizyonda haberler başlar. Savaş görüntüleri vardır.*)

1.KADIN-

Burası...

2.KADIN-

Evet bizim şehrimiz...

SİPKER-

Beşşar Esed rejiminin başkent Şam'ın Doğu Guta bölgesine kimyasal silah saldırısı düzenledi. 1400'ün üzerinde sivili öldürürken ölenlerin büyük kısmı çocuklar... Rusya ve Çin'in Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) toplantılarındaki vetoları ise iç savaş boyunca 217 kez kimyasal silaha başvuran rejimin yargılanmasını engelliyor...

1.KADIN-

Çocuklarım...

Ahhh!

2.KADIN-

Çocuklarım...

(Ağlarlar.)

(Kapı sesi.)

2.KADIN-

Geldi...

5.SAHNE

1.KADIN-

O günde sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı.

Karnım hiç tam doymadı.

Yüzüm hiç dolu dolu gülmedi

Zoraki tebessümlere takılı kaldı dudaklarım.

Çalıştırılmaktan derilerim kurudu.

Damarlarım ortaya çıktı.

Hizmet ettiğim bilmem kaçınıcı adam kaçınıcı sayamadım.

2.KADIN-

Günleri saydım

Kaç kez kullanıldığımı sayamadım.

1.KADIN

Ayları saydım

Ne kadar dayak yediğimi sayamadım.

2.KADIN-

Yılları saydım

Vücudum da ki yaraları sayamadım.

Saramadım çocuklarımı bir daha...

1.KADIN-

Bir daha saramayacağım...

Evim, yastıklarım... aynam...

Küçüktü bizim aynamız. Kendimizi görüyorduk sadece.

Sadece biz varız sanıyorduk. Herkesi bizim gibi biliyorduk...

Ama küçük aynayı kıranlarda varmış.

(Boğazını temizler)

O gün

Haberler devam ediyordu,

Asker tütün içiyordu.

Yüreğimiz, kocaman bir ateş topu olmuş avucumuzun içinde atıyordu.

İkimizde ağlıyorduk.

Ağlamamız dan rahatsız olan asker bize bir şeyler söyleyip tekme attı. Üzerime geldi, tiksiniyordum. Debelenmem boşaydı biliyorum. Ve o an hiç ummadığım şey oldu.

2.KADIN-

İçki şişesini yerden adlığım gibi askerin kafasında parçaladım.

1.KADIN-

Kafasından kanlar yüzüme akıyordu. Yığıldı kaldı üzerimde...

2.KADIN-

Sonra bize ne oldu?

1.KADIN-

Bilseniz bile hiçbir şey yapmayacaksınız.

1.KADIN VE 2.KADIN

Hala yaşıyoruz.

1.KADIN-

Bugün Pazar iş yok. Birlikte gezmeye gidelim dedi. Sen ben ve çocuklarımız...

6.SAHNE

(1. Kadın çarşaf değiştirir. Beyaz çarşaf giyinir.)

1.KADIN-

Ara mı verdik?

2.KADIN-

5 dakika.

1.KADIN-

10 dakika olsa.

2.KADIN-

5 dakika fazla bile.

1.KADIN-

Sen öyle diyorsan.

(2. Esneme hareketleri yapar.)

1.KADIN-

Peki ne yapıyorsun öyle?

2.KADIN-

Nasıl ne yapıyorum? Anlamadım?

1.KADIN-

Deli gibi hareketler yapıyorsun.

2.KADIN-

Delinin akıllı olmasını beklemek, akıllının deli olmasına denk. (Kızgın)

Bu yaptıklarımı unuttuğuna inanamıyorum. Oyuncular oyun öncesi ısınma hareketleri yaparlar.

1.KADIN-

(Düşünür.) Şey... Ama sen de ilk defa yapıyorsun böyle şeyleri.

2.KADIN-

Hayır sen gelmeden başlıyorum ben.

1.KADIN-

Sende unutmuşsun. Bence şimdi hatırladın. Demek böyle şeyler yapıyorduk ha? Unutmuş olmama çok üzıldüm.

2.KADIN-

Olsun bak ben sana hatırlattım.

1.KADIN-

(Kendi kendine) Biliyorsun ama bilmiyormuşsun gibi yapmaya çalışıyorsun. Böyle de oluyormuş.

2.KADIN-

Devam edebilmemiz için biraz gevşe.

(Birlikte esneme hareketleri yaparlar. 1.kadın 2.kadının izleyerek taklit eder. 2.kadın bağıracak ses açma tekniklerini yapmaya başlar.)

1.KADIN-

Bunu da mı yapıyorduk?

2.KADIN-

Bunu da mı unuttun?

1.KADIN-

Unutan iyileşir.

2.KADIN-

Çok konuşuyorsun. Hadi dudaklarımız ve dilimizin de ısınması gerekiyor.

1.KADIN-

Ne zor işler yapıyormuşuz.

2.KADIN-

Sanat... Tiyatro meşakkatli işlerdir. Emek ister.

(Konuşmalar devam eder ama ses çalışmalarını hiç bırakmazlar. 1.kadın sürekli güler. Birlikte gülerler. 2.kadın sinirlenir.)

2.KADIN-

Motivasyonumu bozma.

1.KADIN-

Germe beni. Rahat rahat çalışıyoruz işte.

2.KADIN-

Tiyatro disiplin işidir.

1.KADIN-

Hayır! Rahat olmalı bence, her şey rahat. Yoksa ben sıkılıyorum. Hiçbir şey yapmak gelmiyor içimden.

2.KADIN-

Dünyada her istediğimizi yapabileceğimiz bir yer yoktur.

1.KADIN-

Ama beni buraya getirirken öyle demiyordun. Sahi ne işin vardı senin bizim ülkede?

2.KADIN-

Bunları defalarca konuşmaktan bıktım.

1.KADIN-

Yine mi konuşmuştuk. Unutmuşum. Bu verdikleri hapı bir daha içemeyeceğim. Hep onun yüzünden. Bir daha anlat ne var?

2.KADIN-

Son kez anlatıyorum. Bir daha sorarsan seni öldürürüm.

1.KADIN-

Öldürür müsün?

2.KADIN-

Kokma şaka yaptım. (*Kahkaha atarlar. Daha önce defalarca anlatmış olmanın bıkkınlığı ile anlatır.*)

Turne için sizin ülkenizdeydik. Turne bitmiş geri dönecektik. Otel lobisinde bizi havaalanına götürecek servisi bekliyorduk. Bir füze saldırısıyla yerle bir oldu bir anda her yer. Çevrem ölü ve yaralılarla doluydu. Pasaportumu kimliği her şeyimi kaybetmiştim. Korkudan her şeyi unutmuşum.

1.KADIN-

Gideceğiz buradan değil mi?

2.KADIN-

Mektup gelir gelmez gideceğiz.

1.KADIN-

Sizin lke beni kabul eder değil mi?

2.KADIN-

Sus artık bir duyan olacak. Seni buraya naklettirmek için neler çektiğimi biliyorsun. Birlikte gideceğiz. Yeter ki mektubum ellerine ulaşsın.

(Sessizlik)

1.KADIN-

Alt katta çok sıkılıyorum.

2.KADIN-

Oyunumuza odaklan.

1.KADIN-

Bir kumpanya gibi olacak değil mi?

2.KADIN-

Evet kumpanya ama biraz farklı. Dilini iyice dışarıya çıkar ve burnuna değdirmeye alış.

1.KADIN-

Böyle mi?

2.KADIN-

Hayır bak böyle.

1.KADIN-

Senin hiç sevgilin oldu mu?

2.KADIN-

Konumuzla ilgisini çözemedim.

1.KADIN-

Bende senin aşk ile ilgisizliğini çözemedim.

2.KADIN-

Yoksa sen aşık mı oldun? Sakın! İnan seni bu oyundan atarım.

1.KADIN-

Atamazsın.

2.KADIN-

Nedenmiş o?

1.KADIN-

E... Şey... neden olacak, çünkü bütün rolleri tek başına oynayamazsın da ondan.

2.KADIN-

Buna mı kanaat getirdin?

1.KADIN-

Ne zaman başlayacağız?

2.KADIN-

Başladık bile.

(İki kadın çarşafaları değiştirirler, 2.kadın mor bir çarşaf, 1.kadın kahverengi bir çarşaf geçirir üzerine, birbirlerine bakar bir şey beklerler.)

7.SAHNE

BİR SES- Aslında bütün bu telaş bir faninin ölümü unutmasının hikayesidir...

(Atmosfer değişir.)

2. KADIN-

Dinleyin ey geçmiş zaman hikayecileri

Size iyi bir haber getirmedi

Az ötede bir fil den kurtuldum Filizof'u yiyordu.

Barikatlar aştım dönerken süngülerden sıyrıldım

Hiçbir cepheden hiçbir görevden kaçmadım.

Ama yine de değeri görülen olamadım.

Kimi zaman kıratın yelesine rüzgâr oldum.

Kimi zaman bir balığın ağzından kurtuldum.

1.KADIN-

Dinleyin ey geçmiş zaman hikayecileri

Devler şehrinde develerle ile güreştim, yıktılar. Ayaklarının altında kaldım.

Yorulmadım bu şehirde soluklandığım kadar.

Şeytanlar şehirde kayboldum.

Bir ejderhanın altında kalıp oturağında saklandım.

Gece gündüz hizmet ettim. Ben pişirdim o yedi.

Artığımı bile bana değil köpeklerine verdi.

Açlığa dayanamadım...

Kırk düğüm atıp bir ipe kırk kat aşağı sallandım.

Kabarık kulaklarım günahlarınızla sağır oldu.

Kırık gözlerim yamyamlığınızdan kör oldu.

Bir dilim, dilim kaldı. O da sadece bir dilim.

Anlatıyorum işte size dinleyin

(1.kadın sarı renk çarşaf alır üzerine.)

1.KADIN-

Bu öykü mutlu bitsin olur mu?

(2.kadın acı bir gülümseme.)

8.SAHNE

2.KADIN-

(Beyaz arşaf alır üzerine. Can havliyle seyirciye bakmaktadır. Nefes nefese kalmıştır.)

Korkacak bir şey yok.

O zaman neden kalbim patlayacak gibi atıyor.

Boğazımda bir yumru

Yutsam boğulacak gibiyim.

Yürüyorum sokaklarda.

Aralara girip çıkıyorum.

Korkuyorum...

Kim bu arkamda beni takip eden

Nefesimi yutkunmaktan dilim kurudu.

Ellerimi sıkıyorum.

Ter boşalıyor tepemden aşağıya.

Kaçıyorum sokak aralarına

Kalabalığa karışıyorum

Tekin olmayan köprüleri geçiyorum.

Dönüp bakıyorum

Oh çok şükür yoktur.

(Ninni sesi)

Kim bu, niye...

Sus!

(Nefes nefese)

Yollar bitiyor

Tenhalarda buluyorum kendimi.

Korku başlıyor yine. Sakin ol kalbim.

Korkacak bir şey yok.

Kimseye bir şey yapmadım.

1.KADIN-

Yardım et bana.

2.KADIN-

(Emin olamaz)

Nereden çıktın sen?

1.KADIN-

Abla bana yardım et.

2.KADIN-

Bakma bana öyle, dayanamıyorum.

1.KADIN-

Bende dayanamıyorum abla...

2.KADIN

Abla deme bana... Ne olur sus. Yalvarırım sus.

1.KADIN-

Abla, her şeyi biliyorsun?

2.KADIN-

Sus dedim sana. Hiçbir şeyi bilmiyorum. Git buradan.

Git yakalanacağım senin yüzünden.

(1.kadın kaybolur.)

2.KADIN-

Yapmadım... hayır hayır hiç kimseye hiçbir şey yapmadım.

Yok durma. Hadi...

Daha hızlı daha hızlı yürüyüşlerim koşmaya dönüyor.

Ne oldu sana bir dur kalbim...

Dur mu ne diyorum ben?

(Şaşkın.)

(Seslenir.)

Çocuklar!

Taş sokakta çocuklar top oynuyor.

İleride takılır da düşersem yardımına koşarlar mı acaba...

Çocuklar... ah çocuklar...

Günahsız, habersiz,

Canım çocuklar...

(Seslenir.)

Çocuklar?

Susmayın çocuklar.

Konuşsanıza.

Sizde mi dilinizi yuttunuz?

Annenize bağırırsanız, gelsin bana yardım etsin.

Nereye kayboldunuz çocuklar?

Gitmeyin...

Yardım edin bana.

1.KADIN-

Yardım etmeyene, yardım ederler mi?

2.KADIN-

Çıkıp durma karşıma.

1.KADIN-

Gözlerinle gördün?

2.KADIN-

Görmedim.

1.KADIN-

Gördün işte. Her şeyi gördün. Ve bana yardım etmedin.

2.KADIN-

(Kulaklarını kapatır.)

Duymuyorum duymuyorum...

1.KADIN-

Günah değil mi bana?

Acımıyor musun?

2.KADIN-

Gitmezsen kötü olacak. Yakalanacağız. Geliyor kaç.

(1.kadın kaybolur.)

2.KADIN-

Yağmur başladı.

Arkamda hissediyorum.

Ay!

Hissediyorum.

Dönüp geriye sorayım kimsin diye.

Yok yok durma koş.

Eve az kaldı.

Evin kapısından bir girsem. Bir girsem.

Koşamıyorum Allah Allah koşamıyorum.

Dizlerimin feri gitti birden.

Güçsüz kaldım koşamıyorum.

Yürüyemiyorum bile.

Yetişecek...

Birileri yardım etsin...

Duymuyor musunuz?

Sesim çıkmıyor...

(Ağlar)

Ne oluyor bana...

Şu kapıdan bir girsem...

Ben kimseye bir şey yapmadım ki?

1.KADIN-

Ben de hiç kimseye bir şey yapmadım.

Ben annemin aldığı bebek ile evcilik oynuyordum. Ona ninni söylüyordum.

(Ninni söyler.)

2.KADIN-

Allah aşkına sus.

1.KADIN-

Ne olur beni öldür abla.

2.KADIN-

Yakalanacağız çabuk git. Git, bela olma başıma.

(1.kadın kaybolur.)

Koş koş durma koş.

Yakalayacak.

Yardım edin bana.

Son bir hamleyle attım içeriye kendimi.

Kan ter içinde banyodayım.

Kapıyı kilitledim mi?

Ya içeriye girerse...

Yüzümü yıkadım...

Saçlarımı topladım.

(Ayak sesleri.)

Ne?

Ensemde bir nefes...

Girmiş eve girmiş.

Korkarak başımı kaldırdım aynaya...

Nasıl olur iste tam arkamda

İnanamadım

Döndüm geriye ve baktım.

Gözleri

Elleri

Saçları ...

Her şey aynı...

Arkamdaki benim...

Nasıl olur?

(Çığlık.)

Yapmadım...

(Sessizlik)

Yapamadım...

(Ağlar)

Yapamadım.

1.KADIN-

Her şeyi biliyorsun?

(Tırnaklarını ısırır.)

2.KADIN-

Biliyorum.

1.KADIN-

Her şeyi duydun.

2.KADIN-

Koridorda ayakla seslerini duydum.

Uyandım.

(Ağlar.)

Kalktım, baktım. Senin odana girince çıldırdım.

Yorganı üstüme kapattım.

Gördüm.

Kapattım...

1.KADIN-

Ellerini ağızıma kapattı.

Boğulmak üzereydim.

Uykudan ne olduğunu anlayamadım.

Gözlerini gördüm.

Bana bakıyordu.

2.KADIN-

Baba...

1.KADIN-

Baba deme ona.

2.KADIN-

Allah belasını versin.

1.KADIN-

Niye anneme söylemedin?

2.KADIN-

Söyleyemedim. Utandım.

Korktum. Sustum.

Ahhh...!

1.KADIN-

Yalvarırım beni öldür abla.

2.KADIN-

Peki beni kim öldürecek?

1.KADIN-

Seni mi? Yoksa?

(Sarılıp ağlarlar)

2.KADIN-

Altı yaşımdan beri...

1.KADIN-

Onu öldürelim abla.

(1.kadın kaybolur.)

2.KADIN-

(Kadın can havliyle seyirciye bakmaktadır. Nefes nefese kalmıştır.)

(Çığlık ile uyanır.)

Öldürdü... dediğini yaptı. O hapiste ben burada.

1.KADIN-

Uyu artık abla uyu. Yeter!

9.SAHNE

2.KADIN-

Dinleyin ey geçmiş zaman hikayecileri

Sözlerim tesir bulur mu, Söyleyebilsem bir söyleyebilsem

Şu dilimin ucundakileri

Kovulur muyum bu şehirden, dokuz köy bir şehirden çok mu?

1.KADIN

Dinleyin ey geçmiş zaman hikayecileri

Sakın cellada vermeyin beni, ölmek istemiyorum...

Ürkütmeyin kızıl kuyruklu tilkiyi, yemesin beynimi.

Başlayalım hikâyeyi anlatmaya, ben anlatayım siz dinleyin,

(Çarşafalarını çıkarırlar.)

10.SAHNE

2.KADIN-

Bazı çocuklar kabuk tutan yaralarını soyar, tekrar kanatırlar. Çabuk iyileşecek zannederler. İyileşmeyi geciktirdiklerini bilemezler.

1.KADIN-

Uzun sürüyor ama iyileşiyor en nihayetinde. Buna ek bir şeyler daha yazsan mı acaba?

2.KADIN-

Gerek yok? Tiyatro her şeyi söylememeli.

1.KADIN-

Söylemesi gerektiğini söylemeli.

2.KADIN-

Keşke kalemim güzel bir dünya yazsa...

1.KADIN-

Savaşız...

2.KADIN-

Aç insan olmayan...

1.KADIN-

Çocukların hiç ölmediği...

2.KADIN-

Kadınların hiç öldürülmediği...

1.KADIN-

Ah... aşk... aşk... (İç çeker) aşk ile her yan..

2.KADIN-

Yoksa sen aşık mı oldun?

1.KADIN-

Bana mı sordun?

2.KADIN-

Sakın aşık oldum deme.

1.KADIN-

O da mı yasak?

2.KADIN-

O hep yasaktı...

1.KADIN-

Nedir senin bu aşk ile alıp veremediğin.

2.KADIN-

Aldığım hiçbir şey yok, verdiğim çok şey var.

1.KADIN

Ne dediğini anlamadım galiba. Yoksa anladım mı? Tabi ya sen platonik aşktan söz ediyorsun. Bence bu da güzel. Düşünsene sevebiliyorsun.

2.KADIN-

Bu da bir bakış açısı.

1.KADIN-

Ama bir şey söyleyeyim mi, ben var ya ben ölene dek aşk için yaşayacağım...

2.KADIN-

Aşkı bir kenara bırakırsak, hatırladığın son şey ne?

1.KADIN-

Kulis.

2.KADIN-

Kulis?

1.KADIN-

Kulisteydim. Herkesten önce gidip tek başıma oturdum kuliste. Herkesle aynı yerde oturmayı pek sevmem. Tiyatro da herkes birbirini beğenmiyor ama herkes birbirini seviyor. Garip şey değil mi? Neyse oturmuş aynaya bakıyordum. Sirenler çalıyordu. Kondüvitimiz müzik falan deniyor zannediyordum. Sonrasını hiç hatırlamak istemiyorum.

2.KADIN-

Hava saldırısı oldu... Yıkıldı birçok bina. Tabi tiyatro da...

1.KADIN-

Neden sürekli hatırlatmaya çalışıyorsun?

2.KADIN-

Tamam bir daha olmayacak.

1.KADIN-

En son geldiğim de bunu yine söylemiştin. Devam etmiyorsak ben gidiyorum. Hem ne zaman bu prömiyer? Ben artık seyirciye oynamak istiyorum. Bitiyor mu?

2.KADIN-

Bitti bile.

(Yaklaşan ayak sesi duyulur. İki kadın hemen renkli çarşafları toplayıp valize doldururlar. Beyaz çarşafları üzerlerine geçirirler. 1 kez kapı açma kilit sesi duyulur.)

2.KADIN-

Hiç kendine nasılsın diye sordun mu?

(1 kez daha kapı kilit sesi duyulur.)

1.KADIN-

(Kendi kendine) Nasılsın?

(İki kadın birbirine bakar. Acı kahkaha atarlar.)

(1 kez daha kapı kilit sesi duyulur.)

BİR SES- Geçmiş masal, gelecek hikâye, bugün gerçek...

(İki kadın sesi duyar birbirlerine bakarlar.)

1.KADIN-

Dün gece rüyamda senin beni rüyanda gördüğünü gördüm.

Kumpanyamız prömiyer yapıyordu. Hatırladım! Senin elinde ayna vardı, aynayı bana tutuyordun, ben aynada seni görüyordum. Senin de aynada beni gördüğünü görüyordum. Sonra aynayı seyirciye çevirdik.

(Kahkaha atarlar.)

(Savaş, siren sesleri.)

2.KADIN- Sus!

1.KADIN- Sus!

-SON-

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	ERKAN AKÇELİK
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü Tiyatro (Dramatik Yazarlık) Ana Sanat Dalı
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Staj	
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	